

SABAHATTİN EYUBOĞLU

YUNUS EMRE

SABAHATTİN EYÜBOĞLU

YUNUS EMRE

YUNUS EMRE'YE SELAM

Selâm olsun, Anadolu'nun orta yerinden, Türkiye halkının bağrından dünyaya seslenmiş olan Yunus Emre'ye:

Halkı seven, halkın sevgilisi olmuş Yunus Emre'ye:

Halkın ağzından konuşmuş ve halkı kendi ağzından konuşturmuş Yunus Emre'ye;

Türkçe, insanca ve Yunusça olmanın sırrını, yani gerçek şiirin sırrını bulmuş Yunus Emre'ye:

Yüreğini, düşüncesini ezenlere karşı ezilenlerden yana koymuş Yunus Emre'ye;

Sevgiyi, insanlığı yücelten, tanrılaştıran, Tanrıyı alçakgönüllere, insanlığa, sevgiye indiren Yunus Emre'ye;

İnsanları birliğe, dirliğe, doğruluğa, barışa çağıran, yaşamayı seven, ama ölümden korkmayan Yunus Emre'ye;

Kendini, çevresini, çağını, dinini aşmasını, küçük kaygılardan kurtulup büyük kaygılara yönelmesini bilen Yunus Emre'ye;

Şairler şairi, insanlar insanı, garipler garibi, dostlar dostu. Türkmen Kocası Yunus Emre'ye 1972 yılı Türkiye'sinden selâm olsun!

Altı yüz elli yıl kadar önce Yunus Emre dünyamızdan, kim bilir Anadolu'nun hangi köşesinden;

çağları delen sesiyle, halkın sesi ve belki halkın
ağzından şöyle seslenmişti:

Biz dünyadan gider olduk
Kalanlara selâm olsun.

Yalnız bu insanlık ve şiir yüklü, Homeros'un de-
yimiyle bu kanatlı söz tek başına Yunus Emre'nin
bir olgun kişi olduğunu, özlü sözü bulduğunu, dü-
şüncenin ve sanatın yüce katlarına ulaştığını an-
latmaya yeter. Yunus'a merak salmaya başlayan Ba-
tılı edebiyatçılar bana: Kim bu Yunus, diye sorduk-
ları zaman, kendilerine Yunus Emre uzmanımız Ab-
dülbaki Gölpınarlı'nın kitaplarını salık verdikten son-
ra ben yalnız bu sözü çat pat Fransızcaya, İngiliz-
ceye çeviriyorum. Her seferinde bu söz, Türkçede
nefes alır gibi söylenen bu söz, çeviride bütün ra-
hatlığını yitirdiği halde, Batılı aydınının da hemen can
kulağını kabartıyor. Neden? Çünkü bu sözde bir in-
san, bütün kinlerin, ayrılıkların ötesine, bütün in-
sanlara kardeşçe sesleniyor. Acıyı tatlıya, umutsuz-
luğu umuda, ölümü yaşamaya çeviren bir büyü var
bu sözde. Ardından gelen sözler uzak yakın, deği-
şik yankılar gibi tekrarlıyor onu. Gelin okuyalım bu
güzelim şiiri:

Biz dünyadan gider olduk
Kalanlara selâm olsun
Bizim için hayır dua
Kılanlara selâm olsun.

Ecel büke belimizi
Söyletmiye dilimizi
Hasta iken halimizi
Soranlara selâm olsun.

Tenin ortaya açıla
Yakasız gömlek biçile
Bizi bir âsan veçhile
Yuyanlara selâm olsun.

Selâ vereler kastımıza
Gider olduk dostumuza
Namaz için üstümüze
Duranlara selâm olsun.

Eceli gelenler gider
Küllisi gelmez yola gider
Bizim halimizden haber
Soranlara selâm olsun.

Derviş Yunus söyler sözü
Yaş doludur iki gözü
Bilmiyen ne bilsin bizi
Bilenlere selâm olsun

Yunus, ya da Yunusça konuşan Anadolu halkı,
bu şiirde, dünyanın ve başka bir halkın şiiriyle bu-
luşuyor. Yunus'tan yüz elli yıl kadar sonra onun gi-
bi belâlı, kanlı, kargaşalı bir çağda yaşamış Fran-
sız şairi François Villon'un kendi milletinin edebi-
yat tarihindeki yeri, Yunus'un bizimdeki yerini
andırır. Yunus nasıl Arapça ve Farsçaya karşı Türk
halkının dilini yüceltmişse, Villon da Lâtince ve Yu-
nancaya karşı Fransız halkının dilini yüceltmıştır.
Dante'nin, Shakespeare'in, Cervantes'in yaptığı da
aynı şeydir aslında: Halkın diliyle söylenemez sanı-
lan yüksek duygu ve düşünceleri halkın diliyle bal
gibi söylemek. Ne var ki, ah ne yazık ki, biz Yu-
nus'un ardından gitmemişiz, Batılılarsa yalnız Yu-

nus gibilerin ardından gitmişler. İşte bu Yunus gibilerden biri, Villon bakın, Orhan Veli'nin çevirisiyle nasıl Yunusça sesleniyor insanlara:

ASILMIŞLARIN BALADI

Ey dünyada kalan insan kardeşler,
Olmayın bu kadar katı yürekli;
Allah da sizden razı olur belki
Sizler acırsanız bizlere eğer;

Şurada asılmışız üçer beşer;
Kuş sütüyle beslenen şu bedene
Bir bakın, dağılmada günden güne;

Bakın kül olan kemiklerimize;
Gülmeyin, dostlar, bu hale düşene;
Tanrıdan mağfiret dileyin bize.

.....

Etmeyin, işte ölmüşüz bir kere;
Tanrıdan mağfiret dileyin bize.

Görmedik bir gün olsun rahat yüzü;
Yağmur sularında yıkandık yunduk;
Kurda, kuşa yedirdik kaşı, gözü;
Gün ışıklarında karardık yandık;
Kuş gagalariyle kalbura döndük.

.....

Dostlar, görüyorsunuz halimizi;
Tanrıdan mağfiret dileyin bize.

Fransız şairi, Villon'un ardından gittikçe daha halkçı olurken biz Yunus'u halka bırakıp Sarayların kapalı, yapmacıklı ve kısır şiirinden yana gitmişiz; büyük şairlerimizin soluğunu altına, gümüşe boğmuş, süslü duvarlar içine kapamışız. Villon'un ardından Tanrının dili bile halkın diline çevrilirken Yunus'un ardından halkın dili küçümsenip Yunus'la birlikte yüzyıllarca kültür dışı, kaba Türk işi sayılmış.

Atatürk'le birlikte Türk devletinin halka yönelmesinden önce Yunus Emre, halk türküleriyle birlikte analarımızdan öğrenip ciddiye almadan söylediğimiz, okullara, sanat, edebiyat çevrelerimize yakıştıramadığımız, olmasa da olur dediğimiz, halı yanında kilim, ut yanında saz, konak yanında kulübe saydığımız kaba halk antikaları arasındaydı.

Yunus Emre'yi ilk ciddiye alan, Batılı şiir görüşüyle ilk değerlendiren Türk aydını Burhan Toprak oldu. Ben kendi hesabıma Yunus Emre'nin büyüklüğünü onun uyarmasıyla gördüm. Gerçi Burhan Toprak Yunus'un şairliğinden çok mistikliğine, halk adamlığından çok din adamlığına önem vermişti; ama Yunus'u hor görülmekten kurtarıp çağdaş ve saygılı bir anlayışla değerlendirmiş, Batılı anlamıyla şair, düşünce adamı saymıştı ya... Asıl önemli olan buydu. Yayımladığı kitapların bilimsel bakımdan su götürür iddiaları, hattâ su götürmez yanlışlıkları, eksiklikleri bile olsa, bu öncülüğünün, uyarıcılığının kadri bilinmelidir. Daha önce Yunus bilinmiyor dendi, hattâ onu bilmiyen yoktu diyebiliriz. Bilim kitaplarında da yer alıyordu; ama onu bir derviş olarak değil bir şair olarak, bir mutasavvıf olarak değil, insanlara insanca seslenen bir insan olarak yüceltmek, edebiyatımızın baş köşesine oturtmak kimse'nin aklından geçmemiştir.

Yunus Emre bugün ümmet malı değil millet malıdır. İnancı, mezhebi tarikatı ne olursa olsun bütün şairler insanlığa seslenmektedir artık. Kendi çağımızın, yepyeni inançların insanı olarak, geçmiş değil geleceği özleyerek, Yunus'un inandıklarına inanmayarak da sevip sayabiliriz onu. Ne mutlu inandığını Yunus gibi söyleyene, sevdiğini Yunus gibi sevene, kendi çağının karanlıkları içinden bütün çağların aydınlığını bulana.

YUNUS'UN KİMLİĞİ

Evet, ama kim bu Yunus Emre? Nereli? Kimin nesi? Nerde doğmuş, nerde ölmüş, nasıl yaşamış? Ne gören var, ne bilen. Yunus Emre'yi görenler, bilenler, ne söylerler, ne bir haber verirler. Bir şair düşünün ki varlığını bilmiyen, kimliğini bilen yok; yüzlerce mezarı var, üstlerinde adı var, içlerinde kendi yok; binlerce kitabı var, içlerinde adı var, kendinin kitabı yok. Bütün bir halkın gözdesi, sözcüsü olmuş, nice canları yüzyıllarca şiir kervanları gibi ardına takmış, kendi sır olup gitmiş; soluğu Anadolu'yu sarmış, kendi köyündeyse izinin tozu bile kalmamış; sözü alınmış, satılmış, divanlara katılmış; kendisi, ya kendisi, o güzel insan, o cömert pınar, bugün milletçe övüncümüz, kim bilir hangi gurbet köşesinde dağarcığındaki şiirleriyle birlikte ölmüş, belki ölümü üç günden sonra bile duyulmamış, ölüsü soğuk suyla yuyulmamıştır. Yunus işte böylesi bir şairdir ve böylesi şairler çoktur Anadolu'da: Pir Sultan, Karacaoğlu, Köroğlu, Dadaloğlu az çok böylesi şairlerdir.

Halkımız bu insanları kendi sözcükleri olarak benimsemiş, kişiliklerini ve sözlerini kendi malı sa-

yıp dilediği gibi evirmiş çevirmiştir. Onların şiiri halka halkın şiiri olarak karışmıştır. O kadar ki nerde kendilerinin, nerde halkın konuştuğunu kestirmek imkânsız ve belki gereksizdir de artık. Anadolu'da binlerce ağızdan söylenmiş ve söylenen bir Yunus korosu var ya, işte onu Yunus'un tâ kendisi saymaktır en doğrusu. En eski yazmalarda yok diye halkın ezberinde yaşayan, ister istemez yontulan ve dil değiştiren şiirleri Yunus'un saymamak hiç de bilimsel bir davranış değildir. En eski yazmalar Yunus'un ölümünden çok sonra derlenmiş şiirler olduktan başka, bu yazmalara Yunus'un diline, tutumuna, düşüncesine düpedüz aykırı şiirler de alınmış. Yeni belgeler arana dursun, biz Yunus'u anarken yazmalar kadar sözlü halk geleneğine de saygılı olmayı daha doğru buluyoruz.

Yunus Emre eseri ve mezarı gibi hayatını da halkın gönlüne bırakıp gitmiştir. Nasıl yaşadığı üstüne bütün bildiklerimiz halkın masallaştırdığı gerçeklere dayanıyor. Masallar gerçeği değiştiriyor da tarih kitapları değiştirmiyor mu sanki? Onlar da, hele bizimkiler belli bir görüşün açısına, yorumuna göre vermişler dünyayı, insanları. Yeni tarihçiler eski zaman gerçeklerini ararken efsaneleri hiç de yabana atmıyor, tersine asıl gerçeğin çok kez onlarda saklı olduğunu ileri sürüyorlar. Belli bir çağın insanını iç ve dış gerçekleriyle hangi tarihçi bize Homeros'tan daha iyi sezdirebilirdi?

Gelin biz de masallara soralım Yunus'un kim olduğunu. Masallara göre Yunus Emre bir orta Anadolu köylüsüymüş. Kimi masallar masal havasını aşarak onu Sakarya kıyılarında, Sivrihisar'ın Sarıköy'üne yerleştirirler. Taştan topraktan ekmeğini çıkaran, yağmur yağmayınca aç kalan bir Anadolu

köylüsüdür Yunus Emre. Hiç bir devletten yardım görmek şöyle dursun, bütün devletlerin soymaya alışık olduğu bir Anadolu köylüsü. Bu köylü Yunus günün birinde tohumuz kalır. (Burada masal Anadolu köylüsünün en sürekli gerçeğini söylüyor) Tohumuz kalan Yunus Emre eşeğine dağdan alıç, yani yabancı elma, yani kendiliğinden yetişen ve Yaşar Kemal'in, Başaran'ın Türk şiirine kazandırdıkları ahlak gibi acı yalnızlıkların en tatlı dostu olan meyveyi yükler, buna karşılık biraz tohumluk buğday aramaya çıkar. Durduğu başlıca yerlerden biri de Hacı Bektaş tekkesidir. Burada da masal Anadolu'nun sürekli gerçeklerinden birine değiniyor: Anadolu'nun gerçek fatihleri Anadolu köylüsünün yanı başında, yakınında oturmayı kabul etmiş olanlardır. Aynı masal bize onüçüncü ve ondördüncü yüzyıllarda Bektaşiliğin yaygın olduğunu, bu mezhebin halktan, fakir fukaradan, Yunus gibi Türkçeden yana olduğunu açıklamış oluyor. Evet, köylü Yunus, tekkeden alıçlarına karşılık buğday istiyor. Hacı Bektaş sorduruyor kendisine: Buğday yerine nefes verse olmaz mı diye. Yunus ille de buğday istiyor. Hacı Bektaş her alıça karşılık bir nefes verelim diyor. Olmaz diyor Yunus. Her çekirdek başına on nefese kadar çıkıyor Hacı Bektaş. Yunus buğday diye dayatıyor. Bunun üzerine Hacı Bektaş fakir Yunus'a götürebileceği kadar buğday verdiriyor. Sevine sevine toprağına dönerken yolda bir düşüncedir. alıyor Yunus'u. Herhalde diyor ki kendi kendine: Bu insan bir büyük insan olmasa buğday vermezdi bana. Bir çuval buğday böyle bir insandan daha mı değerli benim için? Anlıyor ne çiylik ettiğini, dönüyor geriye. Alın buğdayı geri, ben nefes istiyorum diyor. Ama Hacı Bektaş onu Taptuk Em-

re'nin tekkesine yolluyor, senin kilidi ona verdik diyor.

Taptuk kim? Onu da masallara soralım. Hacı Bektaş uzak illerden Anadolu'ya geldiğinde... ne güzel bir geniş masalı vardır onun da, durun ondan geçelim Taptuk Emre'mize. Hacı Bektaş Anadolu'ya bir güvercin kılığına girerek gelir. Bunu haber alan ve gelmesini istemeyen eski ermişler birer kartal olup yolunu kesmek isterler. Garip güvercin Anadolu göklerini kara kartal kanatlarıyla kaplı bulur. Yarar geçer kanatları ama bir hayli pençe de yer. Kan revan içinde bir köye, bugünkü Hacı Bektaş ilçesine iner, bir duvarın üstüne konar. Fakir bir köylü kadın görür yaralı güvercini, acır haline, yiyecek içecek kor duvarın üstüne. Bu masal Bektaşiliğin köylerde yayıldığını ve kadınların bu tari-katte rolü ve önemi olduğunu anlatıyor bize. Anadolu, Hristiyanlığı da ancak Meryem Ana'nın yüceltilmesi şartıyla kabul etmiştir. Anadolu'nun en eski ve en büyük tanrıalarının kadın olduğunu unutmamalı. Anaları hiçe saymak belki de onun için hiç bir uğur getirmemiştir Anadolu'ya.

Evet, Hacı Bektaş'ı Anadolu'da ilk konuklayan bir kadındır. Sonradan Hacı Bektaş bütün Rum yani Roma Anadolu erenlerinden saygı ve sevgi görür, ama Emre adında bir ermiş Hacı Bektaş'ın semtine uğramaz. Hacı Bektaş ona Sarı İsmail adındaki der-vişini yollayıp tekkesine gelmesini sağlar. Gelinece ona erenler arasına nasıl girdiğini sorar, o da der ki: Perde arasından bir el uzandı, beni erenler arasına götürdü. Orada Hacı Bektaş adında birini görmedim. Bunun üzerine Hacı Bektaş sorar: Perde aralığında sana uzanan eli görsen tanır mısın? Tanırım der Emre: Ayasında bir yeşil ben vardı bu

elin. O zaman Hacı Bektaş uzatır elini Emre'ye, görür o yeşil beni bu elin içinde, görür görmez de: Taptuk! Taptuk! diye bağırır, adı o günden sonra Taptuk, kendisi de Hacı Bektaş'ın sözcülerinden biri olur. Bu masal da bize Yunus'u kendine bağlayan Taptuk Emre'nin Hacı Bektaş'ın dininden, çevresinden ayrı, belki de yeni müslüman olmuş bir Anadolu olduğunu anlatıyor.

Taptuk babayı bir de Yunus'un şiirlerinden, en sıcak bir inançla sevilen, yoluna baş koyulan bir insan olarak tanıyoruz:

Taptuğun tapusunda
Kul olduk kapısında
Yunus miskin çığ idik
Piştik elhamdülillâh.

Vardığımız illere
Şol safa gönüllere
Baba Taptuk manisın
Saçtuk elhamdülillâh.

Yunus bir doğan idi kondu Taptuk koluna
Avin şikâra geldi bu yuva kuşu değil.

Yine esridi Yunus Taptuk yüzün görelde
Baktığım yüzde gördüm Taptuğumun nurunu.

Bize kadir gecesidir bu gece
Ko erte olmasın seher gerekmez
Yunus esrüyüben düştü sokakta
Çağırır Taptuğunu ar gerekmez.

Bu son şiirde Taptuk'un tekkesinde şarap içildiği hiç de saklanmıyor.

Ama masalımıza dönelim yeniden. Hacı Bektaş Yunus'u Taptuk'un tekkesine göndermişti ya; gidip Taptuk'a başvuruyor Yunus'umuz. İlk Bektaşî tekeleri bir çeşit iş okulu, köy enstitüsü gibidir. Herkes bir iş görür orda. Kimi toprakta, kimi işlikte çalışır, kimi duvar örer, kimi aş pişirir: Yunus'a da odun taşıma işini vermişler. Kırk yıl sırtında odun taşımış Yunus, tekkesinin ocağına. Hem ahlaya puf-laya değil, özene bezene. Her getirdiği odun düzmüş. Neden diye soran birine: Bu tekkeye odunun bile eğrisi giremez demiş Yunus.

Bir başka söylentiye göre Taptuk saz çalarmış ve Yunus ona sazı için bağlanmış. Kendinden geçiyormuş Taptuk'un sazını dinlerken. Uzun süre tekkeye hizmet etmiş, sonunda bıkmış ve kaçmış. Yolda erenlerden yedi kişiye raslamış, yoldaş olmuş onlarla. Her akşam erenlerden biri içinden geçirdiği bir insan adına Tanrıya dua ediyor hemen bir sofraya geliyormuş ortaya. Sıra Yunus'a geldiği akşam o da dua etmiş: Yarabbi, demiş, bunlar hangi kulun adına dua ettilerse ben de onun adına yalvarıyorum sana, utandırma beni. O akşam iki sofraya birden gelmiş. Erenler şaşırıp kimin adına dua ettiğini soruyorlar Yunus'a. O da siz söyleyin önce diyor. Erenler Taptuk'un dervişlerinden Yunus diye biri var, onun adına, diyorlar. Yunus bunu duyar duymaz hiç bir şey söylemeden tekkeye dönüyor ve anabacıya, şeyhin karısına sığınıyor. Burada da masal yine bize tekkede kadının rolü ve nasıl bir rolü olduğunu anlatıyor. Anabacı diyor ki Yunus'a: Yarın sabah tekkenin eşikine yat. Taptuk apdest almak için dışarı çıkarken ayağı sana takılır. Gözleri iyi görmediği için bana: Kim bu eşikte yatan? diye sorar. Yunus, derim ben de. Hangi Yunus derse çekil git,

başka bir tekke ara kendine, başının çaresine bak. Ama bizim Yunus mu? derse anla ki gönlünden çıkarmamış, hâlâ seviyor seni. O zaman kapan ayaklarına, bağışla suçumu de ona. Yunus anabacının dediğini yapmış, kapının eşiğine yatmış ertesi sabah. Taptuk: Kim bu adam? diye sorunca, Yunus, diyor anabacı Bizim Yunus mu? diyor Taptuk. Yunus ağlamış olmalı o zaman sevincinden.

Bir masal iki insan arasındaki bağılılığı, ayrılıp kavuşmanın tadını bu kadar güzel anlatabilir. Yalnız Yunus'la Taptuk arasında değil, bütün Anadolu'nun tekkelerinde kimi zaman iyiden, kimi zaman kötünden yana giden insan yürekleri arasındaki bağılılığı görüveriyoruz bu masalda. Gözleri görmez olmuş bir insanın, en güvendiği dostun, kendisini bırakıp gitmiş olduğu bir insanın bir sabah Bizim Yunus mu? derken duyabileceği ve bağışlanmaya can atan bir suçluya duyurabileceği sevinci düşünün. İnsanlık dediğimiz şey işte bu 'bizim' sözünün içindedir. Bir ölküye canlarını koyanların hepsinin yaşadıkları bir insanlık dramıdır bu: İnancımızı paylaşmaz olmuş bir dostun yeniden yanımıza dönmesi ve dönen dostun kapı dışarı edilmemesinden duyduğu sevinç. Bugün bile dünyamızın her yerinde, her partisinde yaşanıyor olmalı bu dram.

Yunus'umuz yeniden giriyor tekkeye. Bir başka söylentiye, bugün bile birçoklarının, herkesi kendilerine benzeterek ya da sözde gerçekçi bir dünyaya görüşüne yaslanarak, şıp diye inanacağı bir söylentiye göre Yunus Taptuk'un kızını sevdiği için dönüyor tekkeye. Taptuk biliyor Yunus'un bunun için dönmediğini. Biliyor, ama dervişlerinin böyle bir dedikoduya kulak vermeleri karşısında ne yapsın? Kızını versin mi, vermesin mi Yunus'a? Taptuk, der-

vişlerini yalancı çıkarmamak için kızını veriyor Yunus'a. İlk bakışta şaşırtıcı bir Anadolu masalı bu: En baştaki güçlü insan dedikodunun karşısına dikiyecek yerde dedikodudan yana gidiyor; dervişlerini yalancı çıkarmamak için kızını Yunus'a veriyor. Veriyor, ama Yunus ömrünün sonuna kadar el değdirmiyor bu güzel kıza.

Gerçek bu değil de halk böyle olmasını istiyorsa bu da ayrı ve derin bir gerçeğe bağlıdır.

Yunus'un şairliğe başlaması da şöyle oluyor masala göre: Yunus yıllar yılı tekkeye ağızsız dilsiz hizmet ettikten sonra, günlerden bir gün Taptuk'un sofrasında bir güzel sohbet oluyor. Taptuk sevinçli, coşkundur o gün. Yunus-ı Guyende adında bir şaire: Bize bir şeyler söyle, diyor. O şairinse dili tutuluyor o gün, hiç bir şey bulup söyleyemiyor. Bunun üzerine Taptuk oduncu Yunus'a dönüp: Haydi sen söyle; Hacı Bektaş'ın sözü yerine geldi, kilidin açıldı artık söyle. Ve Yunus birden başlıyor içinde birikenleri söylemeye.

Burhan Toprak'ın deyişiyle Yunus Emre'nin bu altın destanı bize onun kadar Anadolu halkının yüreğini ve özlemini de anlatıyor. Bu destanda köylünün Yunus'u başkentin, sarayların, okumuşların gözdesi Mevlânâ ile karşılaştırması da üstünde durulmaya değer. Halk Mevlânâ'ya karşı saygıda kusur etmemekle birlikte, kendi diliyle konuşan Yunus'u onunla boy ölçtürmekten de çekinmiyor. Mevlânâ'ya şunu söyletir Yunus için: «Mânevî konakların hangisine vardıysam bir Türkmen kocasının izini önümde buldum, onu geçemedim.»

Yine halk Yunus'a da şunu söyletir Mevlânâ'ya, bir buluşmalarında: Mesnevî'yi çok uzun yazmışsın, ben olsam şu söze sığdırırdım hepsini:

Ete kemiğe büründüm, Yunus oluban göründüm.

Ama Yunus'un şiirinde Mevlânâ sevgi ve saygıyla anılır:

Mevlânâ meclisinde saz ile işret oldu

diye onun sofrasında bulunduğunu belirten Yunus şunu söyler onun için:

Mevlânâ Hudâvendigâr bize nazar kılalı
Onun görklü nazarı gönlümüz aynasıdır.

Aslında Mevlânâ'yı halktan ayıran diliydi daha çok. Yetiştigi çevre gereği eserini Farsça yazmıştı, ama bu dille halka sesleniyor, halktan yana düşünüyordu. Halka karşı bir tutumu olsa, o çağda oğlu Sultan Veled babasının düşüncelerini Türkçe söylebilecek bir yola giremezdi. Hacı Bektaş ocağı ve Yunus, tasavvufu, yani o çağın en yüksek kültürünü Anadolu halkının Türkçesiyle söyleme zorluğunu yenmişler ve bugünkü millî edebiyatımızın öncüsü olmuşlardır. Ne yazık ki Osmanlı sarayı bu öncülerin açtığı yolu kapamış, halkın şair evlatlarını halktan, en bereketli şiir toprağından koparmış, divanlara kapamış. Ama Yunus'un ve halkın soluğu Kaygusuz'lar, Pir Sultan'lar, Karacaoğlan'lar, Âşık Veysel'lerle için için bugünedek gelmiş ve ancak bugünün halkçı Türk devletinde Anadolu Türkçesini en aydın şairlerimize devretmişlerdir. Bugün artık halkı hor gören anlaşılmas söz eden, bayağılığa düşmek korkusuyla özentî çıkmazlarına giden şairlerimiz bile halkın diliyle, deyimleriyle, küfürleri, tekerlemeleriyle konuşmak zorundadırlar. Hoş, on-

lar da seve seve öyle konuşuyorlar ya bugün artık... Dil devrimine karşı koyan çıkarıcılarla karıştırmamalı onları.

Ama biz yine Yunus destanına dönelim. Bu destana göre Yunus okuma yazma bilmez. Küçükken bir ara okula gitmiş; ebcedi söktürememiş, yani o çağın okuma yazma öğretiminde tutulan yola girememiş ve:

Elif okuduk ötürü
Pazar eyledik götürü
Yaratılmışı severiz
Yaratandan ötürü.

deyip okulu bırakmış. Burada da yine halkımızın halktan uzaklaşan kültüre karşı direnişini görüyoruz. Burada Yunus Emrenin okur yazar olup olmadığı tartışacak değiliz. Bilginlerimiz, başta Gölpınarlı olmak üzere Yunus'un ümmiliği, yani okur yazar olmadığı inancını gülünç buluyorlar. Gel gelelim, Yunus'tan kalmış bir tek yazılı söz olmaması bir yana, Anadolu'da sözlü kültür bugün bile bir Âşık Veysel'i yetiştirecek güçtedir; yedi yaşından beri gözleri görmeyen Âşık Veysel'inse okur yazar olduğunu kimse ileri süremez. Bektaşî tekkeleri tasavvufun en ince kavramlarını sözle ve sazla kafası işleyen, üstelik yıllar yılı, geceler gecesi, aynı düşüncenin değişik söylenişlerini dinleyen bir halk çocuğuna niçin aktarmasınlar?

Okur yazar olsun olmasın, Yunus Emre benim halkımın sözlü kültürünün adamı olmuş, kendi çağının en ileri düşüncesini köylü kardeşlerine onların diliyle ulaştırmıştır. Bir de şu var: Yunus okur yazar da olsa çağının okur yazarlarına, mollalarına

karşı savaş açmış bir insandır. Bu konuda yine masallar aydınlatıyor bizi. Molla Kasım masalını biliyor musunuz? Bilmiyorsanız dinleyin bakın, ne kadar anlamlı ve öğretici.

Yunus'un yaşadığı yıllarda Molla Kasım diye biri varmış. Bu Molla Kasım'a Yunus'un şiirlerini yazılı olarak getirmişler. Başlamış okumaya. Her okuduğu şiiri dine, şeriata aykırı bularak yakıyormuş. Binlercesini yaktıktan sonra üst tarafını da suya atmaya başlamış. Neden suya atmış dersiniz, okurken bir ırmağın, belki de Sakarya'nın kıyısında oturuyormuş da ondan. Şiirleri yakmış, suya atmış, atmış, atmış, derken bir şiirde, daha doğrusu bir şiirin iki dizesinde zıncı diye durmuş ve aklı başına gelmiş; çünkü bu iki dizede şunları söylüyormuş bizim Yunus:

Yunus Emre bu sözü eğri büğrü söyleme
Seni sigaya çeken bir Molla Kasım gelir.

Bunu görür görmez Yunus'a boyun eğmiş ve yakmadığı, suya atmadığı şiirleri bir hazine gibi saklamış. İşte onun için şiirlerinden binlercesini göklerde melekler, binlercesini denizlerdeki balıklar, kalan binlercesini de insanlar söylemiş. Bu masal da Yunus'un orta malı, halk malı bir şair olduğunu anlatmak bakımından tarihçilerden daha bilimsel, daha ileri bir düşünüşle yüklüdür. Bu sözü Yunus Emre'nin değil, Kasım adlı sonradan gelmiş bir şairin söylediğini ileri süren değerli bilginimiz Gölpınarlı kitaplara saygısı yüzünden iki gerçeğe yüz çeviriyor bizce: Birisi Yunus Emre'yi halkın Molla Kasım'la karşı karşıya getirmesi, ikincisi de bu beyitte şair adının ancak birinci dizede olması gereği, tabii-

ğidir. Bu şiiri halkın Molla Kasım'a karşı Yunus'un ağzından söylemiş olması Kasım'ın söylemiş olmasından daha olağandır. Ama isterseniz o şiiri gelin birlikte okuyalım: Çünkü bu, halkımızın Yunus'un saydığı şiirlerin başında gelenlerdendir:

Ben dervişim diyene bir ün edesim gelir
Seğirdüben sesine vurup yetesim gelir.

Sırat kıldan incedir kılıçtan keskincedir
Varup onun üstünde evler yapasım gelir

Altında gayya vardır içi nar ile pürdür
Varuban ol gölgede biraz yatasım gelir.

Oda gölge der isem ta'nitmeyin hocalar
Hatırınız hoş olsun yanıp tütesim gelir.

Ben günahımca yanam rahmet suyuyla yunam
İki kanat takınıp biraz uçasım gelir.

Derviş Yunus bu sözü eğri büğrü söyleme
Seni sigaya çeken bir Molla Kasım gelir.

Bu halkçı ve devrimci şiiri hem yazmalar, hem de halk geleneği Yunus'a malederken bilginlerimizin ille de Kasım adıyla şiir yazan ve molla ağızyla konuşan birine maletmeye kalkması garip olduğu kadar ilginç bir olaydır. Kasım bu şiiri söylemiş de olsa Yunus geleneğince söylemiştir. Ama söylemiş olduğu, söyleyemeyeceği şu yazılı ve zavallı sözlerinden bellidir.

Halet-i ışk-ı vuslatı canuma hemdem olalı
İlm-i ledünde tevhid-i bah-ı nidaya uğradım

Kasım-ı ıŖkı mahviden hikmet-i bahr-i ilmimiŖ
Ma'ni yüzünde pes elin hamd'ü senaya uğradım

İŖte bu Kasım Yunus Emre'nin deminki Ŗiirinde alay ettiği Molla Kasım'ın tâ kendisi değilse bile olması gerekir. Bilgin Gölpinarlı'ya saygımız büyük ama bu konuda onun bindiği tekne küçük. Kimi belgeler belgesiz düşünenlere hak verdirecek nerdeyse.

Yeniden dönelim Yunus destanına, halkımıza, yeni dünyamızın temeline. Yunusumuz Taptuk'un tekkesinde varabileceği en yüksek yere kadar varmış, ama Taptuk, erenlerin bile Anadolu'da belli bir yerde kalmaları gerektiğine inanıyormuş. Sevgili Yunus'unun tekkede oturup kalacağını görür görmez, kırk yıllık çalışmasıyla hakettiği dinlenmeyi de vermemiş ona. Elindeki değneği havaya savurup: Git, bu değneğin düŖtüęü yeri bul ve orada öl, demiş. Yunus yıllar yılı o değneği aramış ve bulduğu yerde de ölmüş.

İŖte böyle uzar gider Yunus Emre'mizin destanı. Bu destan dindar olmaya, Ŗu ya da bu peygambere inanmaya değil, insan olmaya çağırır bizi. Yunus halkımızdan yana, halkımız Yunus'tan yana ol-duysa bunun nedeni gerçek Ŗiirle gerçek insanlığın birbirinden ayrılmaz oluşudur. Yunus haktan yana oluşla halktan yana oluşun bir araya gelmesidir. Bütün büyük Ŗairler gibi Yunus da hak için halktan, halk için haktan yana olmuştur. Yunus softalara yobazlara karşı, bu dünyayı hiçe sayıp öbür dünyayı övenlere karşı bu dünyada adam olmak, kendi kendisini, küçük çıkarlarını yenmek isteyenlerden, miğdecilere karşı ülkücülerden yanadır. Yunus'un dindarlığı su götürmez, ama onun dindarlığı softaların

cennetine, sırat köprüsüne değil, insanlığa, insan yüreğine, doğruluğa ve fakir fukaranın mutluluğuna çevriktir. Hiç bir Ŗiiri dünyayı sömürenleri övmez, hemen her Ŗiiri dünyayı sömürenlere karşı bir seslenmedir. Nasıl öyle olmasın ki bütün dünyanın büyük Ŗairleri hep, ama hep aynı Ŗeyi söylemiş, aynı sömürgecilik karşı isyan etmişlerdir. Kurduku zuyu paralayıp yemesinde güzelliğ bulan bir tek dünya Ŗairi gösteremezsiniz.

Yunus Emre, kendisi yoksul yaşamış olmasa bile, yoksulların, ezilmişlerin, çaresizlerin, ölümleri bir kurtuluş olanların Ŗairidir. Çağında ve çevresinde insanlar ekinler gibi biçilmekte, karıncalar gibi çiğnenmekte, talancıların keyfince yaşayıp ölmektedirler. Kitlık, susuzluk, salgın hastalık bir yandan, inanç kavgaları, kardeş savaşları, yabandan gelen yağmacılar güzelim Anadolu'nun ve topraktan başka dostu olmayan Anadolu halkının altını üstüne getirmedeler. Bütün büyük Ŗairler gibi Yunus da halkın kara gün dostudur. Kılıca, paraya ve belâya insan yüreğinin tükenmezliğiyle karşı çıkmıştır.

Koca Yunus en yoksul Anadolu köylüsünün ağzından konuşur:

Acep dünyada varm'ola
Söyle garip bencileyin.
Bağrı yanık gözü yaşlı
Söyle garip bencileyin.

Söyler dilim ağlar gözüm
Gariplere göynür özüm
Meğer ki gökte yıldızım
Ola garip bencileyin.

Bir garip ölmüş diyeler.
Üç günden sonra duyalar
Soğuk su ile yuyalar
Şöyle garip bencileyin.

Dağlar, yollar, bulutlar, sellerdir Yunus'un yol-
daşları ve şiirinin yalın yalın dünyası:

Taşın yine deli gönül
Sular gibi çağlar mısın
Aktın yine kanlı yaşam
Yollarımı bağlar mısın.

Ben toprak oldum yoluna
Sen aşırı gözetirsin
Şu karşıma göğüs geren
Taş yürekli dağlar mısın.

Karlı dağların başında
Salkım salkım duran bulut
Saçın çözüp benim için
Yaşın yaşın ağlar mısın.

Esridi Yunus'un canı
Yoldayım ilerim hani
Yunus düşte gördü seni
Hasta mısın sağlar mısın.

Yunus Emre yoksuldur, gariptir, eski anlamıyla
miskindir; eski anlamıyla diyorum, çünkü yoksullu-
ğu hor görenler bu kelimeye sonradan aşağılatıcı
bir anlam yüklemişlerdir. Gariptir, aynı kelimeyi
Fransızlar da Araplardan **mesquin** (mesken) diye
alıp yoksulluk kavramına pintilik, soysuzluk, aşağı-
lık anlamlarını katmışlardır. Evet, Yunus'umuz yok-
suldur, çaresizdir, gariptir, ama yılmış, tükenmiş,

zavallı bir dilenci değildir. Onun şiirlerini kadere
boyun eğmiş, varlıklı insanların uşağı, dilencisi ol-
mayı hoş görmüş bir insanın şiirleri olarak yorum-
lamış ve söylemiş olanlar vardır şüphesiz; ama ger-
çek Yunus kaderine kafa tutan, kahırları yenen, ze-
hiri bala çeviren insandır. Çorak topraktan suyunu
çıkararak ve tek başına bomboş bozkırları şenelten
ahlat ağacının inanılmaz yaşama, diretme gücü var-
dır onda: Yoksulluğu içinde cömert, garipliği için-
de yığittir onun gibi ve Mehmetçik gibi.

Sesini yükseltmesini de bilir dertli Yunus:

Ben yürürüm yana yana
Aşk boyadı beni kana
Ne usluym ne divâne
Gel gör beni aşk neyledi.

Kâh eserim yeller gibi
Kâh tozarım yollar gibi
Kâh coşarım seller gibi
Gel gör beni aşk neyledi.

Kaderi nasıl yendiğini haklı bir övünç ve gülüm-
semeyle söyler de kendisi:

Şu karşıki dağları
Meşeleri bağları
Sağlık safalık ile
Geçtik elhamdülillâh.

Kuru idük yaş olduk
Ayak idük baş olduk
Kanatlandık kuş olduk
Piştik elhamdülillâh.

Yunus miskin çiğ idük
Piştik elhamdülillâh.

Yunus yoksuldur ama inancına çağırdığı zaman dünya onundur:

Gel gel, bize gelen yoksul bay olur
Sermayen de, dükkânın da bizimdir
Kim ala bu topu çevgenimizden
Bu çevgen, bu top, bu meydan bizimdir.

Nedir bizim Yunus'un inancı? Yoksulu bay, kuruyu yaş, ayağı baş eden bu yaman insan gücünü hangi inançtan alıyor Yunus? Bu sorunun karşılığını Yunus'un söylediklerinde ve söylettiklerinde aradığımız zaman bir hayli şaşırarak görüyoruz ki Yunus bütün dindarlığına, müslümanlığına karşın hiç bir dinin adamı değil, hattâ bir din adamı bile değil, tersine bütün dinlerin ötesinde, camilerin, kiliselerin dışında, hele softaların, yobazların düpedüz karşısında kitapsız, tapınmasız, törensiz, kıblesiz bir inancın adamıdır. Bu inancın tek kuralı, yasası, doğması sevgidir, en geniş, en sınırsız, en insanca anlamıyla sevgi. Dinini, tanrısını sordunuz mu Yunus'a, aşk der ve dost der size, başka şey de söylemez. Diyeceksiniz ki, daha doğrusu insanoğlunun inanma güçlerini ilfe de insan ve dünya ötesine kaydırmak isteyenler diyecekler ki, Yunus'un aşk dediği Ferhat ile Şirin arasındaki aşk değil, Yunus'un Dost dediği senin bu dünyada raslayıp candan sevdiğin insanlar değildir. Onun aşkı da, dostu da, şarabı da, sarhoşluğu da gerçek ötesi varlıkların rumuzlarıdır ve ancak öldükten sonra ruhlarımızın kavuşacağı gerçeklerdir. Evet ama, Yunus Emre şiirlerinde bu kavramları ne kadar yüceltirse yüceltsin, dünyayı ne kadar hor görürse görsün, ne insanın ne dünyanın dışına çıkarmıyor inandığı değerleri. İnsanın dışında değil, içinde buluyor tanrısını, bakın nasıl:

Bu tılsımı bağlayan
Türlü dilde söyleyen
Yere göğe sığmayan
Sıgmış bu can içinde.

Çok aradım özledim
Yeri gökü aradım
Çok aradım bulmadım
Buldum insan içinde.

Yunus Emre göklerde değil yerde buluyor aradığını, rahmet ve bereket yağmurları bile topraktan yağıyor şiirinde.

Bir dem yüzüm süre duram
Her dem ayım yeni doğar
Her gün bir bayramdır bana
Yazım kışım yeni bahar.

Onun nuru karanlığı
Sürer gönül hücrelerinden
Karanlık ile aydınlık
Bir hücreye nite sığar.

Ben ayımı yerde gördüm
Ne işim var gök yüzünde
Benim gözüm yerde gerek
Bana rahmet yerden yağar.

Sözüm el gün için değil
Sevenlere bir söz yeter
Sevdiğimi söylemezsem
Sevmek derdi beni boğar.

Cennetin yeryüzünde, gerçeğin toprakta saklı olduğunu daha ne kadar açık söylesin Yunus altıyüz elli yıl önce ve köyde. Bugün Şivrialan köyünde yaşayan Aşık Veysel de:

Hakkın gizli hazinesi toprakta
Benim sadık yârim kara topraktır.

diyor ve bir çekirdeğe karşı dört bostan veren, kazma ile bel ile üstüne yürüyen gül'le karşılayan toprağa çağırıyor cenneti dünya ötesinde arayanları.

Yunus dünyaya kızar, ne güzel kızar hem de, yalancılığını vurarak yüzüne, ölümlerin öcünü alarak dünyadan:

Yürü yürü, yalan dünya
Yalan dünya değil misin?
Yedi kere ıssız kalıp
Dolan dünya değil misin?

Atış bıraktı özüme
Dumanı girdi gözüme
Bu gözle bugün yüzüme
Gülen dünya değil misin?

Yalan dünya yalan dünya
Yalan dünya değil misin?
Muhammedi bir top beze.
Saran dünya değil misin?

Aynı dünya için aynı Yunus şunu da söyler:

Bu dünya bir gelindir
Yeşil kıvılcık donanmış
İnsan böyle geline
Bakar bakar doyamaz.

Dünyayı bütün insanlarıyla birlikte benimser
Yunus:

Dünya benim rızkımdır
Halkı benim halkımdır.

İnsanlardan istediği düpedüz insanca bir sevgi ve iş birliğidir. Dinleyin ne kadar açık seçik olarak söylüyor bunu:

Gelin tanış olalım
İş kolay kılalım
Seveli sevilelim
Dünya kimseye kalmaz.

Dünya hem hepimizin, hem hiç birimizindir Yunus'a göre. Günahların günahı bir insana kötülük etmektir dünyada:

Bir kez gönül yıktın ise
Bu kıldığın namaz değil
Yetmiş iki millet dahi
Elin yüzün yumaz değil.

İnsanın içindeki şeytan, asıl şeytan kimdir Yunus'a göre:

Adımız miskindir bizim
Düşmanımız kindir bizim
Biz kimseye kin tutmayız
Kamu âlem birdir bize.

Daha ne söylesin Yunus? Söylüyor ama, daha insancasını da söylüyor:

Sen sana ne sanırsan
Ayrığa da onu san
Dört kitabın manâsı
Budur eğer var ise.

Ne demek bu? Şu demek ki, Yunus'a göre bütün din kitaplarının bir tek anlamı olabilir olsa olsa, olmalıdır ya da: O da insanı insanla barıştırmak, insanı insan etmek gerçekten, kendini bilmek ve başkalarından ayırmamak. Humanizmanın özü de budur işte; humanistlerin özlemi de insanın bütün insanlığı kendinde bulması, bir insanın insanlarla, bütün insanlıkla kaynaşması, halleşmesi değil mi?

Yunus'un aşkına gelince, bu aşk da, elbet cinsel aşktan başka türlü bir duygudur, ama yine de insanca bir sevgi, bir coşku, bir kendinden geçme, kendini aşmadır bu. Bütün gözyaşlarına karşın, gariptir, daha çok sevinçli, iyimser, aydınlık bir aşıktır Yunus'un ki:

İşitin ey yarenler,
Aşk bir güneşe benzer
Aşkı olmayan gönül
Bir kara taş a benzer.

Taş yürekte ne biter
Dilinden ağı tüter
Nice yumuşak söylese
Sözü savaşa benzer.

Bakın aşk kavramı da Yunus'ta insanlıkla nasıl kaynaşıyor, daha doğrusu ona dökülüyor: O kadar ki birçok şiirlerinde aşk coşkunluğunun hemen

ardından sevgisizliklerin, kallesliklerin yergisi, gerçek aşıkların övgüsü geliyor.

Aşkından yanar yüreğim
Yandıgım bana hoş gelir

Söyler isem sözüm savaşı
Söylemezsem ciğerim baş

Bu dünya dop dolu kalles
Her birinden bir taş gelir

Hakkı gerçek sevenlere
Cümle âlem kardaşı gelir...

Aşk insanı nefsinde, bencilliğinde kurtaran bir tapınmadır Yunus'ta. Ama iki özelliği var bu tapınmanın. Biri şu: Yunus, bizim o dertli, yoksul çaresiz Yunus, gözü yaşlı, bağı başlı Yunus, bir köşeye çekilip kendi aşkıyla yetinecek ve kendi cennetini sağlamaya çalışacak yerde, ki birçok dünya ermişlerinin, dünya bencilliğinde kurtulmak için ahret bencilliğine düşen keşişlerin yaptığı budur, hayır böyle yapacak yerde, Yunus yiğitçe atılıyor ortaya, birden bırakıp ağlayıp sızlanmayı kelleyi koltuğa alıp yürüyor dünyanın üstüne:

Ey dost aşkın denizine
Girem, garkolam yürüyem

İki cihan meydan ola
Devranım sürem yürüyem

Başımı alıp elime
Yoluna verem yürüyem.

Bir başka şiirinde Yunus, kim bilir kaç Anadolu şairine bir yiğitçe sesleniş biçimi kazandıracak olan ve aşkın bile görece bir mutluluk olduğunu kabul edecek kadar ileri giden şu yaman sözleri söyler:

Bu denize düşen ölür dediler
Ölür ise ko ki ölsün nolisar.
Aşk gelicek cümle eksikler biter
Bitmez ise ko ki kalsın nolisar.

Aşkın bir susuzluk, bir doymaz ülkü özlemi olduğunu söylerken sesi hiç de ağlamaklı değildir Yunus Emre'mizin:

Yedi deniz geçer isem
Yetmiş ırmak içer isem
Susuzluğum kanmaz benim
Dost şerbetiyle kanayım.

Al gider benden benliği
Doldur içime senliği
Gel, sen burda öldür beni
Gidip orda ölmeyeyim.

Beyler azdı malından
Bilmez yoksul halinden
Çıkış rahmet gölünden
Nefs derdine dalmıştır.

Şimdi gelelim Yunus Emre'mizin dostuna. Kimdir bu dost, yüzlerce, binlerce şiirinde çağırılan

dost? Çok sevdiği Taptuk Emre mi? O değil diyemezsiniz. Onun çok sevdiği Hacı Bektaş mı? O değil diyemezsiniz. Onun çok sevdiği Muhammed, Muhammed'in sevdiği Ali mi? Onlar değil diyemezsiniz. Bütün insanların bütün minarelerden ve çan kulelerinden çağırdığı Tanrı mıdır? Değildir diyemezsiniz. Yunus'un dost dediği, onun ardından bütün Anadolu saz şairlerinin dost dediği varlık, dost sözüyle anlattığı boz bulanık ülkü gerçek insanlık değil midir? Değildir diyemezsiniz. Yunus Emre'nin dost dediği üstün gerçek bugün Âşık Veysel'in dost dediği ülkünün benzeri değildir diyebilir misiniz? Diyemezsiniz. Yunus Emre bu milletin, Anadolu halkının hem gerçeğini hem ülküsünü kendi çağının en atılgan, en savaşgan diliyle söylemiştir. Onun dost kavramında yalnız tasavvufun mutlak güzelliğini, soyut sevgilisini değil, halkın bütün özlemlerini bulur gibi oluruz. Dost deyince bir İranlının aklına neler gelir bilmem, ama biz Anadolu Türkleri dost deyince derinden duygulanır, küçük kaygıların, çıkarların üstünde, uğruna can feda edilen, insanın en temiz yanını, insanlığın özünü yansıtan bir varlık düşünürüz. Dosta inanır, dosta güvenir, dosta açılır insan. Tanrının insanlığı, insanın tanrılığı gibi bir şeydir dost. Dost dünyanın tadı, yüreğin gözbebeğidir. Dost hem içinde, hem dışındadır insanın, hem çok uzaklarda hem yanı başımızdadır. İşte dost sözüne bu zenginliği, bu insan sıcaklığını ve tanrı yüceliğini veren şairlerimizin başında Yunus gelir, o Yunus ki şöyle seslenir dostuna:

Aşkın aldı benden beni
Bana seni gerek seni
Ben yanarım dünü günü
Bana seni gerek seni

Ne varlığa sevinirim
Ne yokluğa yerinirim
Aşkın ile avunurum
Bana seni gerek seni

Sofilere sohbet gerek
Ahilere ahret gerek
Mecnunlara Leyla gerek
Bana seni gerek seni

Cennet cennet dedikleri
Birkaç köşkle birkaç huri
İsteyene ver onları
Bana seni gerek seni

Eğer beni öldüreler
Külüm göğşe savurular
Toprağım anda çağıra
Bana seni gerek seni

Dosta yaşarken kavuşmak ister Yunus, öldük-
ten sonra değil:

Yoldaş olalım ikimiz
Gel dosta gidelim gönül
Haldaş olalım ikimiz
Gel dosta gidelim gönül

Ölüm haberi gelmeden
Ecel yakamız almadan
Azrail hamle kılmadan
Gel dosta gidelim gönül.

Dünya dostun bahçesidir Yunus için:

Halvetlerde meşgul olam
Daim açılır gül olam
Dost bağında bülbül olam
Ötem hey dost deyu deyu

Mecnun oluban yürüyem
Yüce dağları bürüyem
Mum olubam eriyem
Yanam hey dost deyu deyu

Günler geçe yıl çevrile
Üstüme sinlem devrile
Ten çürüye toprak ola
Tozam hey dost deyu deyu

.....

Dost yüzünü görmez isem
Bu gözlerim nemdir benim
Dilim şeker gövdem kamış
Bu söyleyen nemdir benim.

Dost sözünün yerini bazı şiirlerde, belki değiş-
miş olanlarda mevlâ sözü alır; ama şiirin havası,
dostçılığı değişmez:

Dağlar ile taşlar ile
Çağırayım mevlâm seni
Şehirlerde kuşlar ile
Çağırayım mevlâm seni

Böylece eleştirir Yunus Tanrı'yı: Hem beni yaratırsın, her yapacağımı da bilirsin sonra da günahlarımı tartıp beni yakmak istersin. Teraziyi bakkallar kullanır, sana yakışır mı der ve şöyle bitirir sözünü:

Geçmedi mi intikamın öldürüp
Çürütüp gözüme toprak doldurup
Hiç Yunus'tan değdi mi sana ziyan
Sen bilirsin aşikâre ve nihan
Bir avuç toprağa bunca kıl-ü kal
Neye gerek ey Kerim-i zül celâl.

Yunus Emre'nin Tanrı karşısındaki davranışları pek az dünya şairinde görülecek kadar değişik, çarmakarışıktır. Bu Türkmen Kocası Anadolu halkıyla birlikte türlü inanç köprülerinden geçmiş, baş kaldırmadan boyun eğmeğe, Tanrıyı insanlaştırmadan insanı Tanrılaştırmaya kadar bütün hallerden geçmiştir. Çünkü, unutmayalım, Yunus'un yaşadığı topraklar bütün tanrıların iz bırakıp geçtiği topraklardır. Bu konuyu değiştirmeden iki şiir daha okuyalım:

İster idim Allahu
Buldum ise ne oldu
Ağlardım gündüz gece
Güldüm ise ne oldu?

Erenler sohbetinde
Deste kızıl gül idim
Açıldım ele geldim
Güldüm ise ne oldu?

Alimler ulemalar
Medrese buldular
Ben harabat içinde
Buldum ise ne oldu?

Aynı şair, belki de bütün umutlarını Tanrıya bağlayan, ölüm karşısında güz yaprağı gibi titreyen insanların ağzından şu kanatlı sözleri söyler:

Açıldı gökler kapısı
Rahmet doludur hepisi
Sekiz cennetin kapısı
Açar Allah deyu deyu.

...

Sensin rahim sensin kerim
Allah sana sundum elim.

Dilim tetiği buruldu
Canım gövdeden üzüldü
Gören gözlerim süzüldü
Allah sana sundum elim.

YUNUS VE ÖLÜM

Yunus Emre'nin bir insan ve bir şair olarak en büyük gücünü ve başarısını ölüm karşısında gösterdiğini söyleyebiliriz. İnsanların en ortak, en değişmez, en eski ve en yeni duygusu ölüm korkusudur. İnsana, ölümden korkan hayvan dense yeridir; çünkü ölüm yalnız ölümlü düşününce vardır. Dinleri, bilimleri, sanatları ölüm korkusunu yenmek için, yenerek,

yenemiyerek yaratmıştır insanoğlu. Onun için büyük şairler hep ölüm gerçeğine değinir, insanlığın bu bam teline dokunurlar. Onun için Yunus Emre'nin şiiri, ölümü hem insanın iliklerine kadar işletir, hem de bu korkuyu dost ve insanlık sevgisinde eritir. Bunca insan yüreğini kazanması bundan olsa gerek her şeyden önce. Çağımızın büyük şairlerine bakın, onların en büyük kaygısı ve başarısı ölüm korkusunu yenmede, bir yeni dost bulmadadır. Garcia Lorca'nın ve Nazım Hikmet'in en büyük başarılarından biri, ölüm karşısındaki yeni duyuş ve davranışları dile getirmeleridir. Yunus der ki:

Yalancı dünyaya konup göçenler
Ne söylerler ne bir haber verirler
Üstlerinde türlü otlar bitenler
Ne söylerler ne bir haber verirler

Bana rahmet yerden yağar diyen Yunus için ölüm toprağa karışma, çürümedir en çok. Yenmeğe çalıştığı korku, bir sıra sevincine çevirmek istediği korku insanın o mezardaki yürekler acısı somut halidir:

Sabahın sinleye vardım
Gördüm cümle ölmüş yatur
Her biri çaresiz kalmış
Ömrün yavı kılmış yatur

Vardım bunların katına
Baktım ölüm heybetine
Nice yiğit muradına
Ermeyüben ölmüş yatur.

Yemiş kurt kuş, bunu keeler
Nicelerin bağrın deler
Şol ufacık naresteler
Gül gibice solmuş yatur.

Eksilmiş inci dişleri
Dökülmüş sarı saçları
Bitmiş kamu teşvişleri
Balçığa serilmiş yatur.

Doğru varırdı yolları
Kalem tutardı elleri
Bülbüle benzer dilleri
Danışman yiğitler yatur.

Gece gündüz oğlancıklar
Söyler iken kuşlar gibi
Ayrılmışlar anaları
Sinlerini bekler yatur.

Yunus kendisi ya da Yunus'lar birbirleriyle yarışır gibi tekrar tekrar ineriz aynı mezarlara, türkçe'nin tadıyla ölümün acılığını gidererek:

Teferrüç eyleyi vardım
Sabahın sinleri gördüm
Karışmış kara toprağa
O nazik tenleri gördüm.

Boşanmış damar akmış kan
Batmış kefenleri gördüm.

Yaylalar yaylamaz olmuş
Kışlalar kışlamaz olmuş
Bar tutmuş söylemez olmuş
Ağızda dilleri gördüm.

Soğulmuş şol kara gözler
Belirsiz olmuş ay yüzler
Kara toprağın altında
Gül derer elleri gördüm.

Ölümler dünyası daha güzel anlatılamaz demeyin; belki şunu daha güzel bulacaksınız.

Sana ibret gerek ise
Gel de bir gör bu sinleri
Taş olsan da eriyessin
Bakıp göricek bunları.

Onlar ki çoktu malları
Gör nice oldu halleri
Sonucu bir gömlek giymiş
Onun da yoktur yenleri.

Bunlar bir gün beyler idi
Kapıcılar korlar idi
Gel şimdi gör bilmeyessin
Bey hangidür ya kulları.

Ne kapı vardır giresi
Ne yemek vardır yiyesi
Ne ışık vardır göresi
Dün olmuştur gündüzleri.

Yoksa şu mu en güzeli:

Geldi geçti benim ömrüm
Bir yel esip geçmiş gibi

Miskin adem oğulları
Ekinlere benzer gider
Kimi biter kimi yiter
Yere tohum saçmış gibi.

...

Bu dünyada bir nesneye
Yanar içim göynür özüm
Yiğit iken ölenlere
Gök ekini biçmiş gibi.

İşte Yunus Emre bu kadar içten ve derinden duyduğu ölüm gerçeğinin içinden yükselip kavuşuyor dostuna, insan düşüncesinin ölümsüz katına. İnsanın içinde insanı, teninin içindeki canı bularak, sözün özüne giderek kurtuluyor ölüm korkularından ve ağıtları sevinç türkülerine dönüveriyor:

Benim canım bir kuştur
Gövdem onun kafesidir
Dosttan haber geliceğiz
Bir gün uçar kuşum benim

YUNUS VE DERVİŞLİK

Yunus Emre'nin dervişliği şairliğinden ayrılmaz. Şiirleri inancının, dünya görüşünün, yaşama üslubunun dile gelmesidir. Hayatını yaparak, hattâ belki ya-

parken şiirini de yapmıştır Yunus. Nice şairler gibi yaşadığı başka, söylediği başka değildir. Bir yolun, bir kavganın sözcüsüdür. Hakkın ve halkın hizmetinde olanların yoldaşdır. Dervişlik, dinlerin, mezheplerin hattâ tarikatların az çok dışında, belli kuralları, kitapları da olmayan bir ahlâk okulu, bir insanlık disiplindir diyebiliriz. Ana ilkesini kendini bilmek ve yenmek diye özetliyebiliriz. Kaynakları Hristiyan, Yunan ve Hint felsefelerine kadar giden, benzerleri her çağda ve her yerde görülen bu okulun başlıca özelliği yaşanan, uygulanan, gündelik hayatın her yönüne indirilen bir felsefe olmasıdır. Bu bakımdan dervişler çağımızın existentialistlerini -varoluşçularını- uzaktan andırır. Existentialisme de yaşanmayan, kitaplarda kalan, günün sorunlarıyla ilgilenmeyen kuru akılcı felsefelere ve ahlâk öğretilerine karşı bir tepkidir. Dervişler üstüne uydurulan nice masallar da gösteriyor ki, Anadolu'da bir zamanlar kimbilir ne acayip kılıklarla dolaşan, akıllı mı deli mi olduğu kestirilemeyen bu insanlar çevrelerini şaşırtmış, yadırganmış, ayıpllanmış, sövülmüş ama er geç, ya da, yer yer sevilmiş ve sayılmış insanlardı. Elbet bu okulun da bütün okullar gibi bir moda yönü olmuş, sahtecileri türemiş ve zamanla gerçek niteliği unutulmuştur. Nitekim dervişlik aslında uyduluklara, düşünce ve yaşama kalıplarına, padişaha, hattâ Tanrıya karşı bir insan direktmesi olduğu halde sonraları dünyadan elini eteğini çekmiş, ne verirsene ona razı, elde tesbih dilde dua, boynundan ince, her kadere boyun eğmiş insanlara maledilmiş. Sıkı bir ahlâk disiplinine girip ölüm korkusunu yenen Epikuroscuların sonradan keyif düşkününü sayılmaları, Yunus'un çağındaki Kalenderî'lerin bugün kalender sözünün anlattığının tam tersine

başlarını vermek pahasına sakallarını kesen insanlar olmaları gibi. Asıl İsa da belki işkenceye boyun eğen değil bezirgânları tapınaktan koğan İsa'dır. Benim bu su götürür, yadırganabilir görüşümden sonra dervişliğin ne olduğunu da önce masallara sonra Yunus'a sorarım.

Peygamber Tanrının sevgili kulları olan dervişleri görmek istemiş, toplandıkları eve gitmiş, kapıyı çalmış, açmışlar, kimsin diye sormuşlar kendisine, o da: Peygamberim, demiş. Koca peygamber bu kapıdan sığmaz, güle güle deyip kapıyı yüzüne kapamışlar. Uzaklaşırken, gökten bir ses: Ya Muhammed, vaz geçme, dön bir daha çal kapılarını, demiş. Peygamber bir daha gitmiş. Kimsin diye sormuş dervişler. Bu sefer de ben Tanrının elçisiyim demiş. Öyle ulu kişi buralara sığmaz, hem bizim elçilerle işimiz yok demişler, kapamışlar yine kapıyı. Çaresiz uzaklaşırken, yine bir ses göklerden: Ya Muhammed, dön bir daha dene, demiş. Dönmüş Muhammed, bir daha çalmış kapıyı, açıp sormuşlar yine kimsin diye. Bu sefer Muhammed: Yoksulların hizmetçisi diye karşılık verince kapı sonuna kadar açılmış: Merhaba, hoş geldin, buyur, baş üze yerin var deyip içeri almışlar. Muhammed aralarına oturmuş ve sormuş dervişlere: Sizler kimsiniz, nesiniz? Bizler kırklarız, birimiz neyse hepimiz oyuz, demiş dervişler. Öyle olduğunuz ne malûm, diye sormuş Peygamber. Birimizden kan aksa, hepimizden kan akar demişler. Bunu gösterebilmeniz gerek, demiş Muhammed. Bunun üzerine bir derviş bıçağıyla kolunu yarıncı hepsinin kollarından kanlar akmaya başlamış. Bu sefer peygamberi imtihan etmek sırası dervişlere gelmiş. Önüne bir üzüm tanesi getirip: Ey yoksulların hizmetçisi, bunu bize bö-

lüştür, demişler. Peygamber şaşırmış kalmış, hey Allahım, bir üzüm tanesini kırk yoksula nasıl dağıtı-
rım diye düşünürken, Tanrı Cebrail'e: Tez yetiş, de-
miş, nurdan bir çanak al cennetten, sevgili Muham-
med'ime götür; üzüm tanesini o tabak içinde ezip
şerbet yapsın. Muhammed nurdan çanakta üzüm ta-
nesini ezip üstüne su katmış ve dervişlere sunmuş.
Dervişler bu şerbetten içip sarhoş olmuşlar ve Mu-
hammed'i de aralarına alıp dönmeğe başlamışlar.
Dönerken Muhammed'in başından sarığı düşüp da-
ğılmış. Dervişler bu sarığı almış, kırka bölüp belle-
rine sarmışlar.

Bu güzel efsane dervişlerin halk gözünde ne
saygın bir yeri olduğunu belirtiyor. Derviş masalla-
rı bütün bir edebiyatın konusu olmuştur Anadolu'da.
Köylerde hâlâ anlatılan bu masallara eski Anadolu
efsaneleri de karışır: Kırklar yedi başlı ejderhalar-
dan kiral kızlarını kurtarırlar, buna karşılık aldıkları
altınları yoksullara dağıtırlar. Altın post efsanesinde
olduğu gibi bir seccade üstüne oturup Karadeniz'i
aşarlar; ateşlere atılır, yanmazlar; oturdukları yer-
den çimenler biter, kazdıkları yerden su çıkar; yüce
dağ başlarında dev kartallarla yan yana otururlar,
karşılarına çıkan kaplanı bir nara atıp kaçırlar, bir
üfürmeyle denizlerde fırtına koparırlar; vücutları bü-
yür büyür odaları doldurur, parmakları uzar uzar
canavarların gözünü oyar.

Bütün bunları nasıl başarır, bu insan üstü gücü
nasıl elde eder dervişler? Kendi kendilerini, nefis-
lerini yenerek, küçük kaygı ve çıkarılardan, kinler-
den sıyrılarak, ellerini, dillerini ve bellerini dizginle-
yerek.

Kısacası, insanüstü gücü derviş insanın içinde
buluyor.

Şimdi Yunus Emre'ye soralım dervişleri:

Dervişlik der ki bana
Sen derviş olamazsın

Dövene elsiz gerek
Sövene dilsiz gerek
Derviş gönülsüz gerek
Sen derviş olamazsın.

Bu dervişlik dedikleri
Taze açmış güle benzer
Dokunduğunu tazeler
Seherd'esen yele benzer.

Yedilerle kırklarla
Ak sakallı pirlerle
Yüzü balkır nurlarla
Bize dervişler geldi.

Derviş adın edindim
Derviş donun donandım
Yola baktım utandım
Her işim yanlış benim.

Dervişlik bir bişedir
Hırkacığı meşedir
Çok canavarlar yürür
Donunda dervişlerin

Her insan gibi dervişin içinde de canavarlar
vardır. Üstelik bir ormana benzeyen dervişliğin ye-
şil hırkası altında bu canavarlar daha kolay da sak-
lanır. Zor iş, çok zor iş derviş olmak, çağımızda
gerçek demokrat olmak kadar zor:

Dervişlik dedikleri
Hırka ile taç değil
Gönlünü derviş eden
Hırkaya muhtaç değil.

Hırkanın ne suçu var
Sen yoluna varmazsan
Var git yolunca yürü
Er yolu kalmaç değil.

Dirsin şeyhin aşkına
Yalın ayak baş açık
Er var dirlik diriltmiş
Yalın ayak aç değil.

Durmuş marifet söyler
Erene Yunus Emrem
Yol eriyle yoldadır
Yolsuza yoldaş değil.

Dervişlerin yolu erenlerin, tanrılığı insan içinde, kendi özlerinde bulanların yoludur. Erenlerse dünya ötesinde, varılmaz yerlerde değil, her yerdedir, arayan bulur onları:

Bilir misin ey yarenler
Gerçek erenler kandedir
Kande baksan anda hazır
Kande istersen andadır.

Allah benim dediğine
Vermiş verir aşk varlığın
Kimde bir zerre aşk ola
Çalap varlığı andadır.

Hakkı nasıl bulursun
Hakka kul olmayınca
Erenler eşğine
Yaslanıp yatmayınca

Bir bağ ki viran ola
İçi dikenle dola
Ayıklamak neylesin
Ateşle yanmayınca

O doğruluk güneşi
Doğar birlik burcundan
Işık vermez Yunus'a
Perdeler kalkmayınca.

Bu şiirinde dervişin çabasını ne güzel özetliyor Yunus. Derviş inandığı bir insanın ardından, sevgi ateşiyle içini temizleyip gerçek varlıkla, doğrulukla arasındaki perdeleri kaldırmaya çalışır. Kendini bilmek ve yenmek isteyen dervişin yolu hacının hoca-nın yolu değildir; cennetten umudu, cehennemden korkusu yoktur:

Uçmaktan umusu yok.
Tamudan korkusu yok.

Derviş şarap içerek de gidebilir yoluna:

Ben oruç namaz için
Sücü içtim esridim
Tebih seccade için
Çalarım şeşte kopuz.

Şeşte kopuz altı telli saz demektir. Halk şairlerimin hâlâ çaldıklarını bildiğimiz saz. Dervişin din karışısındaki davranışı şaşılacak kadar layıktır:

Bana namaz kılmaz diyen
Ben kılarım namazımı
Kılarısam kılmazısam
Ol Hak bilir niyazımı.

Hak'tan başka kimse bilmez
Kâfir müslüman kimdürür
Ben kılarım namazımı
Hak geçirdiyse nazımı

O hak dergâhlardan geçer
Manâ şarabını içer
Perdesiz can gözün açar
Kendisi siler gözünü.

Yunus'un kötöleri yermesi ne kadar acıysa iyileri övmesi de o kadar tatlıdır: Gerçek derviş kendini kurtarmakla kalmaz, çevresine ışık saçar:

Her kime kim dervişlik bağışlana
Yüreği ak pak ola gümüşlene

Nefesinden misk ile amber tüte
Budağından il ü şar yemişlene

Yaprağı dertli için derman ola
Gölgesinde çok hıyarlar işlene

Aşığın göz yaşları bir göl ola
Ayağından saz bitip kamlıslana.

İşte böyle insancadır Yunus'un dervişliği; yaşanan, insanlığa hayrı olan bilginin, bilimin böylesine dostu, yaşanmayan ezber bilginin, yobazlığın, sahte peygamberliğin, çıkarıcı dervişliğin böylesine düşmanıdır.

İşte böylesine bir dervişlikle şairliği, yani söyleme sanatını, özü söze çevirme gücünü, düşünceyi elle tutulur gibi, gözle görülür gibi, kulakla duyulur gibi somutlaştırma, duyulara sunma yeteneğini bir araya getirmiş bir insanoğlu ve bir Türkmen kocası, bir Anadolu köylüsüdür Yunus Emre ve bu topraklarda, bizim topraklarımızda yaşamış bütün insanların, Hitit, Pagan, Hristiyan, Müslüman bütün yurttaşlarımızın sözcüsüdür.

Şimdi bakın sözün ne demek olduğunu da nasıl biliyor Yunus Emre'miz. Birçok şiirlerinde sözün değeri, niteliği, sözünü bilmenin üstünlüğü, sözünü bilmemenin düşkünlüğü, az ve öz sözün değeri, çok ve boş sözün değersizliği üstünde durmuştur:

Az söz erin yüküdür
Çok söz hayvan yüküdür
Bilene bu söz yeter
Sende güher var ise.

Dervişin yolu bilginlerin, daha doğrusu bilgin geçinenlerin Yunus'un Farsçayı Türkçeleştiren deyişleriyle danışmanların (danışmentlerin) yolu da değildir.

Danışmanın cahili
Anlamaz dervişleri
Derviş ile danışman
Yaman vuruşkan olur.

Dosttur bizi okuyan
Üstümüzde sakıyan
Şimd' üç buçuk okuyan
Derin danışman olur.

Bu dervişlik beratın
Okumadı müftüler
Onlar nerden bilecek
Bu bir gizli varlıktır.

İlim ilim demektir
İlim kendin bilmektir
Sen kendini bilmezsin
Bu nice okumaktır.

Okumanın manâsı
Kişi Hakkı bilmektir.
Çün okudun bilmezsin
Ha bir kuru ekmektir.

Dört kitabın manâsı
Bellidir bir elifte
Sen elifi bilmezsin
Bu nice okumaktır.

Yunus Emre der: Hoca
Gerekse bin var hacca
Hepisinden iyice
Bir gönüle girmektir.

Bir başka şiirinde gerçeğe ulaşamayanları şöyle anlatır:

Çoklar geldi kapıya
Kapıyı tuttu durur
İçeriye girüben
Ne varmış bilmediler.

Dervişin yolu içeri, hep daha içeri, kapılardan,
perdelerden, kalıplaşmış bilginlerden içeri gider.

Ben seni severim candan içeri
Şeriat tarikat yoldur varana
Hakikat marifet andan içeri

Süleyman kuş dilin bilir dediler
Süleyman var Süleymandan içeri

Beni bende demen bende değilim
Bir ben vardır bende benden içeri.

Unuttum din diyanet kaldı benden
Bu ne mezhepdürür dinden içeri.

Dinin terkedenin küfürdür işi
Bu ne küfürdür imandan içeri.

Derviş böylece hiç bir sınır dinlemeden. kural-ları kalıpları, korkuları yenerek yoluna gider. Hiç bir yerde durmaz, hiç bir halde kalmaz, bir göklere çıkar, bir yere iner, bir çamura batar, bir tertemiz olur, bir ağlar bir güler, ama hep yürür ve bilgisini geliştirir: Yaşanan bir bilgidir onunki, ezberlenip tekrarlanan bilgi değil. Başlıca dört kapıdan geçer. Her birinin içinde küçük küçük kırkar kapı olan bu dört kapının birincisi şeriat kapısıdır. Burada derviş hocanın dediğine uyar, ezber bilgiler edinir, anlamadan öğrenir. İkincisi tarikat kapısıdır, orada inandığı bir insanı seçip onun ardından sevgiyle, merakla yolunu arar, kendi kişiliğini geliştirir: Ateşli, coşkun bir kapıdır bu. Üçüncüsü marifet kapısıdır. Burada derviş gerçek bilimi tadar; kendini ve dünyayı anlamaya başlar ve burada bulduğu anah-tarla dördüncü kapıyı açar, bu kapı artık son kapı, hakikat kapısıdır. Orada artık insan varlıkla, yaratılış ve yaradanla, doğa ile bir olmuş gibidir. Şimdi bakın Yunus dervişin geçtiği bu kapıları, bu oluş

dönemlerini halkın kavrayacağı imgelerle ne rahat anlatıyor:

İlk kapı şeriattır.
Emri nehyi bildirir
Yuya günahlarını
Her bir kuran hecesi

İkincisi tarikat
Kulluğa bel bağlaya
Yola doğru varanı
Yargılaya hocası.

Üçüncüsü Marifet
Canın gözünü açar
Bu manâ sarayının
Arşa değer yücesi.

Dördüncüsü Hakikat
Eren herşeyi bula
Bayram ola gündüzü
Kadir ola gecesi.

İşte bu son kapı nice Anadolu dervişlerinin başını yiyen netameli kapıdır. Oraya varmanın sevinci içinde erenler Tanrı olduklarını söyler ve çok kez hakikati, insan ve dünya gerçeğini bulmalarıyla darağacını boylamaları bir olur.

Yunus Emre'de Hakikata ulaşma bir mucize, bir Tanrı verisi değil, bir insan sevgisi ve çabasıyla olur. Yunus bunu bir şiirinde açıkça ve büyük şairlere yaraşır bir rahatlıkla söyler:

Çesmelerden bardağın
Doldurmadan kor isen
Bin yıl dahi beklesen
Kendi dolası değil.

Yunus'ta dervişlik ayağı yerden kesilmeyen, yalancılar, yobazlar, sahte peygamberlerle savaşan bir bilgeliktir, bir köşeye çekilip etliye sütlüye karışmayan bir uysallık, uyduluk, neme lâzımcılık değil. Yunus'u ve dervişliği böylesi sananlar iyi dinlesinler şunları:

Ben dervişim diyenler
Hiç haram yemeyenler
Haramın yenmediği
Ele geçmeyinceymiş

Götürmedi kimesne
Kimesnenin yükünü
Yük götürürüm diyen
Eli değmeyinceymiş.

...

Çalış kazan, ye, yedir,
Bir gönül ele getir
Yüz kâbeden yeğrektir
Bir gönül ziyareti

Kerametim var diyen
Halka salusluk satan
Kendin müslüman etsin
Var ise kerameti.

...

Haram ile hamir tuttu dünyayı
Fesat işler gören hürmetli oldu

Peygamber yerine geçen hocalar
Bu halkın başına zahmetli oldu
Fakirler miskinlikten çekti elin
Gönüller yıkuben heybetli oldu.

...

Danışman okur tutmaz
Derviş yolun gözetmez
Bu halk öğüt işitmez
Ne sarp zaman olusar

Gitti beyler mürveti
Binmişler birer atı
Yediği yoksul eti
İçtiği kan olusar.

Kara cahilliğin, bilmediğini bilmezliğin amansız
düşmanıdır Yunus'umuz:

Kara taşa su koyarsan
Elli yıl ıslatır isen
O taş yine kas katıdır
Hünerli taş olur değil.

Taştan çıkar türlü sular
Ayağında neler pişer
Cahil gönül taştan beter
Yola gelmez gelir değil.

Boz yapalak devlengece
Ekmek verme gündüz gece
Onun işi köstebektir
Salıp ördek alır değil.

Gerçek derviş ne kadar güçsüz de kalsa kös-
tebeklerin, küçük çıkarların ardına düşmez:

Şah balaban şahin doğan
Doğru öğmüş onu öven
Doğan zayıf olsa bile
Doğanlıktan kalır değil

Doğanla, çaylakla, köstebekle, ördekle düşün-
cesini nasıl somutlaştırdığını da görün bu arada
Yunus Emre'nin.

Yunus'un dünya şairlerine verdiği ders, derviş-
likle yani insanlıkla şairliği birleştirir, ama bu ders-
le de yetinmeyip söz ustalığının sırrını da söyler:

Söylememek harcıdır
Söylemenin hasıdır
Söylemenin harcıdır
Yüreklerin pasıdır.

Sözü doğru desene
Hak söyle dedi çalap
Bugün yalan söyleyen
Yarın utanasıdır.

Bu gönüller pasını
Yıkayıp gidermeğe
Öyle bir söz söyle kim
Sözün hülâsasıdır.

Ne diyor Yunus? Doğruyu söyle, ama kestirme-
den söyle; az söyle öz söyle, bize insanlığımızı an-
latan, düşünceyi duyularla birdenbire kavratın bir
deyişle söyle:

Az söz erin yüküdür
Çok söz hayvan yüküdür
Bilene bu söz yeter
Sende güher var ise.

Sen sana ne sanırsan
Ayrığa da anı san
Dört kitabın manâsı
Budur eğer var ise.

Yunus'da söz de insanlığın emrindedir. Sözünü bilme kendini bilmenin sonucu ve değerlendirilmesidir.

Sözünü bilen kişinin
Yüzünü ak ede bir söz
Sözü pişirip diyenin
İşini sağ ede bir söz.

Söz ola kese savaşı
Söz ola kestire başı
Söz ola ağulu aşı
Balıla yağ ede bir söz.

Kişi bile söz demini
Demeye sözün kemini
Bu cihan cehennemini
Sekiz uçmağ ede bir söz.

Yunus'un söze verdiği bu önem, sözde gördüğü bu yaman güç, cehennemi cennete çeviren büyük dervişlikle şairliği niçin birleştirdiğini anlatıyor. Nice Anadolu dervişlerini zahitlerden ayırıp şairliğe götüren de budur: Sözün insandan ayrılamıyacağı-

na, insanın tâ kendisi olduğuna inanmak. Şeyh Galip: «Söz candır eğer bilirse insan,» demekle aynı düşünceyi dile getirmiştir. Aslında bütün dinlerde Tanrı'nın tâ kendisi bile sözden pek ayrılmaz, hat-tâ, sözün tâ kendisi olur. Öylesine kutsal bir niteliği vardır sözün ve şairin insanlık tarihinde. Gelgelelim, sözü sözlükten çıkarmak, ana dilimizden ayırmak, peygamberlerin halkın diliyle, insanca söylediklerini, sözün tam tersi olan anlamsız seslere, Türkler için Arapça'ya, Araplar için İbranice'ye, İsraililer için Lâtince'ye, Lâtinler için Yunanca'ya, Yunanlılar için Lâtince'ye çevirmek, anlama aracını anlamama aracı haline getirmek insanların çok garip, ama nedenleri çözülmeye başlayan çok eski bir âdetidir. Bugün az çok anlamaya başlıyoruz ki, bütün dinler, bütün inançlar en temiz insan diretişleriyle, değişme istekleriyle doğmuş, sonra bu dinler ve inançlar birtakım insanların geçim aracı olmaya başlayınca sözün anlaşılma-olması, yani Musa'nın Firavun'a kafa tutan Musa, İsa'nın Roma imparatoruna kafa tutan İsa, Muhammed'in halkla birlikte Mekke eşrafına kafa tutan Muhammed olmasının bilinmemesi gerekmiştir. Yarın insanlık bu gerçeği açık görecektir ve herkese gösterecektir. Ama biz Yunus'umuza dönelim. Yunus söze değer verirken sözü halkının, köylünün sözü olarak düşünmüş ve kullanmıştır. Yunus'ta Tanrı bile Anadolu köylüsünün diliyle, değirmeni, şiniği, yaylası, devlengeci, köstebeği, karıncası, sütü, balı alıcı, yağmur anlamındaki rahmeti, kara toprağı, ak yüzü, kel diken, çarşısı, pazarı, sazı, kamışı, haldaşı, kardaşı, yoldaşıyla konuşur.

Ama Yunus Emre sadece belli bir inancın sözcüsü, belli bir sözün usta tekrarlayıcısı mıdır? Ha-

yır. Yunus Emre bütün sözlerin bittiği yerde, dilsiz, kulaksız da olsa insanın insan kalacağına, susmasının konuşma olacağına inanır. Paul Valéry'nin en büyük şiiri susmada, ama insanın susmasında bulunduğu gibi. Bakın Yunus halkımızın diliyle şairin varabileceği en yüce katı ne güzel anlatıyor:

Dilsizler haberini
Kulaksız dinleyesi
Dilsiz kulaksız sözün
Can gerek anlayası.

Anlamadan dinledik
Dinlemeden anladık
Gerçek erin bu yolda
Yokluktur sermayesi.

Sermayenin yokluk olması ne demek? İnsanın her şeyi bulduktan sonra bırakması, çok sözden az söze, hattâ susmaya, sözden daha anlatıcı olan insanca susmaya gelmesi demektir. Susarken söyleyecek, söylerken susacaksın. Ne zor şey bu! Zor, çok zor iş şair olmak, Yunus olmak:

Bir toy toylamak gerek
Bir soy soylamak gerek
Bir söz söylemek gerek
Melekler bilmez ola.

Bir kuş olup uçmak gerek.
Bir denizi geçmek gerek
Bir şaraptan içmek gerek
İçenler ayılmaz ola.

Yunus Emre'nin türlü bakımdan oğullarından saydığım Orhan Veli der ki:

Bir yer var biliyorum
Her şeyi söylemek mümkün
Epeyce yaklaşmışım, duyuyorum
Anlatamıyorum.

Yunus'ta da şiir böylesi bir hale, söz ustalıklarını aşan bir çeşit sessiz duyarlığa, anlatılmaz, akıl dışı bir kavrayışa ulaşır.

Bu halinde şair doğa ile, evrenle bir görür kendini ve Yunus gibi sözleri kanatlandıran bir insan olursa o şair şöylece söyler de bunu:

Ay oldum geceye doğdum
Bulut oldum yere ağdım
Yağmur olup yere yağdım
Nur oldum güneşe doldum.

Ne gariptir, yine Orhan Veli'de de dünya ile böylesi bir kaynaşma vardır:

Gök yüzünü ben boyarım her sabah
Uyanır bakarsınız ki mavi.

Diyeceksiniz ki Orhan Veli bu şairce yaşantıya Yunus'tan çok başka yollardan gelmiş. Elbette öyle olacak apayrı iki çağda. Ama türlü yollardan gerçek şairler doğa ile kaynaşıyorlar günün birinde. Bütün sanatçılar az çok yaşar bu hali. Çağımızın ünlü ressamı Paul Klee bir ağaca benzetir kendini, ağacın yaprak açmasına benzetir kendinin resim yapmasını, kendi biçimlerini ortaya koymasını. Her güçlü sanatçı az çok panteist oluyor.

YUNUSTA GÜLEN DÜŞÜNCE

Yunus Emre'nin hem derviş, hem şair olarak, Anadolu halk kültürüyle de ortak bir özelliği üstünde duralım, bu tükenmez insandan ayrılırken. Yunus Emre inançlarına ne kadar bağlı, sevgisinde ne kadar coşkun olursa olsun, dervişliği ve şairliği ne kadar ciddiye alırsa alsın, gülmesini unutan bir insan değildir. Hattâ gülmesini unutmuş asık yüz-lü, çatık kaşlı din adamlarının nitelendirdiği bu tür-lü insanlar, softalığın, bağnazlığın artmasıyla Ana-dolu'yu sarmış, kadınların ve çocukların gülmesini günah sayıp yasaklamakla kalmayarak başkalarının, hele büyüklerin önünde gülmeyi bir saygısızlık say-mışlardır. İnsanı insanlıktan çıkaran, aslında bilgi-sizliğin, işini bilmezliğin bir kalkanı olan bu kara gülmezlikten bu sahte vekardan milletimiz çok çek-miş hâlâ da çekmektedir çok yerlerdi. Ama ne ka-dar uzun sürmüş olursa olsun bu gülme düşmanlı-ğı, bazı Batılıların görünüşe aldanıp sandığı gibi mil-letimizin bir özelliği değil, bir baskının yaratmış ol-duğu bir maskedir. Nasrettin Hoca ve Bektaşî hi-kâyeleriyle halkımız öteden beri bu baskıya karşı koymuştur. Halkımızın asıl özelliğini bu karşı koy-mada aramak daha doğrudur. Gülen düşüncenin, gülen masalların en eskilerinin bu topraklarda yetiş-miş, Ezop'un Anadolu'da doğmuş ve ölmüş olduğu unutulmamalıdır. Tarihimizin en trajik çağlarından birinde, insan kelleleriyle yığınlar yapıldığı korkunç, karanlık yıllarda yaşayan en büyük halk şairimizin sık sık gülerек düşünmesi, düşünerek gülmesi, Tan-rının, ölümün, padişahların, beylerin, hacı hocaların karşısında bile gülmeyi unutmaması çok anlamlı bir gerçektir. Aynı şeyi, başka bir açıdan, başka koşul-

lar içinde gülmenin yolunu bulan Evliya Çelebi için de söyleyebiliriz. Mevlânâ'ya bile takılmıyor mu Yu-nus? En ciddi konularda birden, hiç de ciddi sayıl-mayan halk deyimlerine inivermiyor mu Yunus? Ay-rıca Yunus Emre'miz, bütün insanlığın da Yunus Emre'si, halk tekerlemelerinde de görülen bir çeşit gülen şiir, gülen söyleyiş geleneğini kullanmış geliştirmiştir. O kadar ki, şimdi okuyacağımız bu şiiri, gülen düşüncenin, kültürlü şakanın, şaşırtarak dü-şündürmenin ve düşündürücü saçmalamanın en gü-zel örneklerinden biridir:

Çıktım erik dalına
Anda yedim üzümü
Bostan ıssı kakıyıp
Der ne yersin kozumu

Erik ağacında üzüm yiyen Yunus'u bostan sa-hibinin ceviz çalmakla suçlaması anlamsız bir şaka değildir, ne kadar mantıksız da görünse.

Kerpiç koydum kazana
Poyraz ile kaynattım
Nedir deyip sorana
Bandım verdim özümü

Bu da öyle. Kerpiç ve poyraz: Birbirinin tam karşıtı olan bu iki varlığın birleşmesinden ne çıkı-yor, bu sahada? İnsanın tâ kendisi, insan nefes alan çamur.

İplik verdim çulhaya
Sarıp yumuk etmemiş
Becit becit ısmarlar
Gelsin alsın bezini.

Bir serçenin kanadın
Kırk kağına yükledim
Çifti dahi çekmedi
Şöyle kaldı kazını.

Bir sinek bir kartalı
Salladı vurdu yere
Yalan değil gerçektir
Ben de gördüm tozunu

Kaf dağından bir taşı
Şöyle attılar bana
Öylelik yola düştü
Bozayazdı yüzümü.

Balık kavağa çıkmış
Zift turşusu yemeğe
Leylek koduk doğurmuş
Anla şunun sözünü.

Yunus bir söz söylemiş
Hiçbir söze benzemez
Erenler meclisinde
Bürür manâ yüzünü.

O güzelim masal tekerlemelerimizin daha bilgince bir örneği olan bu şiirden türlü anlamlar çıkarmak mümkün, çıkarmışlar da. Ama Yunus ne söylemek istemiş olursa olsun sözün ayağını yerden kesmiş, güler yüzlü bir fantazyâ örtüsüne bürünmüş. Halkımız bu türlü şiirlerin türlü türlüşüne alışıktır. Kimini kendisince yorumlayarak, bilmeceler gibi çözererek, kimisini hiç yorumlamadan, anlamsız, daha doğrusu anlam ötesi oyunlarına, özgür çağrışımla-

ra kapılarak tekerlemeler gibi tadar ve seve seve, ezberleyip okur. Halk şiirimizin bu madenini Yunus gibi Orhan Veli de işletir yine:

Bu ne acaip bilmece
Ne gündüz biter ne gece
Kime söyleriz derdimizi
Ne hekim anlar ne hoca.

Kimi işinde gücünde
Kiminin donu yok kıçında
Ağız var, burun var, kulak var
Ama hepsi başka biçimde...

Bu düzen böyle mi gidecek
Pireler filleri yutacak
Yedi nüfuslu haneye
Üç buçuk tayın yetecek

Karışık iş vesselâm
Deli dolu yazar kalem
Yazdığı da ne? Bir sürü
İpe sapa gelmez kelâm.

Görülüyor ki yeni Türk şiiri Anadolu halkının özü ve sözüyle gittikçe Yunus Emre'yle buluşur gibi oluyor. Dünya görüşümüz ne kadar değişmiş olursa olsun kendi sesimizi bulmamıza yardım ediyor Yunus.

Yunus Emre'nin dünyasında kendisinden, Tap-tuk'undan izin almadan ve uzmanlarının hoşgörülerine güvenerek bir hayli dolaştık. Gezimizi burada şimdilik bitirelim gayri. Bir şairin, hele Yunus Emre gibi şairler şairi ve belki birçok şairlerin toplamı

olan bir kişinin dünyası nasıl olsa gezilmekle bitmez. Yarın bir başka gezdirici sizi Yunus dünyasının hiç bilinmedik başka köşelerine götürebilir.*Ama ben sizi başka şairlerin dünyasına ve Yunus'un başka rehberlerine bırakmazdan önce kendi sorumluluğumu yüklenip sizi hangi Yunus'un hangi köşelerine niçin götürdüğümü özetlemek isterim.

Birçoklarımıza göre Yunus Emre mistik, yani insandan çok tanrıya, bu dünyadan çok ötekine inanan ve hepimizi düşünmeden boyun eğmeye, alın yazımızı gönül ferahlığıyla kabullenmeğe çağıran bir şairdir. Oysa ben sizi Yunus Emre'nin tanrılıktan çok insanlıktan yana giden yollarına götürdüm. Gö-türdüm, çünkü Yunus Emre'nin gerek bir derviş, gerek bir şair olarak Tanrıdan çok insana inandığını ve bu inancını yaymak için çağının kendisine verdiği bütün imkânları kullandığını ve bütün imkânsızlıklara da karşı koyduğunu sanıyorum. Yunus Emre'nin nerede, ne zaman öldüğünü bilmiyoruz. Ama onun gibi konuşanlardan, tanrılığa karşı insanlıktan yana giden, Padişaha karşı fakir fukaradan, Anadolu köylerinde kendi yağıyla kavrulanlardan yana olanların darağaçlarında can verdiklerini, derilerinin yüzüldüğünü biliyoruz. Softalar, din bezirgânları, devlet düşkünleri kim bilir nerde nasıl sesini kesmiş, izini yitirmişlerdir koca Yunus'un. Halk Ana bu değerli oğlunu bağrına gömmüş olmasaydı bugün ne adını bilirdik ne de bir tek sözünü. Nice hacılar hocalar bugün bile, ellerinden gelse, Yunus'u ne söyler, ne yazdırırlar.

Bizim gezebildiğimiz Yunus dünyasında neler gördük? Toprağa karışıp giden nazik bedenler, söylemez olmuş insan dilleri, seller gibi coşup, yollar gibi tozan insan yürekleri, tanrıyı kendi içlerinde,

insan içinde bulan ve korkunun yerine sevgiyi koyan, sevmeyi tek tapınma yolu sayan dervişler, tohumlar gibi savrulup bini biten bini yiten insanoğulları, kazılan, üstünde çalışılan topraktan yağan rahmet, yediği insan eti, içtiği insan kanı beyler, dünyanın tadına aç gözlü zenginden daha çok varan yoksullar, varlıkta yokluğu yoklukta varlığı görenler, yetmiş iki milleti kardeş bilenler, camilerin, tekkelerin, dışında, tabiatın büyük kitabında bulunan hakikat kapıları, cenneti, hurileri hiçe sayan dostlar, karlı dağlardan aşan gurbet ve sıla yolları, ha demeden hayran olan, bir ağlayıp bir gülen, yaz aylarında kışı, kış aylarında yazı yaşayan, bulut olup göklere ağan, yağmur olup yerlere yağan bir gönül, suyunu alçaktan alıp yüksekten döken insan değirmeni, erik dalında yenen üzüm, meleklerin anlamıyacağı kadar derin ve uçarı insan sözleri, sabırla, çabayla, çiley-le insan olgunluğu... Bütün bunlarda dünya dışı, insan ötesi ne var? Bütün din kitaplarını şöyle özetliyor, dört kitabın anlamı var ise şu olmalıdır diyor: İnsan kendisi için ne düşünüyorsa, başkası için de onu düşünmeli, istemeli. Yunus böylece ve açıkça bütün din kitaplarının özünü insanlığa dönüştürüyor: «her insanda bütün insanlık vardır» demek istiyor.

Yunus Emre elbet çağının dinsel düşüncesi dışına çıkamazdı ve elbet, kendince de olsa şemaları kırarak da olsa, bir İslâm aydını ve şairi olacak, insanlık sevgisini Tanrı sevgisiyle bağdaştıracaktı. Ama hiç bir donmuş tarikatın, hiç bir kara kaplı kitabın, hiç bir doğmanın kölesi kalmadığı da besbelli Yunus'un. Bugün yaşasa elbet düşüncesi de şiiri de çağının inançlarıyla beslenecek ve en ileri şairimiz neyle savaşıyorsa o da onunla savaşacak-

tı. Geriye çevrik bir çaba değil Yunus'un çabası; karanlıktan aydınlığa doğru çevrik bakışları. Onun için de eskiliği yenileşmesine engel olmuyor, ondan yüzyıllar sonra gelmiş nice Türk şairlerinden çok daha yeni geliyor bize. O kadar ki yeni şiirimizin en gürbüz seslerinde, soluklarında, örneğin bir Dağlarca'da Yunus yankılanır gibi oluyor. Çağdaş humanizmasına katılıyor Yunus ve yarının mutlu Türkiye'sinde aydınlığa kavuşacak Anadolu köylüleri eski şairini yeni insanlığın inançlarıyla yeniden bulur gibi olacaktır. Çünkü sanatın eskisinden yenisinden çok insancası, yiğitcesi, sağlamcası var. Ne mutlu Yunus gibi hem haktan yana olan, ana dilini yücelten, kendince kalarak insancılığa ulaşan ve her çağda yenileşen sanatçıya.

ŞİİRLER

Yunus Emre'nin bu kitapta okuyacağınız şiirleri değişik yazılı ve sözlü kaynaklardan derlenmiş şiirler arasından seçilmiştir. Bunlardan birçoğu Yunus'un ağzından çıktığı biçimde kalmamış olabileceği gibi, onun adına çok sonradan başkalarınca söylenmiş de olabilir. Ama hepsi Yunus Emre'nin halkımızla kaynaşan kişiliğine uygundur; hepsi onun kazdığı şiir toprağının ürünleridir; hepsinde onun soluğudur dile gelen; söyleyen o değilse de söyleten odur.

A

I

Gönül kanda dolana
Maşukun bulmayınca
Kişi âşık mı olur
Gönülsüz kalmayınca

Gönüldür anan onu
Esir eyleyen seni
Kimi âzat eylesin
Sen âzat olmayınca

Boynu zincirli geldik
Key kati esir olduk
Er nazar eylemedi
Halimiz bilmeyince

Bir yanından överler
Aylak nesne verirler
Bahasın ne bilesin
Sen satın almayınca

Bahası canın anın
Mal ile davar değil
Sevdik mi ele girer
Sevdikler vermeyince

Dostu kanda bulasın
Sende durmak ile sen
Ol imâret eylemez
Sen viran olmayınca

Sözü Yunus'tan işit
Kibir kılma tut öğüt
Ol seni sora gelmez
Sen yavu varmayınca

II

Hak'kı kaçan bulasın
Hak'ka kul olmayınca
Erenler eşiğine
Yaslanıp yatmayınca

Bir bağ ki viran ola
İçi dikenle dola
Ayıklamak neylesin
Od ile yanmayınca

İssızlık u yabanda
Od mu bulunur onda
Kavı taşı çakmağı
Bir yerde olmayınca

İssızlıkta kalma sen
Odunu söndürme sen
Odu kaçan bulasın
Ocağa varmayınca

Ol hakikat güneşi
Doğar vahdet burcundan
Şûle vermez Yunus'a
Hicaplار kalkmayınca

Yunus senin budur sözün
Kan yaş ile doldu gözün
Ol Hazret'e tuta yüzün
Yine derman andan ola

III

Anmaz mısın sen şol günü
Cümle âlem uryan ola
Ne ana oğula baka
Ne kardeşten derman ola

Dağlar yerinden ayrıla
Heybetinden gök yarıla
Yıldızlar bendi kırıla
Düşe yere perran ola

Mâlik Tamu'ya çağıra
Zebaniler saf saf dura
Korkusundan yer yarıla
Titreyüben hayran ola

Israfil sûrı urıcak
Halayık sinden durıcak
Sonra hesap sorulacak
Kim kadı kim sultan ola

Mâlik ede hey hey Tamu
Kıyameti gördük kamu
Asileri getirirler
Gire sinde büryan ola

Zebaniler eğnin tuta
Getire Tamu'ya ata
Deri yanup sökük tuta
Dün gün işin figan ola

IV

İki cihan zindan ise
Gerek bana bostan ola
Ne gam gussa günahıma
Çün inayet dosttan ola

Varam ben dosta kul olam
Her dem açılam gül olam
Ya söyleyem bülbül olam
Durağım gülistan ola

Şükür Hak'kı gördü gözüm
Erenler toprak yüzüm
Söz bilene işbu sözüm
Gerek şekeristan ola

Aşkına doymadı özüm
Açıldı ansızın gözüm
Yunus Emre senin sözün
Âlemlere destan ola

V

Bir şaha kul olmak gerek
Hergiz ma'zûl olmaz ola
Bir eşik yastanmak gerek
Kimse elden almaz ola

Bir toyu toylamak gerek
Bir soyu soylamak gerek
Bir sözü söylemek gerek
Melekler de bilmez ola

Bir kuş olup uçmak gerek
Bir kenara geçmek gerek
Bir şerbetten içmek gerek
İçenler ayılmaz ola

Çevik bahrı olmak gerek
Bir denize dalmak gerek
Bir gevher çıkarmak gerek
Hiç sarraflar bilmez ola

Bir bahçeye girmek gerek
Hoş teferrüç kılmak gerek
Bir gülü yaylamak gerek
Hergiz ol gül solmaz ola

Kişi âşık olmak gerek
Ma'sukayı bulmak gerek
Aşk oduna yanmak gerek
Ayrık oda yanmaz ola

Yunus imdi var tek otur
Yüzünü hazrete götür
Özün gibi bir er getir
Hiç cihana gelmez ola

VI

Ben dost ile dost olmuşam
Kimseler dost olmaz bana
Münkirler bakar gülüşür
Selâm dahi vermez bana

Ben dost ile dost olayım
Ölmez evvel öleyim
Canımı kurban vereyim
Dünya bâkî kalmaz bana

Ben âşıkı biçareyim
Baştan ayağa yareyim
Ben bir deli divaneyim
Aklım da yar olmaz bana

Kimseler bilmez halimi
Aşk odu yaktı canımı
Seçmezem soldan sağımı
Namusü ar olmaz bana

Sanurlar ki ben deliyem
Ben dost bağı bülbülüym
Mevlâ'nın kemter kuluyem
Kiimse baha saymaz bana

Bülbül oluben öterim
Dost bahçesinde biterim
Gül alırım gül satarım
Bağü ban olmaz bana

Derviş Yunus nice diyem
Ben bu cihanı terk idem
Yana yana dosta gidem
Perde hicap olmaz bana

VII

Hak müyesser etse varsam
Güzel Kâbetullah sana
Bakuben hayranın olsam
Güzel Kâbetullah sana

Kara donunu bürünür
Arşla beraber görünür
Sana varmayan yerinür
Güzel Kâbetullah sana

Gümüştan kapı açmışlar
Mermerilen döşemişler
Altın kuşak kuşatmışlar
Güzel Kâbetullah sana

Kâbe'nin çevresi dağlar
Didar görmüş sular çağlar
Âşık Yunus durmaz ağlar
Güzel Kâbetullah sana

VIII

Ey âşıklar, ey âşıklar
Aşk mezhebi dindir bana
Gördü gözüm dost yüzünü
Kamu yas düğündür bana

Ey Padişah, ey Padişah,
Üş ben beni verdim sana
Genc-ü hazinem kamusu
Sensin benim önden sona

Evvela dahi bu akl-ü can
Senin ile ey asl-ı kân
Âhır yine sensin mekân
Üs varurem senden yana

Senden sana varır yolum
Senden seni söyler dilim
İlle sana ermez elim
Ne hikmettir şaştım buna

Ayruk bana ben dimeyem
Kimesneye sen dimeyem
Bu kul o sultan dimeyem
İşitenler kalsın tana

Dost aşkına ulaşaldan
Dünya ahiret bir bana
Ezel ebet sorar isen
Dün ile bugündür bana

Ayruk bize yas olmaya
Gönlümüze pas olmaya
Zira Hak'tan gelen avaz
Savulmaz düğündür bana

Ben aşkımdan ayrılmıyam
Dergâhından ıralmıyam
Benden dahi gider isem
Senin ile varam sana

Ol dost beni veribidi
Var dünyayı bir gör dedi
Geldim gördüm hoş ârâyış
Seni seven kalmaz ana

Kullarına vâd eyledi
Yarınki gün görmem dedi
Ol dostların sevindiği
Yarınım bugündür bana

Bu ah ile bu zâr ile
Bu hikmeti kim ne bile
Bilse dahi gelmez dile
Tuttum yüzüm senden yana

Sensin bana can-ü cihan
Sensin bana genc-i nihan
Senden dürür aassı ziyan
Ne iş gele benden bana

Yunus sana tuttu yüzün
Unuttu cümle kendözün
Cümle sana söyler sözün
Söz söyleten sensin ana

E

IX

Ya Rap nic'ola halim
Kabre vardığım gece
Ey' olmazsa amelim
Kabre vardığım gece

Ya Rabbena yandırma
Günahlara bandırma
Cırağım söğündürme
Kabre vardığım gece

Ya Rabbena hayr eyle
Muhammed'e yar eyle
Kabrimizi nur eyle
Kabre vardığım gece

Ya Rabbena tuş eyle
İmanı yoldaş eyle
Muhammed'e eş eyle
Kabre vardığım gece

Ya Rabbena şaşırma
Yüzüm üzre düşürme
Zebaniler üşürme
Kabre vardığım gece

Ya Rabbena eşimden
Eşimden yoldaşımdan
Akli alma başımdan
Kabre vardığım gece

Derviş Yunus'un sözü
Kan ağlar iki gözü
Mahrum eyleme bizi
Kabre vardığım gece

X

Adım adım izleri
Bu âlemden içeri
On sekiz bin âlemi
Gördüm bir dağ içinde

Yetmiş bin hicap geçtim
Gizli perdeler açtım
Ben dost ile birleştim
Buldum bir dağ içinde

Gökler gibi gürledim
Yerler gibi inledim
Çaylar gibi çağladım
Aktım bir dağ içinde

Bir döşek döşemişler
Nur ile bezemişler
Dedim bu kimin ola
Sordum bir dağ içinde

Deprenmedim yerimden
Ayrılmadım pîrimden
Aştan bir kadeh aldım
İçtim bir dağ içinde

Yunus eydür gezerim
Dost iledir bazarım
Ol Allah'ın didârın
Gördüm bir dağ içinde

XI

Edelim cevân
Kılalım seyrân
Mest olup hayrân
Pîr eşiğinde

Nice bir ülfet
Edelim uzlet
Çekelim halvet
Pîr eşiğinde

Bıraktım ârı
İstedim yârı
Kestim zünnârı
Pîr eşiğinde

Aldım himmeti
Geçtim zulmeti
Buldum devleti
Pîr eşiğinde

Yunus'um elhak
Didara müştak
Eriştığım aşk
Pîr eşiğinde

XII

Var dert ile yan yürü
Dermana erişince
Aşka var kul olağör
Sultana erişince

Eyyublayın sabr eyle
Yakub'layın çok ağla
Yusuf'leyin sen dahi
Ken'an'a erişince

Söyle hor-u hakir ol
Tâ ki Halil olasın
Mecnun'leyin sen dahi
Leylâ erişince

Bir yerde karar etme
Revan oluban yürü
Alçak yere akar su
Ummana erişince

Görmek dilersen Yunus
Ma'sukun didarını
Bir gönül ele getir
Ol güne erişince

XIII

Miskinlik ile gelsin
Kimde erlik var ise
Merdivenlerden iterler
Yüksekten bakar ise

Gönül yüksekte gezer
Daima yoldan azar
Dış yüzüne o sızar
İçinde ne var ise

Aksakallı bir koca
Hiç bilmez ki hal nice
Emek yemesin hacca
Bir gönül yıkar ise

Gönül Çalapın tahtı
Çalap gönüle baktı
İki cihan bedbahtı
Kim gönül yıkar ise

Sağır işitmez sözü
Gece sanır gündüzü
Kördür münkirin gözü
Âlem münevver ise

Az söz erin yüküdür
Çok söz hayvan yüküdür
Bilene bu söz yeter
Sende güher var ise

Sen sana ne sanırsan
Ayrığa da anı san
Dört kitabın manası
Budur eğer var ise

Bildin gelenler geçmiş
Konanlar geri göçmüş
Aşk şarabından içmiş
Kim mana duyar ise

Yunus yoldan ırmasın
Yüksek yerde durmasın
Sinle sırat görmesin
Sevdiği didar ise

XIV

Hey bire gönül seni
Nidelim senin ile
Gel imdi dosttan yana
Gidelim senin ile

Gel imdi sen uy bana
Kaygıma önden sona
Adımı dosttan yana
Atalım senin ile

Uyma münkir sözüne
Gide gör bizim ile
Dosta can gözü ile
Bakalım senin ile

Ecel ökçemiz basar
Ömrümüz kökün keser
Gel Hak ile bir bazar
Edelim senin ile

Söyle sözün âlâsın
Çek bu yolun cefasın
Bu hırs u nefs kal'asın
Yıkalım senin ile

Gör zahir ü batını
Anmaz mısın yarını
Gel bu yolun kahrını
Çekelim senin ile

Varalım bir belliye
Bir mürşid bir uluya
Adlarımız deliye
Takalım senin ile

Yüksek yerlerden bir su
Akar iner alçağa
Irmak ile alçağa
Inelim senin ile

Varalım şeyhimize
Ulaşıp ondan yana
Biz bu aşkın oduna
Yanalım senin ile

Bu Yunus'un halini
Kimse bilmez dilini
Dost bahçesi gülünü
Derelim senin ile

XV

Ey kopuz ile çeşte
Aslın nedürür işte
Şana sual sorarım
Aydivır bana uş de

Aydur aslımdır ağaç
Koyun kirişi bir kaç
Gel işretim dinle geç
Akli koma beleşte

Bana giriş dediler
Aşka giriş dediler
Benim adım aşk verdi
Ben durmazam kolmaşta

Şadılığıla geldim
İşbu âleme doldum
Mürüvvetler düzüldüm
Kodular işbu düşte

Ağaç deri derildi
Kiriş ile bir oldu
Aşk denizine daldı
Bahane yok bu işte

Mevlâna sohbetinde
Saz ile işret oldu
Arif ma'niye daldı
Çün biledir ferişte

Ferişteyi anmaktan
Bilesin murad nedir
Gece gündüz bilebilir
Senin ile her işte

Ol feriştehler adı
Kirâmen Kâtibindir
Yazmaktan usanmazlar
Irmazlar yaz u kışta

Birisi sağ omzunda
Birisi sol omzunda
Birisi hayrın yazar
Birisi şer cünbişte

Kâğıtları tükenmez
Ne hot mürekkepleri
Aşınmaz kalemleri
Kayımlardır ol işte

Hem meyhaneye varır
Hem büthaneye girer
Bunlar saklarlar seni
Sen gafilsin bu işte

Yunus imdi sübhani
Vasfeylegil gönülde
Ayrı değil âriften
Bu kopuz ile çeşte

XVI

Bir ay gördüm bu gece
Kamu burçlardan yüce
Eşritti gönlüm canım
Bilmezem halim nice

O ayın şülesinden
Âlem münevver olur
Gönlümdeki çerağı
Nur etti Ulu Hoca

Nur Muhammed nurudur
Halilullah sırrıdır
Sanasın kim açıldı
Uçmaktan bir deriçe

Müddei bizi görmez
Gözüne girsersevüz
Gerekse yüz kez varsın
Kâ'beye ulu hacca

Aşıkların sözünden
Kan yaş akar gözünden
Bülbüller söyleşicek
Nöbet değmez dürraca

Kur'ağacı niderler
Kesip oda yakarlar
Hem kim âşık olmadı
Benzer kuru ağaca

Yunus'u öven övsün
Sövenler dahi sövsün
Aşk ile yola geldik
Yatalım erte gece

XVII

Ey aşk delisi olan
Ne kaldın perâkende
Ol seni deli kılan
Gene sendedir sende

Dünya âhiret ol Hak
Yer gök doludur mutlak
Hiç gözlere görünmez
Kim bilir ne nişanda

Ger meyhaneye vardım
Onsuz yer göremedim
Yine ona sataştım
Kırdım ise külhanda

Bir nicesine kaç der
Bir nicesine tut der
Kaçanla bile kaçır
Bile durur duranda

Bir nice kullarını
Giriftar eden oldur
Meded edip erişen
Oldur gene zindanda

Aydurlar miskin Yunus
Niçin deli oldun sen
Akıl fikir kalmasın
İşbu sırrı duyanda

XVIII

İstedigimi buldum
Eşkere can içinde
Daşra isteyen kendi
Kendisi ten içinde

Kayımdurur ırılmaz
Onsuz kimse dirilmez
Adım adım yer ölçer
Kendi revan içinde

Bu tilsımı bağlayan
Cümle dilde söyleyen
Yere göğe sığmayan
Girmiş bu can içinde

Oğru olmuş oğrular
Gene kendiyi tutar
Şahne kendisi olmuş
Kendi zindan içinde

Tutun diye çağırır
Oğru dahi çığırır
Bu ne acayip oğru
Bu çağırın içinde

Siyaset meydanında
Galebeden bakan ol
Siyaset kendi olmuş
Girmiş meydan içinde

Tartmış kudret kılıcın
Çalmış nefsin boynuna
Nefsini tepelemiş
Elleri kan içinde

Sayrı olmuş iniler
Kur'an ününü dinler
Kur'an okuyan kendi
Kendi Kur'an içinde

Türlü türlü imaret
Köşk ü saray yapan ol
Kara nikap tutunmuş
Girmiş külhan içinde

Baştan ayağa değin
Hak'tır ki seni tutmuş
Hak'tan ayrı ne vardır
Kalma güman içinde

Birisen birliğe gel
İkiyi elden bırak
Bütün ma'nî bulasın
Sıdk u imân içinde

Girdim gönül şehrine
Daldım derinlerine
Aşk ile seyrederken
İz buldum can içinde

Ol izi ben izledim
Sağım solum gözledim
Çok acayıpler gördüm
Yoktur cihan içinde

Yunus senin sözlerin
Ma'nidir bilenlere
Söyleyenler sözünü
Devr ü zaman içinde

XIX

Her kime kim dervişlik bağışlana
Yüreği ak pak ola gümüşlene

Nefesinden misk ile amber tüte
Budağından il ü şar yemişlene

Yaprağı dertli için dermân ola
Gölgesinden çok kademler işlene

Âşıkın gözü yaşı hem göl ola
Ayağından saz bitip kamışlana

Cümle şair dost bahçesi bülbülü
Yunus Emre ol ara dürraçlana

XX

Biz kimseye kin tutmayız
Ağyar dahi dosttur bize
Kanda ıssızlık var ise
Mahalle-vü şardır bize

Adımız miskindir bizim
Düşmanımız kindir bizim
Biz kimseye kin tutmayız
Kamu âlem birdir bize

Vatan bize cennetdürür
Yoldaşımız Hak'dürür
Haktan yana yönelicek
Başka yollar dardır bize

Dünya bir avrattır karı
Yoldan iltir niceleri
Sürün gitsin öyleleri
Onu sevmek ârdır bize

Dünya haramdır hâslara
Helal olmuş nekeslere
Biz dünyayı dost tutmazız
Ol dünya murdardır bize

Yunus aydur Allah deriz
Allah ile kapılmışız
Dergâhına yüz tutuban
Hemen bir ikrardır bize

H

XXI

Hak'tan inen şerbeti
İçtik elhamdülillah
Şol kudret denizini
Geçtik elhamdülillah

Şu karşıkı dağları
Meşeleri bağları
Sağlık safalık ile
Geçtik elhamdülillah

Kuruyuduk yaş olduk
Ayak idik baş olduk
Kanatlandık kuş olduk
Uçtuk elhamdülillah

Vardığımız illere
Şol safâ gönüllere
Baba Taptuk ma'nisin
Saçtık elhamdülillah

Beri gel barışalım
Yâd isen bileşelim
Atımız eğlendi
Eştik elhamdülillah

İndik Rum'u kışladık
Çok hayr ü şer işledik
Uş bahar geldi geri
Göçtük elhamdülillah

Dirildik pınar olduk
İrildik ırmak olduk
Aktık denize daldık
Taştık elhamdülillah

Taptuk'un tapusunda
Kul olduk kapısında
Yunus miskin çiğ idik
Piştik elhamdülillah

I-İ

XXII

Kemdürür yoksulluktan
Nicelerin varlığı
Bunca varlık var iken
Gitmez gönül darlığı

Batmış dünya malına
Bakmaz ölüm haline
Ermış Karun malına
Zehl iş düşvarlığı

Süleyman zembil ördü
Kendi emeğin verdi
Anın ile buldular
Anlar peygamberliği

Gel imdi miskin Yunus
Nen var Hak'ka harceyle
Gördün elinden gider
Bu dünyanın varlığı

Yunus şimdi söyle sözün
Münkir ister istemesin
Pişir kurtar kendi özün
Arifler tatsın tuzunu

XXIII

Bana namaz kılmaz diyen
Ben kılarım namazımı
Kılarısam kılmazısam
Ol Hak bilir niyazımı

Hak'tan artık kimse bilmez
Kâfir Müselman kimdürür
Ben kılarım namazımı
Hak geçirdiyse nâzımı

Ol nâzı dergâhtan geçer
Mâ'ni şarabından içer
Hicabsız can gözüm açar
Kendisi siler gözümü

Gizli sözü şerheyleyip
Türlü nükteler söyleyip
Değme ârif şerhetmeye
Bu benim gizli râzımı

Sözüm mâ'nisine erin
Bî-nişandan haber verin
Dertli âşıklara sorun
Bu benim dertli sözümü

Dost isteyen gelsin bana
Göstereyim dostu ona
Budur sözüm önden sona
Ben bilirim kendözümü

XXIV

Aşk bezirgânı
Sermaye canı
Bahadır gördüm
Cana kıyanı

Zehi bahadır
Can terkin urur
Kılıç mı keser
Himmet giyeni

Kamusun bir gör
Kemterin er gör
Alu görmegil
Palâs giyeni

Tez çıkarırlar
Fevkal'ulaya
Bin İsa gibi
Dünya yakarı

Tez indirirler
Tahtesseraya
Bir Karun gibi
Dünya kovarı

Aşık olanın
Nişanı vardır
Melâmet olur
Belli beyanı

Zühdüm var deyu
Ta'n eylemegil
Merdut ederler
Mağrur olanı

İlmim var deyu
Mağrur olmagıl
Hak kabul etti
Kefen soyarı

Atlası kodu
Abâlar geydi
İbrahim Ethem
Sırdan duyarı

Çün Mansur gördü
Ol benem dedi
Oda yakttılar
İşittik anı

Oda yandırdın
Külün savurdun
Öyle mi gerek
Seni seveni

Zinhar ey Yunus
Gördüm demegil
Oda yakarlar
Gördüm deyenı

XXV

Ey yârenler aydıamazam
Canım neye daldığını
Dil ile vasfedemezem
Gönlümü kim aldığını

Gönlüm dolu sığmaz dile
Aşıktır ol kim hal ile
Aşk nicesi verdi yele
Anlayamaz nolduğunu

Aşktan haber bilenlerin
Aşk derdiyle dolanların
Küfrü iman olanların
Ayıplamam güldüğünü

Ağlamak gülmek âşık
Dirilmek ölmek âşık
Kahrile lûtfu bir bilir
Bilmez melûl olduğunu

Aşk Yunus'u eyledi lâl
Yunus kanı aşka helâl
Ko varın etsin pâymâl
Görmesin ayrıldığını

XXVI

Zatın tecelli nuruna
Doymaz vücudun dağları
Cisim gemisinin zira
Muhkem değildir bağları

Katreden deryalar düzer
Can kuşu boynunu üzer
Yüz bin denizlerde yüzer
Hoş sürelim bu çağları

Akıl eli ermez öyle
Erse dahi gelmez dile
Dertli halin dertli bile
Sayru ne bilsin sağları

Mâşukluğun hil'atini
Her kime giydirdi ise
Gelmez gözüne zerrece
Firdevs-i alâ bağları

Yunus Hüsnün sıfatları
Bezemiştir dünyaları
Onda gezen âşıkları
Dağ üstüne kor dağları

XXVII

Sana ibret gerek ise
Gel göresin bu sinleri
Gel taş isen eriyessin
Bakıp görünce bunları

Şunlar ki çoktu malları
Gör nice oldu halleri
Sonucu bir gömlek geymiş
Onun da yoktur yenleri

Hani mülke benim diyen
Köşk ü saray beğenmeyen
Şimdi bir evde yatarlar
Taşlar olmuş üstünleri

Hani o şirin sözlüler
Hani o güneş yüzlüler
Şöyle kayıp olmuş bunlar
Hiç belirmez nişanları

Bunlar bir vakt bekler idi
Kapıcılar korlar idi
Gel şimdi gör bilmeyesin
Bey hangidir ya kulları

Ne kapı vardır giresi
Ne nimet vardır yiyesi
Ne ışık vardır göresi
Dün olmuşdur gündüzleri

Bir gün senin dahi Yunus
Benven dediklerin kala
Seni dahi böyle ede
Nitekim etti bunları

XXVIII

Erenler bir denizdir
Aşık gerek dalası
Bahrı gerek denizden
Girip cevher alası

Yine biz bahrı olduk
Denizden gevher aldık
Sarraf gerek gevherin
Kıymetini bilesi

Yürü var epsem olgıl
Ne simsarlık satarsın
Ali gibi er gerek
İşbu sırra eresi

Muhammed Hakkı bildi
Hakkı kendinde buldu
Cümle yerde Hak hazır
Göz gerektir göresi

Alimler kitap düzer
Karayı aka yazar
Gönüllerde yazılı
Bu kitabın sûresi

Şöyle deli olmuşam
Bilemezem dünden günü
Yüreğime işledi
Aşk okunun yarası

Gel şimdi miskin Yunus
Tut erenler eteğin
Cümlesi miskinlikte
Yokluk imiş çaresi

XXIX

Dilsizler haberini
Kulaksız dinleyesi
Dilsiz kulaksız sözü
Can gerek anlayası

Ayıtmadan anladık
Anlamadan eyledik
Gerçek erin bu yolda
Yokluktur sermayesi

Biz sevdik âşık olduk
Sevildik ma'suk olduk
Her dem yeni doğarız
Bizden kim usanası

Yetmiş iki dil saçtı
Araya sınır düştü
Şöyle bitiri baktık
Yermedik âm u hâsı

Yunus istersen velî
Yerde gökte dop-dolu
Her bir taşın dibinde
Bin İmranoğlu Musî

XXX

Benim zârî kılan şol yâre karşı
Gönülden can veren dildâre karşı

Geceler subha dek hayran u mestem
Oluban muntazır dîdâre karşı

Sehergâhım durup zârî kıluram
Sanasın bülbülem gülzare karşı

Alaldan canımı aşk-ı ilâhî
Benim Mecnun gibi âvâre karşı

Cemâlin şem'ine pervâne gibi
Yakarım perr ü bâli nâre karşı

Anın aşkı şarabın nûşidelden
İrişür yüreğime yâre karşı

Bugün Mansur benim aşkın yolunda
Yürüyüp çerhuraş şol dâre karşı

Biçâre bülbülüm dost bağçesinde
Gülerem söylerem şol yâre karşı

Âşık Yunus bugün gurbette kaldı
Ki aşkı söyletir ağıâre karşı

Yunus Emre bu dünyada
İki kişi kalır derler
Meğer Hızır İlyas ola
Ab-ı hayat içmiş gibi

XXXI

Geldi geçti ömrüm benim
Şol yel esip geçmiş gibi
Hele bana şöylê geır
Şol göz açıp yummuş gib

İşbu söze Hak tanıktır
Bu can gövdeye konuktur
Bir gün ola çıka gide
Kafesten kuş uçmuş gibi

Miskin âdem oğulları
Ekinlere benzer gider
Kimi biter kimi yiter
Yere tohum saçmış gibi

Bu dünyada bir nesneye
Yanar içim göynür özüm
Yiğit iken ölenlere
Gök ekini biçmiş gibi

Bir hastaya vardın ise
Bir içim su verdin ise
Yarın anda karşı gele
Hak şarabın içmiş gibi

Bir miskinini gördün ise
Bir eskice verdin ise
Yarın anda karşı gele
Hulle donun biçmiş gibi

XXXII

Ben yürürüm yana yana
Aşk boyadı beni kana
Ne akilem ne divane
Gel gör beni aşk neyledi

Gâh eserim yeller gibi
Gâh tozarım yollar gibi
Gâh akarım seller gibi
Gel gör beni aşk neyledi

Akar sulayın çağlarım
Dertli ciğerim dağlarım
Şeyhim anuban ağlarım
Gel gör beni aşk neyledi

Ya elim al kaldır beni
Ya vaslına erdir beni
Çok ağlattın güldür beni
Gel gör beni aşk neyledi

Ben yürürüm ilden ile
Şeyh anarım dilden dile
Gurbette halim kim bile
Gel gör beni aşk neyledi

Mecnun oluban yürürüm
O yâri düşte görürüm
Uyanıp melûl olurum
Gel gör beni aşk neyledi

Miskin Yunus biçareyim
Baştan ayağa yareyim
Dost ilinden avareyim
Gel gör beni aşk neyledi

XXIII

Ne acep olur şu âdem oğlanı
Öleceğin hiç gönlüne gele mi
Azrâil kanadın urup canına
Alacağın hiç gönlüne gele mi

Azrâil alır bil cümle canları
Toprağa düşürür nazik tenleri
Geydirirler sana yensiz donları
Giyeceğin hiç gönlüne gele mi

Gelir növbetin dolanı dolanı
Ağlasana sen bulanı bulanı
Halkın önünde beğeni beğeni
Yunacağın hiç gönlüne gele mi

Gece gündüz zikreylesin dilimiz
Gizli değil ayân Sana halimiz
Karanlık kabirde bir gün yalınız
Kalacağın hiç gönlüne gele mi

Yunus Emre'm eydür hele burada
Heman ömrüm zâyi geçti arada
Yarın Hak yanında yüzü karada
Olacağın hiç gönlüne gele mi

XXXIV

Ben bunda seyreder iken
Aceb sırra erdim ahî
Bir siz dahi sizde görün
Dostu bende gördüm ahî

Bende baktım bende gördüm
Benim ile ben olanı
Bu sûrede can verenin
Kim idüğün bildim ahî

Ben isteyip buldum anı
Ol ben isem ya ben hanı
Seçemezsem ondan beni
Bir kezden ol' oldum ahî

Ma'suk benimledir bile
Ayrı değil kıldan kıla
Irak sefer benden kala
Dostu bunda buldum ahî

Değme bir yol kandan bana
Dağılmayan değme yana
Kutlu oldu bu seferim
Hoş menzile erdim ahî

Münkir kişi duymaz anı,
Dertlilerin sezer canı
Ben aşk bağı bülbulüyüm
Ol bahçeden geldim ahî

Mansur idim ol zamanda
Onun için geldim bunda
Külümü göğē savurup
Ben Enel Hak oldum ahî

Ne ola yanam dağılam
Ne dara çıkam boğulam
İşim bitince yürüyem
Teferrüçe geldim ahî

Mümin oldum yoksul iken
Benim oldu kevn ü mekân
Şarka vü garba ser-teser
Yere göğē doldum ahî

Sûret topraktır diyeni
Gönüm kabul etmez anı
Bu toprağın cevherini
Hazrete irdürdüm ahî

Nitekim ben beni buldum
Bu oldu kim Hak'kı gördüm
Korkum onu buluncaydı
Korkudan kurtuldum ahî

Yunus kim öldürür seni
Veren alır gene canı
Bu canlara hükmeden
Kim idüğün bildim ahî

XXXV

Uyan behey gafil uyan
Kâfirdir beş vaktin koyan
Mekke'ye evimdir diyen
Ol sübhânallah değil mi?

Yüce yerlerde durucu
Elinde yalın kılıcı
Dertliye derman verici
Ol sübhânallah değil mi?

Alçakları yüce eden
Gündüzleri gece eden
Yiğitleri koca eden
Ol sübhânallah değil mi?

Yağan karları eriten
Akar suları kurutan
Topraktan âdem yaratan
Ol sübhânallah değil mi?

Yunus'tur bunu söyleyen
Taptuk'a kulluk eyleyen
Ben yoksulu bay eyleyen
Ol sübhânallah değil mi?

XXXVI

Şöyle kalam mı derd ile
Derde derman bulmayam mı
Geçti ömrüm göz yaşıyle
Bir gün ola gülmeyem mi?

Ne derde uğrattın beni
Ben inlerim dünü günü
Bire dertli gönül seni
Dilim dilim dilmeyem mi?

Derdim kala bir Uçmağ'a
Dost illerine göçmeğe
Dostu halim arzetmeğe
Halvetlerde bulmayam mı?

Ayrı düştüm yarenlerden
Dost cemalin görenlerden
Şol güzide erenlerden
Sır haberin duymayam mı?

Âşık söylenir dillerde
Gözünden akan sellerde
Bir gün bu gurbet illerde
Vâde yetip ölmeyem mi?

Yunus eydür ey sultanım
Fedâ olsun sana canım
Dolu dolu aşk kadehim
Dost elinden içmeyem mi?

XXXVII

Rumda Acemde görmediğin gördü
Yemen illerinde Veyselkarâni
Hak Peygamber sevdi ve dostum dedi
Yemen illerinde Veyselkarâni

Anasından doğup dünyaya geldi
Melekler altın kanadın yaydı
Resulün hırkasın tacını giydi
Yemen illerinde Veyselkarâni

Erenler önünde kemer belinde
Ak nurdan beni var o sağ elinde
Veys sultan derler Hak divanında
Yemen illerinde Veyselkarâni

Sabah namazını kılar giderdi
Gizlice Rabbine niyaz ederdi
Anın işi gücü deve güderdi
Yemen illerinde Veyselkarâni

Bin deve bir akçeye sürer giderdi
Anın da nisfını zekât ederdi
Develer bilesince tevhit ederdi
Yemen illerinde Veyselkarâni

Elinde asâsı hurma dalından
Aslâ hatâ gelmez onun dilinden
Eğninde hırkası deve yününden
Yemen illerinde Veyselkarâni

Yastığı taş idi dōşeği postu
Cennetlik eylemek ümmeti kasdı
Hak'kın sevgilisi Habib'in dostu
Yemen illerinde Veyselkarâni

Anasından destur aldı durmadı
Kâbe yollarını geçti boyladı
Geldi ol Resûlün evde bulmadı
Yemen illerinde Veyselkarâni

Peygamber mescitten evine geldi
Veys'in nurunu kapıda gördü
Sordu Fatıma'ya eve kim geldi
Yemen illerinde Veyselkarâni

Yunus eydür gelin biz de varalım
Ayağı tozuna yüzler sürelim
Hak nasip eylesin komşun olalım
Yemen illerinde Veyselkarâni

XXXVIII

Aşkın aldı benden beni
Bana seni gerek seni
Ben yanarım dünü günü
Bana seni gerek seni

Ne varlığa sevinirim
Ne yokluğa yerinirim
Aşkın ile avunurum
Bana seni gerek seni

Aşkın âşıklar öldürür
Aşk denizine daldırır
Tecelli ile doldurur
Bana seni gerek seni

Aşkın şarabından içem
Mecnun olup dağa düşem
Sensin dünü gün endişem
Bana seni gerek seni

Sûfilere sohbet gerek
Ahîlere ahret gerek
Mecnunlara Leylâ gerek
Bana seni gerek seni

Eğer beni öldüreler
Külüm göge savuralar
Toprağım anda çağıra
Bana seni gerek seni

Yunus'durur benim adım
Gün geçtikçe artar odum
İki cihanda maksudum
Bana seni gerek seni

XXXIX

Dağlar ile taşlar ile
Çağırayım Mevlâm seni
Seherlerde kuşlar ile
Çağırayım Mevlâm seni

Su dibinde mahî ile
Sahralarda ahû ile
Aptal olup yahu ile
Çağırayım Mevlâm seni

Gök yüzünde İsa ile
Tur dağında Musa ile
Elimdeki asâ ile
Çağırayım Mevlâm seni

Derdi öküş Eyyub ile
Gözü yaşlı Yakub ile
Ol Muhammed mahbub ile
Çağırayım Mevlâm seni

Bilmişim dünya halini
Terk ettim kıyl ü kalini
Baş açık ayak yalını
Çağırayım Mevlâm seni

Yunus okur diller ile
Ol kumru bülbüller ile
Hakkı seven kullar ile
Çağırayım Mevlâm seni

XL

Yok yere geçirdim günü
Ah nideyim ömrüm seni
Geldin geçtin bilemedim
Ah nideyim ömrüm seni

Seni bahaya almadım
Anın çün kadrin bilmedim
Sana vefadar olmadım
Ah nideyim ömrüm seni

Ömrüm ipi üzölüser
Süret nakşı bozulusar
Hayrım şerrim yazılısar
Ah nideyim ömrüm seni

Ayruk geri gelmeyesin
Gelip beni bulmayasın
Bu devranı sürmeyesin
Ah nideyim ömrüm seni

İşte koyup gidisersin
Beni garip edisersin
Kara yere girisersin
Ah nideyim ömrüm seni

Hani seninle olduğum
Şad olubanı güldüğüm
Ya son ucu yâd olduğum
Ah nideyim ömrüm seni

Miskin Yunus gidisersin
Acep sefer edisersin
Ettiklerin bulusarsın
Ah nideyim ömrüm seni

XLII

Arayu arayu bulsam izini
İzinin tozuna sürsem yüzümü
Hak nasip eylese görsem yüzünü
Yâ Muhammed canım arzular seni

Bir mübarek sefer olsa da gitsem
Kâbe yollarında kumlara batsam
Hup cemalin bir gez düşte seyretsem
Yâ Muhammed canım arzular seni

Zerrece kalmadı kalbimde hile
Sıtk ile girince ben bu hak yola
Ebubekir Ömer Osman'la bile
Yâ Muhammed canım arzular seni

Ali ile Hasan Hüseyin anda
Sevgisi gönülde muhabbet canda
Yarın mahşer gününde ulu divânda
Yâ Muhammed canım arzular seni

Arafat dağıdır bizim dağımız
Anda kabul olur bizim duamız
Medine'de yatar Peygamberimiz
Yâ Muhammed canım arzular seni

Yunus metheyleti seni dillerde
Sevilirsin bütün bu gönüllerde
Ağlaya ağlaya gurbet ellerde
Yâ Muhammed canım arzular seni

XLII

Ey benim ile yâr olan
Şeyhe giden gelsin beri
Varlıkların elden koyup
Talân eden gelsin beri

Terk edelim kıyl-ü kaali
İsteyelim doğru yolu
Şeyhim eli gevher dolu
Gevher alan gelsin beri

Gevher canın maksududur
Can maksudun Mansurudur
Maksud için Mansurlayın
Berdar olan gelsin beri

Ermek dilersen maksuda
Çok hizmet eyle mürşide
Sen senliğinden ayrıl da
Didar yakın gelsin beri

Pinhan edenler kendözün
Onlar görürler Hak yüzün
Görmek dilersen bil sözün
İkrar eden gelsin beri

Yunus gel anlat halini
Bildir nedir ahvalini
Derde bırakıp kendini
Derman bulan gelsin beri

XLIII

Severim ben Seni candan içeri
Yolum vardır bu erkândan içeri

Şeriat tarikat yoldur varana
Hakikat meyvası andan içeri

Dinin terk edenin küfürdür işi
Ol ne küfürdür imandan içeri

Beni bende demen bende değilim
Bir ben vardır bende benden içeri

Beni benden alana ermez elim
Kim kadem basa Sultandan içeri

Süleyman kuş dilin bilir dediler
Süleyman var Süleyman'dan içeri

Tecelliden nasip erdi kimine
Kiminin maksudu bundan içeri

Senin aşkın beni benden alıptır
Ne şirin dert bu dermandan içeri

Miskin Yunus gözü tuş oldu sana
Kapında bir kuldur Sultan içeri

XLIV

Dinin imanın varısa
Hor görmegil dervişleri
Cümle âlem müştakdurur
Görmekliğe dervişleri

Ay u güneş müştakdurur
Dervişlerin sohbetine
Ferişteler tesbih okur
Zikir eder dervişleri

Tersalar tövbeye gelir
Taht ısları zebûn olur
Dağlar taşlar secde kılar
Göriceğiz dervişleri

Derviş oku irak atar
Hiy demeden cana utar
Gaafil olmayan yeter tutar
Hor görmegil dervişleri

Ol Fahr-i Âlem Mustafa
Sıdkı bütün aşkı safâ
İster isen ondan vefa
İncitmegil dervişleri

İncidesin ah ideler
Ömrün günün kurutalar
Gözsüz olasin yideler
Tâ bilesin dervişleri

Yer gök eder hırka hakkı
Himmetleri olsun bâki
Çün padişah oldu sâki
Esrüdiser dervişleri

Gökten inen dört kitabı
Günde bin kez okurisan
Vallah didar görmeyesin
Sevmez isen dervişleri

Yunus aydır bu aşk geldi
Ölmüş canım diri kıldı
Sen ben demek benden kaldı
Göriceğiz dervişleri

XLV

Bir سوالim var sana
Ey dervişler ecesi
Şeyihler ne buyurur
Yol haberi nicesi

Bu ma'ni sarayının
Vergil suale cevap
Şu'le kime gösterir
Aşk evinin bacası

Evvel kapı şariat
Emri nehyi bildirir
Yuva günahlarını
Herbir Kur'an hecesi

İkincisi tarikat
Kulluğa bel bağlaya
Yolu doğru varanı
Yargılaya hocası

Üçüncüsü marifet
Can gönül gözün açar
Tutalım olsun sevap
Arş'a değin yücesi

Dördüncüsü hakikat
Ere eksik bakmaya
Bayram ola gündüzü
Kadir ola gecesi

Bu şariat güç olur
Tarikat yokuş olur
Marifet sarplıkdurur
Hakikattir yücesi

Dervişin dört yanında
Dört ulu kapı gerek
Nereye bakarısa
Gündüz ola gecesi

Ana eren dervişe
İki cihan keşfolur
Onun sıfatın över
Ol hocalar hocası

Dört hal içinde derviş
Gerek siyaset çeke
Menzile ermez kalır
Yol eri yuvancası

Kırk kişi bir ağacı
Dağdan güçle indire
Ya bunca mürid muhib
Sırat nice geçesi

Dört kapıdır kırk maka
Yüz altmış menzili var
Erenlere açılır
Velilik derecesi

Âşık Yunus bu sözü
Mahal diye söylemez
Ma'na yüzün gösterir
Bu şairler kocası

XLVI

Bir sâkiden içtim şarap
Arştan yüce meyhanesi
Ol sâkinin mestleriyiz
Canlar anın peymanesi

Bir meclistir meclisimiz
Anda ciğer kebab olur
Bir çerağdır bunda yanar
Güneş anın pervanesi

Aşk oduna yananların
Küllü vücudu nur olur
Ol od bu oda benzemez
Hiç belirmez zebanisi

Andaki mest olanların
Olur Enelhak sözleri
Hallac-ı Mansur gibidir
En kemine divanesi

Yunus bu cezbe sözlerin
Cahillere söylemegil
Bilmez misin cahillerin
Nice geçer zamanesi

XLVII

Acep *değil deli olsa
Aşk oduna yanan kişi
Aşka yakın yürümesin
İyi adın sana kişi

Kim sakınır iyi adın
Bıraksın elden aşk odun
Tezcek yoldurur kanadın
Daldan dala konan kişi

Saldı beni uzak yola
Şol gözlerim dola dola
Dertli halinden ne bile
Yüreği sağ olan kişi

Âşıklar geçer halinden
Dönmez olur ikrarından
Şimdi ayrılmış yarından
Yalan dâva kılan kişi

Yürek yanar yaşım akar
Şol gözlerim yola bakar
Gayri yüze nice bakar
Hak cemalin gören kişi

Gözüm pınar olmuş akar
Şol zârım ki Arşa çıkar
Mahv eyleyip varın yakar
Mâsivayı koyan kişi

Yunus kodu yola başı
Urur müddeiler taşı
Hiçtir münafıkın işi
Gelsin aşka doyan kişi

XLVIII

Erenlerin gönlünde
Ol sultan dükkân açtı
Nice bizim gibiler
Anda konuban geçti

Cümle erenler uçtu
Dağlar yazılar geçti
Aşk kazanına düştü
Kaynayubanı pişti

Bu dünyanın meseli
Benzer murdar gövdeye
İtler murdara düştü
Hak dostu kodu kaçtı

Aşık mı diyem ona
Can terkinî vurmadı
Aşık ona diyelim
Kim melâmete düştü

Yine esridi Yunus
Tapduk yüzün görelden
Meğer onun gölünden
Bir cür'a şerbet içti

XLIX

Nice bir besleyesin
Bu kad ile kameti
Düştün dünya zevkine
Unuttun kıyameti

Topraktan yaratıldın
Yine topraktır yerin
Toprak olan kişiler
Nider bu alâmeti

Uslu değil delidir
Yüce saraylar yapan
Akıbet viran olur
Cümlelerin imâreti

Çalış kazan ye yedir
Bir gönül ele getir
Yüz Kâbeden yeğrekdir
Bir gönül ziyareti

Kerâmetim var diyen
Halka salusluk satan
Kendin Müslüman etsin
Varısa kerameti

Nefsi Müslüman olan
Hak yola doğru varır
Yarın ona ulusar
Muhammed şefaati

Yüz bin peygamber gele
Hiç şefa'at olmaya
Vay eğer olmazısa
Allahın inayeti

Yunus imdi sen dahi
Gerçeklerden olagör
Gerçek erenler imiş
Kamunun ibadeti

L

Düşd'önüme hubbül vatan
Gidem hey dost deyi deyi
Anda varan kalır heman
Kalam hey dost deyi deyi

Gele şu Azrâil tuta
Assı kalmaz ona ata
Binem şu ağaçtan ata
Gidem hey dost deyi deyi

Halvetlerde meşgûl olam
Dâim açılır gül olam
Dost bağında bülbül olam
Ötem hey dost deyi deyi

Şol bir beş on arşın bezi
Kefen edeler eñnime
Dökem şu dünya donların
Giyem hey dost deyi deyi

Mecnûn oluban yürüyem
Yüce dağları bürüyem
Mum olubanı eriyem
Yanam hey dost deyi deyi

Günler geçe yıl çevrile
Üstüme sinlem devrile
Ten çürüye toprak ola
Tozam hey dost deyi deyi

Yunus Emre var yoluna
Münkirler girmez haline
Bahri olup dost gölüne
Dalam hey dost deyi deyi

LI

İlâhi Cennet evine
Girenlerden eyle bizi
Yarın anda cemalini
Görenlerden eyle bizi

Mahşerde halk ola hayran
Çok yürekler ola büryan
Arşın gölgesinde seyran
Edenlerden eyle bizi

Bu dünyanın cefası çok
Kimi aç gezer kimi tok
Şol mizanda sevâbı çok
Gelenlerden eyle bizi

Bakma dünyanın varına
Düşüp dâim Hak yoluna
Berâtını sağ eline
Alanlardan eyle bizi

Mü'minlere rahmet ola
Münafıklar mahrum kala
Yunus gider doğru yola
Gidenlerden eyle bizi

LII

Ey yarenler kim işitti
Aşık tövbe kıldığını
Ya kim işitti denize
Od düşüben tuttuğunu

Şahım senin aşkın odu
Düştü gönül deryasına
Aceplerden kaynayıban
Ma'rifetler bittiğini

Yüzgeçlik öğrenmiyen kul
Ko girmesin bu denize
Aşk deryası dipsizdürür
Aceplemen battığını

Sarraflığı öğrenmeyen
Bu gevheri boncuk sanır
Varır verir yok nesneye
Bilmez neye sattığını

Hak kim onun didârını
Bunda iyan görmezise
Yarın ol sergerden gezer
Hiç bilmeye nittiğini

Yunus aydur er kuluyam
Tapdukumuz dost yüzüdür
İşbu söze inanmayan
Edebilsin ettiğini

K

LIII

Nideriz hayat suyun
Biz can yağmaya verdik
Gevherleri sarrafa
Ma'den yağmaya verdik

Bizim il kafilesi
Geçirmez her matai
Biz bunda uryan geldik
Dükkân yağmaya verdik

Küfr ile iman dahi
Hicabimiş bu yolda
Safâlaştık küfr ile
İman yağmaya verdik

Sen ü ben olıcağız
İş ikilikte kalır
Çalıştık ik'aradan
Sen ben yağmaya verdik

Benim ol bezergân ki
Hiç assı gözetmedim
Çün assı bizim değil
Ziyan yağmaya verdik

Zühdile çok istedik
Hiç müyesser olmadı
Terkedüben küllisin
Güman yağmaya verdik

Yüz bin yıllık ömrile
Henüz kuşluk olmadı
Geçtik bitmez sayıştan
Yeksan yağmaya verdik

Pâyanlı devr ü zaman
Çok eğledi Yunus'u
Pâyansız devre erdik
Devran yağmaya verdik

LIV

Ma'ni evine daldık
Vücut seyrini kıldık
İki cihan seyrini
Cümle vücudda bulduk

Yedi yer yedi göğü
Dağları denizleri
Uçmağ ile tamuyu
Cümle vücudda bulduk

Gece ile gündüzü
Gökte yedi yıldızı
Levhte yazılı sözü
Cümle vücudda bulduk

Mûsa ağdığı Tûr'u
Yoksa Beytül Ma'mur'u
İsrafil çalan sûru
Cümle vücudda bulduk

Tevrât ile Incil'i
Furkan ile Zebûr'u
Bunlardaki beyânı
Cümle vücudda bulduk

Yunus'un sözleri hak
Cümlemiz dedik saddak
Nerd' istersen orda Hak
Cümle vücudda bulduk

LV

Ağla gözüm ağla gülmezem ayruk
Gönül dosta gider gelmezem ayruk
Ne gam bunda bana bin kez ölürsem
Anda ölüm olmaz ölmezem ayruk

Yansın canım yansın aşkın oduna
Aksın kanlı yaşımla silmezem ayruk
Göyündüm aşk ile tâ kül olunca
Boyandım rengine solmazam ayruk

Beni irşat eden mürşid-i kâmil
Yeter bana bir el almazam ayruk
Varlığım yokluğa denişmişem ben
Bugün cana başa kalmazam ayruk

Fenâdan bakiye göç eyler olduk
Güneldim şol yola dönmezem ayruk
Muhabbet bahrinin gavvası oldum
Gerekmez Ceyhuna dalmazam ayruk

Dilerim fazlından ayırmayasın
Hocam senden özge sevmezem ayruk
Söyle âşık dilinden bunu Yunus
Eğer âşık isem ölmezem ayruk

L

LVI

Dervişlik dedikleri
Hırka ile taç değil
Gönlün derviş eyleyen
Hırkaya muhtaç değil

Hırkanın ne suçu var
Sen yoluna varmazsan
Vargıl yolunca yürü
Er yolu kalmaç değil

Dirsın şeyhin aşkına
Yalın ayak baş açık
Er var dirlik dirilmiş
Yalın ayak aç değil

Durmuş marifet söyler
Erene Yunus Emre'm
Yol eriyle yoldadır
Yolsuza yoldaş değil

LVII

Canlar feda yoluna
Bu can kaygısı değil
Sen can gereksin bana
Cihan kaygısı değil

Canlar içinde cansın
Sen bir abı hayvansın
Bize din ü imansın
İman kaygısı değil

Yudum yaremi sildim
Yarem kimdendir bildim
Bana yarın kaygısı
Yarem kaygısı değil

Aşkın beni faş etti
Saklamam derdim veli
Çün iyan gördüm seni
Pinhan kaygısı değil

Derman ola mı bana
Derdim benim kim ona
Dertli varayım sana
Derman kaygısı değil

Gelin aşık olalım
Aşka cevlan vuralım
Esrik olup yatmışım
Seyran kaygısı değil

Aşkın oku demreni
Dokunur yüreğime
Aşk için ben öleyim
Demren kaygısı değil

Can ü gönülü nittim
Aşkın oduna attım
Sıdkı dahi unuttum
Güman kaygısı değil

Aşkın burcundan uçtu
Cavlan vuruban geçtim
Ben dost ile buluştum
Cevlan kaygısı değil

Bahr'ummana dalmışım
Orda sedef bulmuşum
Gevher olup gelmişim
Umman kaygısı değil

Durduğum yer Tûr ola
Baktığım didâr ola
Ne hacet Musa bana
Sen ben kaygısı değil

Bu Yunus'u andılar
Kervan geçti dediler
Ben menzile eriştim
Kervan kaygısı değil

LVIII.

Mani eri bu yolda
Melul olası değil
Mani duyan gönüller
Hergiz ölesi değil

Ten fânidir can ölmez
Çün gitti geri gelmez
Ölür ise ten ölür
Canlar ölesi değil

Gevhersiz gönüllere
Yüz bin söz aydur isen
Hak'tan nasib olmasa
Nasib olası değil

Sakingil yarin gönlün
Sırçadır sıkmayasın
Sırça sındıktan gerü
Bütün olası değil

Çeşmelerden bardağın
Doldurmadan kor isen
Bin yıl orda durursa
Kendi dolası değil

Şu hızır ile İlyas
Ab-ı hayat içtiler
Bu birkaç yıl içinde
Bunlar ölesi değil

Yarattı Hak dünyayı
Muhammed dostluğuna
Dünyaya gelen gider
Bâkî kalası değil

Yunus gözün görürken
Yarağın eyleyigör
Gelmedi ora varan
Geri gelesi değil

LIX

Âşıklara verme öğüt
Öğüdünde alır değil
Aşksız âdem hayvan olur
Hayvan öğüt bilir değil

Eksik olman ehillerden
Kaçagörün cahillerden
Tanrı bîzar bahillerden
Bahil dîbâr görür değil

Kara taşa su koyarsan
Elli yıl ıslatırsan
Hernen taş yine bayağı
Hünerli taş olur değil

Taştan çıkar türlü sular
Ayağında neler bişer
Cahil gönül taştan beter
Yola gelmez gelir değil

Boz yapalak devlengece
Emek yemen erte gece
Onun işi köstebektir.
Salıp ördek alır değil

Şah balaban şahin doğan
Doğru övmüş onu öven
Doğan zayıf olsa bile
Doğanlıktan kalır değil

LX

Bir kez gönül yıktınisa
Bu kıldığın namaz değil
Yetmiş iki millet dahi
Elin yüzün yumaz değil

Bir gönülü yaptın ise
Er eteğin tuttun ise
Bir kez hayır ettin ise
Binde bir ise az değil

Yol odur ki doğru vara
Göz odur ki Hak'kı göre
Er odur alçakta dura
Yüceden bakan göz değil

Erden sana nazar ola
İçin dışın pür nur ola
Belî kurtulmuştan ola
Şol kişi kim gammaz değil

Yunus bu sözleri çatar
Sanki balı yağa katar
Halka matahların satar
Yükü gevherdir tuz değil

LXI

Yoldaş olalım ikimiz
Gel dosta gidelim gönül
Haldaş olalım ikimiz
Gel dosta gidelim gönül

Gel gidelim can durmadan
Suret terkini urmadan
Araya düşman girmeden
Gel dosta gidelim gönül

Gel gidelim kalma ırak
Dost için kılalım yarak
Şeyhin katındadır durak
Gel dosta gidelim gönül

Terkedelim il ü şarı
Dost için kılalım zârı
Ele getirelim yârı
Gel dosta gidelim gönül

Bu dünyaya kanmayalım
Fânidir aldanmayalım
Bir iken ayrılmayalım
Gel dosta gidelim gönül

Biz bu cihandan geçelim
O dost iline uçalım
Arzu havadan geçelim
Gel dosta gidelim gönül

Kılavuz olgıl sen bana
Yönelelim dosttan yana
Bakmayalım önden sona
Gel dosta gidelim gönül

Bu dünya olmaz payidar
Aç gözünü canın uyar
Olgıl bana yoldaş-u yar
Gel dosta gidelim gönül

Ölüm haberi gelmeden
Ecel yakamız almadan
Azrâil hamle kılmadan
Gel dosta gidelim gönül

Gerçek erene varalım
Hak'kın haberin soralım
Yunus Emre'yi alalım
Gel dosta gidelim gönül

M

LXII

Ey dost aşkın denizine
Girem garkolam yürüyem
İki cihan meydan ola
Devrânım sürem yürüyem

Girem denize garkolam
Ne elif ne mim dal olam
Dost bağında bülbül olam
Güllerin derem yürüyem

Bülbül olubanı ötem
Gönül olam ceset tutam
Başımı elime alıp
Yoluna verem yürüyem

Bülbül olubanı gidem
Nice gönülleri güdem
Yüzüm aşk ile dem bedem
Toprağa sürem yürüyem

Şükür gördüm didârını
İçtim visâlin yârını
Bu benlik senlik şarını
Terkini vuram yürüyem

Yunus'tur aşk avâresi
Biçâreler biçâresi
Sendedir derdim çaresi
Dermanım soram yürüyem

LXIII

Ey yarenler tınman bana
Ben gene noldum bilmezem
İlim ü amel sorman bana
Divâne oldum bilmezem

Ayruksı nesne tutmuşam
Bildiklerim unutmuşam
Canımı aşka atmışam
Anda ne buldum bilmezem

Aklım yavu vardı benim
Dağıldı fikrin kamusu
Boşaldım üş doldum veli
Ne ile doldum bilmezem

Aşkım beni yakıpdürür
Gönlüm dostu akıpdürür
Devşirmezem ben beni
Dembeste kaldım bilmezem

Sen beni şeyh oldu deyu
Benden nasihat isteme
Ben sanırım ki bilirem
Üş şimdi bildim bilmezem

Âşık Yunus sen canını
Dost yoluna eyle feda
Bu şeyh ile buldum hakkı
Ben gayrı kendim bilmezem

LXIV

Dost elinden ölürisem
Hiç gümansız geri gelem
Ganimet görem bu demi
Can şükranı veri gelem

Canın diri tutan kişi
Dost katından ırak düşer
Feda kılam yüz bin canı
İraklıktan beri gelem

Cercis'leyin ol dost beni
Yetmiş kez öldürür ise
Bin kez ölür isem
Yüz bin kez ileri gelem

Yüz bin kez doğam uyagam
Dost burcunda ceylân kılam
Hem bunda olam hem anda
Bunda anda vari gelem

Yavu kıldım ne çare
Yürümem dün gün âvare
Sorulara cevap budur
Ben esrügem deyi gelem

Bin yıl toprakta yatarsam
Ben komayam Enel hakkı
Ne vakit gerek olursa
Aşk nefesin urugelem

Inanmayan gel sinime
Dost adını eyit kılır
Kefen donum pâre kılup
Toprağımdan duru gelem

Bundan böyle nolasını
Değme âkil şerh etmeye
Yunus eydür âşıklara
Dost haberin veri gelem

LXV

Hak Çalabım Hak Çalabım
Sencileyin yok Çalabım
Günahlıyım yarlıgagıl
Ey rahmeti çok Çalabım

Ben aydıram ki ey ganî
Nedir bu derdin dermanı
Zinhar esirgeme beni
Aşk oduna yak Çalabım

Ne Sultan ne baylardsın
Ne köşk ü saraylardsın
Girdin miskinler gönlüne
Ed'ndin durak Çalabım

Gel kogıl beni yanayım
Baştan başa uşanayım
Ol sevdiğin Muhammed'e
Olayım çırak Çalabım

Kullar senin sen kulların
Günahları çok bunların
Uçmağına sal bunları
Binsinler burak Çalabım

Ne ilmim var ne tâatım
Ne gücüm var ne kuvvetim
Meğer senin inayetin
Kıla yüzüm ak Çalabım

Yarlıgagıl sen Yunus'u
Bu günahlı kullarınla
Eğer yarlıgamazısan
Key katı firak Çalabım

LXVI

Ey yarenler, ey kardeşler
Sorun bana kanda idim
Aşk denizine dalıban
Deryayı ummanda idim

Bu yerler bunda gelmeden
Gökler melaik dolmadan
Mülke bünyad urulmadan
Mülkü yaradanda idim

Kaygı eli ermezidi
Gussa gözü görmezidi
Endişe şehrinde daşra
Bir ulu mekânda idim

Bu işlerde olan kişi
Terketsin cümle teşvişi
İçeriden içeri bir
Key latif nihanda idim

Padişahdan destur oldu
Bizi bunda mülke saldı
İki cihan uçmağ oldu
Uçmakta Rıdvan'da idim

Ol kim beni bekleridi
Her kandasam saklarıdı
Aşk urganı ucundaki
Kandildeki canda idim

Yıldızdım nice zaman
Gökte melaik arzuman
Cebbarı âlem hükmeder
Ben ol zaman anda idim

Yüz yetmiş bin ferîşteler
Saf bağlayıp durucağız
Cebrail'i anda gördüm
Ol ulu divanda idim

Doksan bin kelimeyi Hak
Söyliyecek Habib ile
Otuz bini sır olucak
Ben ol sırrolanda idim

Ben bu suretten ileri
Aldım Yunus değiliken
Ben ol idim ol ben idi
Bu aşkı sunanda idim

LXVII

Her kaçan anarsam Seni
Kararım kalmaz Allahım
Senden gayrı gözüm yaşın
Kimseler silmez Allahım

Sensin ismi bâki olan
Sensin dillerde okunan
Senin aşkına dokunan
Kedini bilmez Allahım

Sen yarattın cism-ü canı
Sen yarattın bu cihanı
Mülk Senindir kerem kâni
Kişinin olmaz Allahım

Okunur dilde destanın
Açılır bağ-ü bostanın
Sen baktığın gülistanın
Gülleri solmaz Allahım

Aşkın bahrına dalmayan
Canını feda kılmayan
Senin cemalin görmeyen
Meydana gelmez Allahım

Zar olur âşıkın işi
Durmaz akar gözü yaşı
Senden ayrı düşen kişi
Didârin görmez Allahım

Âşık Yunus seni ister
Lûtf eyle cemalin göster
Cemalin gören âşıklar
Ebedî ölmez Allahım

LXVIII

Dosttan haber geldi bana
Durayım andan varayım
Kurbanlığa bu canımı
Verayım andan varayım

Şu bir iki arşın bezi
Ne yeni var ne yakası
Kaftan ediben eñnime
Sarayım andan varayım

Canalıcı hod geliser
Emaneti ver deyiser
Ben emaneti ıssına
Verayım andan varayım

Gitti canım kaldım ele
Nâçar olup girdim yola
Dostlar şad olduğum bile
Göreyim andan varayım

Münkir ü Nekir geliser
Yer gök ün ile dolusar
Ben bunlara cevabını
Verayım andan varayım

Yazığım çok günah öküş
Yürür idim dünyada hoş
Ettiklerimin hesabın
Sorayım andan varayım

Beslediğim nazik teni
Terkedeyim derdim onu
Kara toprağa ben onu
Karayım andan varayım

Ben bu ömür harmanını
Derdim devşirdim uş yine
Yunus aydır bu dükkânı
Dereyim andan varayım

LXIX

İlâhî bir aşk ver bana
Kandalığım bilmeyeyim
Yavu kılayım ben beni
İsteyuben bulmayayım

Al gider benden benliği
Doldur içime senliği
Bu dünyada öldür beni
Varıp anda ölmeyeyim

Şöyle hayran eyle beni
Bilmiyeyim dünden günü
Daim isteyeyim seni
Ayrık nakşa kalmayayım

Senin kokun duydu canım
Terkini urdu cihanın
Hergiz belirmez mekânın
Seni kanda isteyeyim

Aşkın bir od urdu cana
Üş yürürem yana yana
Ciğerim gark oldu kana
Nice zârî kılmayayım

Ko ben yanayım tütüyim
Bülbül olayım öteyim
Dost bahçesinde biteyim
Açıluben solmayayım

Halimi getirsem dile
Kim bana söge kim güle
Bâri yanayım derd ile
Ben dillere gelmeyeyim

Mansurum çek dâra beni
Ayan göster anda Seni
Kurban kılayım bu canı
Aşka münkir olmayayım

Aşktır bu derdin dermanı
Aşk yolunda verem canı
Yunus Emre eydür bunu
Bir dem aşksız olmayayım

LXX

Benim bunda kararım yok
Ben bundan gitmeye geldim
Bezîrgânım metaim çok
Alana satmaya geldim

Ben gelmedim da'vi için
Benim işim sevi için
Gönüller dost evi için
Gönüller yapmaya geldim

Dost esriği bir deliyim
Aşıklar bilir ben neyim
Denşiriben ikiliğim
Birliğe yetmeye geldim

Ol hocamdır ben kuluyum
Dost bahçesi bülbülüym
Ol hocamın bahçesine
Kuş olup ötmeye geldim

Siz Yunus'tan sorun haber
Dost kanda ise anda var
Haberî sen gel benden al
Ben onu görmeye geldim

LXXI

Bir korku düştü canıma
Acep nola benim halim
Derman olmaz ise bana
Acep nola benim halim

Canım tenimden üzüle
Gitmek yaragı düzüle
Bu suret nakşı bozula
Acep nola benim halim

Dünya donların soyucak
Yuyucu tenin yuyucak
İletip kabre koyucak
Acep nola benim halim

Eller gidip ben kalıcak
Sinde yalınız olucak
Münkirle Nekir gelicek
Acep nola benim halim

Ne ayak tuta ne elim
Ne aklım kala ne bilim
Cevap vermez ise dilim
Acep nola benim halim

Mezarda duru gelicek
Hak terazi kurulacak
Amelimiz görülecek
Acep nola benim halim

Miskin Yunus eydür sözü
Kan yaş ile dolu gözü
Dergâhına tutar yüzü
Acep nola benim halim

LXXII

Sensin kerim sendin râhim
Allah sana sundum elim
Senden artık yoktur emin
Allah sana sundum elim

Ecel geldi vâde erdi
Bu ömrüm kadehi doldu
Kimdir ki içmeden kaldı
Allah sana sundum elim

Gözlerim göge süzüldü
Canım göğüsten üzüldü
Dilim tetiği bozuldu
Allah sana sundum elim

Üş biçildi kefen donum
Hazret'e yönelttim yönüm
Acep nice ola halim
Allah sana sundum elim

Urdular suyum ılıdı
Kavim kardeş cümle geldi
Esen kalsın kavim kardeş
Allah sana sundum elim

Geldi salacam sarılır
Dört yana salâ verilir
El namazıma derilir
Allah sana sundum elim

Salacamı getirdiler
Makberime yetirdiler
Halka olup oturdular
Allah sana sundum elim

Çün cenazeden şeştiler
Üstüme toprak toprak saçtılar
Hep koyubeni kaçtılar
Allah sana sundum elim

Yedi Tamu sekiz Uçmak
Herbirinin vardır yolu
Her bir yolda yüz bin çarşı
Allah sana sundum elim

Geldi Münkir ile Nekir
Her birisi sordu bir dil
İlâhi sen cevap vergil
Allah sana sundum elim

Görün acep oldu zaman
Gönülden eyleriz figan
Ölür çün anadan doğan
Allah sana sundum elim

Yunus tap uzat bu sözü
Allahına dutgıl yüzü
Didârdan ayırma bizi
Allah sana sundum elim

LXXIII

Kâ'be ve put iman benim
Çark uruban dönen benim
Bulut olup göğe ağan
Yağmur olup yağan benim

Yaz yaratıp yer donatan
Gönlümüz evi yöneten
Hoşnut atadan anadan
Kulluk kadrin bilen benim

Yıldırım olup şakiyan
Kakıyıp nefsin dokuyan
Yer karasında borküyen
Şol ağulu yılan benim

Hamza'yı Kaf'tan aşırın
Elin ayağın şaşırın
Çokları tahttan düşürün
Hikmet ıssı sultan benim

Bir niceye verdim emir
Devlet bile sürdü ömür
Yanan kömür kızan demir
Örse çekiç salan benim

Kar yağdıran yer donduran
Hayvanların rızkın veren
Şöyle bilin yol gösteren
Ol rahim ü rahman benim

Gerçek âşık gelsin beri
Göstereyim doğru yeri
Makamdır gönüller şarı
İrilmayıp duran benim

Yere göğe bünyad uran
İrilmadan daim duran
Denizlere göl çağırın
Adım Yunus umman beni

LXXIV

Evvel benim âhır benim
Canlara can olan benim
Azıp yolda kamlara
Hazır meded eren benim

Bir karara tuttum karar
Benim sırrıma kim erer
Gözsüz beni nerde görer
Gönüllere giren benim

Kün deminde nazar eden
Bir nazarda dünya düzen
Kudretinden han döşeyip
Aşka bünyad uran benim

Düz döşedim bu yerleri
Baskı kodum bu dağları
Sayvan gerdim bu gökleri
Yeri sonra düren benim

Halk içinde dirlik düzen
Dört kitabı doğru yazan
Ak üstüne kara dizen
Ol yazdığı Kur'ân benim

Dost ile birliğe yeten
Buyruğu neyise tutan
Mülk bezeyip dünya düzen
O bahçıvan hemen benim

Ben bu yere buyuracak
Yeryüzüne gün urucak
Ulu deniz mevc urucak
Gemiye yol bulan benim

Diller damaklar şaşırın
Aşk kazanını taşıran
Hamza'yı Kaf'tan aşırın
O ağulu yılan benim

Yunus değil bunu diyen
Kendiliğidir söyleyen
Mutlak kâfir inanmayan
Evvel âhır zaman benim

LXXV

Ben bende buldum çün Hak'kı
Şekk ü gûman nemdir benim
O dost yüzün görmezisem
Bu gözlerim nemdir benim

Gelsin münacat eyleyen
Doksan bin hâcet söyleyen
Taşra ibâdet eyleyen
Görün o dost nemdir benim

Mûsâ olup Tûr'a çıkam
Nûr oluban gözden bakam
Söz oluban dilden çakam
Sûr u negam nemdir benim

Mûsâ varır Tûr'a çıkar
Orya varır nûra bakar
Dostan gayrı zerre kadar
Bu gözlerim görmez benim

O dost bana ümmî demiş
Hem adımı ümmî komuş
Dilim şeker gövdem kamış
Bu söyleyen nemdir benim

Ümmî benim Yunus benim
Dokuz atam dörttür anam
Aşk oduna düşüp yanam
Sûk u pazar nemdir benim

LXXVI

Ey bana derviş diyen
Nem olası derviş benim
Dervişlik yaylasında
Hareketim kış benim

Derviş adın edindim
Derviş donun donandım
Yola baktım utandım
Hep işim yanlış benim

Hırkam tacımı gözlerim
Fâsîd işler işlerim
Her yanımdan gizlerim
Bin bir fâsîd iş benim

Yoldan haber sorarlar
Ayduram inanırlar
Kalbim sâfi sanırlar
Vay ne düşvar iş benim

İçerime bakarsan
Buçuk pulluk nesne yok
Daşramın kavgasından
Âlemler dolmuş benim

Yunus aydur yârenler
Ey gerçeğim erenler
Bu yolda olan haller
Allaha halmış benim

LXXVII

Deniz oldu birkaç kadeh
Susalığım kanmaz benim
Iniltilerim kesilmez
Gözüm yaşı dinmez benim

Gel varalım bizim ile
Kim giresin bahçelere
Dâim öter bülbülleri
Gülistanım solmaz benim

Bizim ilin bahçeleri
Dâim tazedir gülleri
Ma'muredürür bostanım
Ağyar gülüm üzmez benim

Mansur kadehin nice kez
Ma'suka sundu elime
Dört yanımdan od urdular
Kimse halim bilmez benim

Yana yana kül oluban
Sen ma'sûkanın yolunda
Günde bin kez yanarısam
Dosttan yüzüm dönmez benim

Canım aşkın külün güne
Ferhad olup tuttum başım
Dâim dağları keserim
Şirin'im hiç sormaz benim

Yunus aydur ey sultanım
Aşkınla yandı canım
Ger kıarsan dermanım
Ayrık canım ölmez benim

LXXVIII

Dolap niçin inilersin
Derdim vardır inilerim
Ben Mevlâya âşık oldum
Anın için inilerim

Benim adım dertli dolap
Suyum akar yalap yalap
Böyle emreylemiş Çalap
Derdim vardır inilerim

Beni bir dağda buldular
Kolum kanadım yoldular
Dolaba lââyık gördüler
Derdim vardır inilerim

Ben bir dağın ağacıyım
Ne tatlıyım ne acıyım
Ben Mevlâya duacıyım
Derdim vardır inilerim

Dağdan kestiler hezenim
Bozuldu türlü düzenim
Ben bir usanmaz ozanım
Derdim vardır inilerim

Dülgerler her yanımda yondu
Her âzam yerine kondu
Bu iniltim Haktan geldi
Derdim vardır inilerim

Suyum alçaktan çekerim
Dönüp yükseğe dökerim
Görün ben neler çekerim
Derdim vardır inilerim

Yunus bunda gelen gülmez
Kişi muradına ermez
Bu fânide kimse kalmaz
Derdim vardır inilerim

LXXIX

Bu mülke garip geldim
Ben bu elden bezerim
Bu tutsaklık tuzağın
Demi geldi üzerim

Dost bize gelsin demiş
Bizim kaydımız yemiş
Yüzümüz karasından
Teberrükler düzerim

Dört kitabın mâ'nisin
Okudum tahsil ettim
Ne hâcet kim karayı
Ak üstüne yazarım

Bir elif tahsil eden
Münezzehtir âlemden
Endişe ikliminde
Niçin düşüp gezerim

Şeriat oğlanları
Nice yol keser bana
Hakikat denizinde
Bahrı oldum yüzerim

Ben andan bunda geldim
Ben onu bunda buldum
Mansur'um dâra geldim
Uş kül oldum tozarım

Bir çeşmeden akan su
Acı tatlı olmaya
Edeptir yermek bana
Bir lüleden sızarım

Karanu dünler olsa
Yollar hiç eğlenmese
Kılavuzum er ola
Ben neyiçin azarım

Yetmiş iki millete
Suçum budur Hak dedim
Korku kıyametedir
Ya ben niçin kızarım

Yunus bu kuş dilidir
Bunu Süleyman bilir
Gerçek eren bu yolda
Ne dedğin sezerim

LXXX

Teferrüç eyleyi vardım
Sabahın sinleri gördüm
Karılmış kara toprağa
Ol nâzik tenleri gördüm

Kimi gamda kimi şadman
Yatarlar sinnide pinhan
Boşanmış damar akmış kan
Batmış kefenleri gördüm

Yıkılmış sinleri dolmuş
Hep evleri harab olmuş
Kamu endişeden kalmış
Ne düşvar halleri gördüm

Yaylalar yaylamaz olmuş
Kışlalar kışlamaz olmuş
Bar tutmuş söylemez olmuş
Ağızda dilleri gördüm

Kimisi zevk ü işrette
Kimi söz ü beşarette
Kimi belâ vü mihnette
Dün olmuş günleri gördüm

Soğulmuş ol kara gözler
Belirsiz olmuş ay yüzler
Kara toprağın altında
Gül derer elleri gördüm

Kimisi boynunu eğmiş
Tenini toprağa salmış
Anasına küsüp gitmiş
Boynun buranları gördüm

Kimi zârı kılıp ağlar
Zebaniler canın dağlar
Tutuşmuş sinleri oda
Çıkan tütünleri gördüm

Yunus bunu kanda gördü
Gelip bize haber verdi
Aklım vardı bilim şaştı
Netekim bunları gördüm

LXXXI

Hiç bilmezem kezek kimin
Aramızda gezer ölüm
Halkı bostan edinmiştir
Dilediğin üzer ölüm

Bir nicenin belin бүker
Bir nicenin mülkүн yıkar
Bir nicenin yaşın döker
Var gücүнү ezer ölüm

Birinin alır kardaşın
Revan döker gözü yaşın
Hiç onarmaz bağı başın
Hayır işten bezer ölüm

Yiğidi koca olunca
Komaz kendiyi bilince
Birini koyup gelince
Gözlerini süzer ölüm

Kanı anın sevdik yarı
Kıl taatın arı yürü
Miskin Yunus aydır bunu
Ejderhalar ezer ölüm

LXXXII

Şöyle hayran eyle beni
Aşkın oduna yanayım
Her nereye bakarısam
Gördüğüm seni sanayım

Çün beni okur sultanım
Uş gönüldü gider canım
Ben bunda çünkü mihmanım
Ya ben nice eğleneyim

Yedi tamu dedikleri
Bir âhıma katlanmaya
Aşkın beni yağmaladı
Ya ben nice katlanayım

Senin kokun duydu canım
Terkin vurdum şu cihânın
Bilmezem ayıt mekânın
Seni kanda istiyeyim

Kaynar denizleyin canım
Oynar gemileyin tenim
İki deniz arasında
Garkoluban uşanayım

Yedi deniz geçerisem
Yetmiş ırmak içerisem
Susuzluğum kanmaz benim
Dost şerbetiyle kanayım

Sekiz uçmak arzularsa
Yetmiş bin hûri gelirse
Aldanmaya bu cânımı
Bunda nite aldanayım

İlm-i hikmet okuyanlar
Aşktan mahrum olur onlar
Mansûr oldum asın beni
Kon dillerde söyleneyim

Yunus Emre'nin bu sözü
Cana doldu âvâzesi
Kördür münkirlerin gözü
Ben nicesi göstereyim

LXXXIII

Ol dost bize gelmez ise
Ben dost'a geru varayım
Çekeyim cevri ü cefayı
Dos yüzün görüvereyim

Sermaye bir avuç toprak
Anı dahi aldı bu aşk
Ne sermaye var ne dükkân
Bazara niye varayım

Kurulmuştur dükkân bazar
Dost içine gelmiş gezer
Günahım çok gönlüm sezer
Ben dostu çok yalvarayım

Gönlüm eydür Dost benimdir
Gözüm eydür Dost benimdir
Gönlüm eydür göze sabret
Bir dem haberin sorayım

Hak nazar kıldığı cana
Uş bin gözle bakmak gerek
Ana kim ol nazar kıla
Ben anı nice yereyim

Taptuğum eydür Yunus'a
Bu aşk Hak'ka erse gerek
Kamulardan ol yücedir
Ben ana nice varayım

LXXXIV

İlminde gark olalı
Ben beni bilemezim
Dil ile söyleyüben
Vasfına iremezim

Sıfatın gelmez dile
Kandalığın kim bile
Sun'un saymaya dille
Ben kadir olumazım

Hem evvelsin hem âhır
Kamu yerlerde hazır
Hiç mekân yoktur sens
Ben niçin görimezim

Görmedim deli oldüm
Yanıdım günah kıldım
Ussum aklım aldırdım
Esridum ayılmazım

Çün sen beni esrittin
Can ü gönül ilettin
Ayırma beni senden
Bileştim yâd olmazım

Bana canı sen verdin
Azrâile buyurdun
Senden artuk kimseye
Emaneti vermezim

Ey Yunus'u yaradan
Al hicabı aradan
Sâdıkım yolunda ben
Yalan dâva kılmazım

N

LXXXV

Giderim ben aşk başımdan aşuban
Yanarak aş oduna tutuşuban

Dost içimde od bıraktı da yandım
Gece gündüz aşk ile dolaşuban

Ne var eğer ben aşkdan sındım ise
Sınmadı kim aşk ile uğraşuban

Âşık olgıl ma'sukun dîdârına
Ma'suk olgıl aşk ile sarmaşuban

Ver Yunus canın bugün şükrâneye
Kimseler bulmaz yârin isteyüban

LXXXVI

Düşeyim aşk denizine
Gavvas olayım bir zaman
İsteyeyim seni her dem
Seyyah olayım bir zaman

Düşeyim her bir mahfile
Tersa demeyim her kula
Senden haber verenlere
Mihman olayım bir zaman

Aşkın oduna yanayım
Derdin hânına kanayım
Gördüğüm seni sanayım
Hayran olayım bir zaman

Bu benliğimi yuyayım
Senin duyunu duyayım
Bir nice zaman kul iken
Sultan olayım bir zaman

Akıdım gözüm yaşını
Artıram bağrım başını
Tâ görünce nakkaşımı
Giryan olayım bir zaman

Oldur bana benden yakın
Hikmet bilen buldu Hakkın
Okuyup hikmetin ilmin
Lokman olayım bir zaman

Yunus aşkın perdesini
Kaldırma olma bî hicab
Mürşid-i kâmil yoluna
Kurban olayım bir zaman

LXXXVII

Bilmem nideyim
Aşkın elinden
Kanda gideyim
Aşkın elinden

Meskenim dağlar
Gözyaşım çağlar
Durmaz kan ağlar
Aşkın elinden

Kaddim yay oldu
Bağrım nay oldu
Işım vay oldu
Aşkın elinden

Dinle zârımı
Kodum ârımı
Verdim serimi
Aşkın elinden

Varım vereyim
Kadre ereyim
Uryan olayım
Aşkın elinden

Yunus'un sözü
Doğrudur özü
Kan ağlar gözü
Aşkın elinden

LXXXVIII

Eğrilğin koyasın
Doğru yola gelesin
Kibr ü kini çıkargıl
Erden nasip alasın

Ne verirsen el ile
Şol varır senin ile
Ben disem inanmazsın
Varıcağız bulasın

Gönülde pas oturur
Anda seni yitürür
İçerü Şah oturur
Girmezsin kim göresin

On ikidir hücresi
Dervâzesi yedidir
Anda iki dilber var
Bilmezsin ki sorasın

Biçare miskin Yunus
Aşkta dâva kılrısın
Dosttan haber gelicek
Yüz sürüyü varasın

LXXXIX

Ol can kaçan ölüser
Sen ana can olasın
Ölmüş gönül dirile
Andaki Sen olasın

Ölmeği dirlik ola
Ölmesiz dirlik bula
Ölmüş gönül dirile
Andaki Sen olasın

Sen olduğun gönüller
Her dem canın yeniler
Güç olmaz ol divanda
Hâkimi Sen olasın

Can bedenden uçucak
Menziline göçücek
Ol cihana geçicek
Göze ayân olasın

Tozunu yer almaya
Bir zerre ırlmaya
Âşık canı ölmeye
Maşuku Sen olasın

Yunus sen âşık isen
Aşka muvafık isen
Korkma ulaşık isen
Ne olursan olasın

XC

Bilirim seni yalan dünyasın
Evliyaları alan dünyasın
Kaçan kurtulsa kuş kurtulurdu
Şahin kanadın kıran dünyasın

Sevdiğim aldın beni ağlattın
Dönüp yüzüme gülen dünyasın
Süleyman tahtın sen viran kıldın
Masumlar boynun buran dünyasın

Dünya yedi kez doldu boşaldı
Âhır bizden de kalan dünyasın
Âşık Yunus sema'la çarh ürür
Bu çarhımızı bozan dünyasın

XCI

Taşkın yine deli gönül
Sular gibi çağlar mısın
Aktın yine kanlı yaşım
Yollarımı bağlar mısın

Nidem elim ermez yâre
Bulunmaz derdime çare
Oldum ilimden âvare
Beni bunda eğler mısın

Yavıkıldım ben yoldaşı
Onulmaz bağrımın başı
Gözlerimin kanlı yaşı
Irmağ olup çağlar mısın

Ben toprak oldum yolunda
Sen aşırı gözetirsin
Şu karşıma göğüs geren
Taş bağırlı dağlar mısın

Harâmî gibi yoluma
Aykırı inen karlı dağ
Ben yârimden ayrı düştüm
Sen yolumu bağlar mısın

Karlı dağların başında
Salkım salkım olan bulut
Saçın çözüp bizim için
Yaşın yaşın ağlar mısın

Esridi Yunus'un canı
Yoldayım illerim kanı
Yunus düşte gördü seni
Sayrı mısın sağlar mısın

XCII

Sen canından geçmeden
Cânan arzu kıarsın
Belden zünnar kesmeden
İmân arzu kıarsın

Men arefe nefsihu
Dersin illâ değilsin
Melaikten yukarı
Seyran arzu kıarsın

Tıfl-ı nâreste gibi
Eteğin at edinüp
Ele çevgân almadan
Meydan arzu kıarsın

Bilemedin sen seni
Sedefte ne cevhersin
Mısıra sultan iken
Ken'an arzu kıarsın

Yunus imdi her derde
Eyyup gibi sabr eyle
Derde katlanamazsın
Derman arzu kıarsın

XCIII

Dervişlik der ki bana
Sen derviş olamazsın
Gel ne deyeyim sana
Sen derviş olamazsın

Derviş bağı baş gerek
Gözü dolu yaş gerek
Koyundan yavaş gerek
Sen derviş olamazsın

Döğene elsiz gerek
Söğene dilsiz gerek
Derviş gönülsüz gerek
Sen derviş olamazsın

Dilin ile şakırsın
Çok maniler okursun
Vara yoğa kakırsın
Sen derviş olamazsın

Kakımak varmışsa ger
Muhammed de kakırdı
Bu kakımak sende var
Sen derviş olamazsın

Doğruya varmayınca
Mürşide yetmeyince
Hak nasip etmeyince
Sen derviş olamazsın

Derviş Yunus gel imdi
Ummanlara dal imdi
Ummana dalmayınca
Sen derviş olamazsın

XCIV

Hak yarattı âlemi
Aşkına Muhammed'in
Ay ü günü yarattı
Şevkine Muhammed'in

Oı dedi oldu âlem
Yazıldı levh ü kalem
Okundu hatm ü kelam
Şanına Muhammed'in

Hep erenler geldiler
Dergâha yüz sürdüler
Zikr-i tevhit ettiler
Nuruna Muhammed'in

Ferîşteler geldiler
Saf saf olup durdular
Beş namazı kıldılar
Aşkına Muhammed'in

Havada uçan kuşlar
Yaşarıp dağ ü taşlar
Yemiş verir ağaçlar
Aşkına Muhammed'in

İmansızlar geldiler
Andan iman aldılar
Beş vak't namaz kıldılar
Aşkına Muhammed'in

Yunus kim ede methi
Över Kur'an âyeti
Verelim salâvatı
Aşkına Muhammed'in

XCV

Dost ilinin haberin
Disem işide misin
Yoldaş olup ol yola
Sen bile gide misin

Ol ilin bağı olur
Şerbeti ağı olur
Kadeh tutmaz ol ağı
Nuş edip yuda mısın

Ol ilin yollarına
Cefa duta gidesi
Ayrığa şeker sunup
Sen ağı tada mısın

Ol ilde ay gün olmaz
Ay gün gedilip dolmaz
Tertipler terk idüben
Hesap unuda mısın

Senlik benlik terk edip
Yokluk iline gidip
Aşktan içip esriyip
Varlık terk ede misin

İşbu tenin terkibi
Od ü yel toprak sudur
Yunus sen gör özünü
Suda toprakta mısın

XCVI

Yürü yürü yalan dünya
Yalan dünya değil misin
Yedi kez boşalıp yine
Dolan dünya değil misin

Bir od bıraktı özüme
Tütünü girdi gözüme
Bu gözle bugün yüzüme
Gülen dünya değil misin

Bir od bıraktın vay dile
Tutuştum yandım dert ile
Kıyamete bir kurt ile
Kalan dünya değil misin

Nide idim dağlar aşip
Dağlar aşip sular geçip
Havanın önüne düşüp
Yelen dünya değil misin

Yunus Emrem sür safayı
Sür sefayı çek cefayı
Ol Muhammed Mustafa'yı
Alan dünya değil misin

XC VII

Ey bana iyi deyen
Adımı sūfî koyan
Acep sūfî mi olur
Hırka ile tac giyen

Başıma tac urundum
Halka sūfî göründüm
Dışına hırka giydim
İçim bir kuru kovan

Bu dilim zikir söyler
Gönlüm fesat fikreyler
Hiç böyle mi zikreyler
Hak'kı aşk ile seven

Gözüm yolun gözetmez
Kulak işidir tutmaz
Dilim yerinde yatmaz
Gerçeği kılar yalan

Yunus gümansız bilir
Yalancı yolda kalır
Bir gün maksûdun bulur
Gerçeklik yolun tutan.

XC VIII

Bugün sohbet bizim oldu
Bize bizim diyen gelsin
Bu aşk zehrin seve seve
İçübeni yutan gelsin

Kanaat hırkası içre
Selâmet başımı çektim
Melâmet gömleğin biçtim
Arif olup giyen gelsin

Bu aşk meydanı içinde
Çağırdım bir avaz ettim
Müezzinlik bizim oldu
İmam oldum uyan gelsin

Bu ummanda türlü türlü
Güher vardır elim ermez
Akar rahmet suyu çağlar
Gönül kirin yuyan gelsin

A dostlar işidin sözüm
Dün etmişim bu gündüzüm
Yavıkmışam kendözüm
Bu hak yola giren gelsin

Yunus miskin anı görmüş
Eline bir divân almış
Âlimler okuyamamış
Bu mânadan duyan gelsin

XCIX

Şol göz ki seni gördü
Ol neye nazar etsin
Şol can ki seni duydu
Tende ne karar etsin

Gerçek Şaha kul olan
Gönlünü sana veren
Seni kendinde bulan
Kanceru sefer etsin

Bu çeşniyi tadana
Kim ne vereler kana
Derdine düşen cana
Hekim ne tımar etsin

Bu sırrı duyan kani
Ger âşık ise canı
Açıldı gevher kâni
Alana haber etsin

İmdi ki Yunus kalmış
Hazret'e yüzü kara
Bir nesnesi yok müflis
Neyile bazar etsin

C

Acep şu yerde var mola
Şöyle garip bencileyin
Bağrı başlı gözü yaşlı
Şöyle garip bencileyin

Gezerim Rum'ıla Şam'ı
Yukarı illeri kamu
Çok istedim bulamadım
Şöyle garip bencileyin

Kimseler garip olmasın
Hasret oduna yanmasın
Hocam kimseler kalmasın
Şöyle garip bencileyin

Söyler dilim ağlar gözüm
Gariplere göynür özüm
Meğer ki gökte yıldızım
Şöyle garip bencileyin

Nice bu derd ile yanam
Ecel ere bir gün ölem
Meğer ki sinimde bulam
Şöyle garip bencileyin

Bir garip ölmüş diyeler
Üç günden sonra duyalar
Soğuk su ile yuyalar
Şöyle garip bencileyin

Hey Emre'm Yunus biçare
Bulunmaz derdime çare
Var imdi gez şardan şara
Şöyle garip bencileyin

CI

Biz dünyadan gider oldu
Kalanlara selâm olsun
Bizim için hayır dua
Kılanlara selâm olsun

Ecel büke belimizi
Söyletmiye dilimizi
Hasta iken halimizi
Soranlara selâm olsun

Tenim ortaya açıla
Yakasız gömlek biçile
Bizi bir âsan vechile
Yuyanlara selâm olsun

Selâ verin kastımıza
Gider olduk dostumuza
Namaz için üstümüze
Duranlara selâm olsun

Eceli gelenler gider
Hepsi gelmez yola gider
Bizim halimizden haber
Soranlara selâm olsun

Derviş Yunus söyler sözün
Yaş doludur iki gözün
Bilmiyen ne bilsin bizi
Bilenlere selâm olsun

CII

Canlar canını buldum
Bu canım yağma olsun
Assı ziyandan geçtim
Dükkânım yağma olsun

Ben benliğimden geçtim
Gözüm hicabın açtım
Dost vaslına eriştim
Gümanım yağma olsun

Beriden benliğim gitti
Hep mülkümü dost tuttu
Alan veren dost oldu
Lisânım yağma olsun

Taallûktan üzüştüm
Ol dosttan yana uçtum
Aşk divanına düştüm
Divanım yağma olsun

İkilikten usandım
Birlik hanına kandım
Derdin şarabın içtim
Dermanım yağma olsun

Varlık çün sefer kıldı
Dost andan bize geldi
Viran gönlü nur doldu
Cihânım yağma olsun

Geçtim bitmez sağıncıdan
Usandım yaz u kıştan
Bostanlar başın buldum
Bostanım yağma olsun

Yunus ne hoş demişsin
Bal u şeker yemişsin
Ballar balını buldum
Kovanım yağma olsun

CIII

Ey yarenler ey kardeşler
Ecel ere ölem bir gün
İşlerime pişman olup
Kendözüme gelem bir gün

Yanlarıma kona elim
Söz söylemez ola dilim
Karşıma gele amelim
Nittüm ise görem bir gün

Beş karış bezdendir donum
Yılan çıyan yiye benim
Yıl geçe obrula benim
Unutulup kalam bir gün

Başıma dikeler hece
Ne ırte bilem ne gece
Alemler umudu Hoca
Sana ferman olam bir gün

Yunus Emrem sen bu sözü
Dahi tamam etmemişsin
Tek yürüyeyim neyleyim
Üstadıma gelem bir gün

CIV

Hey benim ömrüm kuşu
Kanda varasın bir gün
Ecel arayı yürür
Ele giresin bir gün

Gele göğsüne kona
Tenin tutuşa yana
Bir kadeh şerbet suna
İçe kanasın bir gün

Görmeğe gelenleri
Hal hatır soranları
Sevgili yarenleri
Görmez olasın bir gün

Yarenlerin geleler
Seni tacilleyeler
Soyalar donlarını
Uryan olasın bir gün

Tap tımar eyle tene
Yarak eyle bu cana
Şol yıla çıyana
Nasip olasın bir gün

Münkirle Nekir gele
Gele karşında dura
Dilince sual sora
Cevap veresin bir gün

Âşık Yunus nidesin
Acep kanda gidesin
Erenlerin meclisin
Görmez olasin bir gün

CV

Vaktinize hazır olun
Ecel vardır gelir bir gün
Emanettir kuşça canın
Issı vardır alır bir gün

Nice bin kez kaçar isen
Yedi derya geçer isen
Pervaz urup uçar isen
Ecel seni bulur bir gün

İşbu meclise gelmeyen
Gelip nasihat almayan
Elifle beyi bilmeyen
Okur kişi olur bir gün

Tutmaz olur tutan eller
Çürür şol söyleyen diller
Sevip kazandığın mallar
Varislere kalır bir gün

Yunus Emrem bunu söyler
Aşkın deryasını boylar
Şol yüce köşkler saraylar
Viran olur kalır bir gün

P

CVI

Acep bu benim canım
Azat ola mı yâ Rap
Yoksa yedi Tamu'da
Yana kala mı yâ Rap

Acep bu benim halim
Yer altında ahvalim
Varıp yatacak yerim
Akrep dola mı yâ Rap

Can hulkuma geldikte
Azrail'i gördükte
Ya canımı aldıkta
Asan ola mı yâ Rap

Dar oldu bana düzler
Gece ile gündüzler
Dünyaya bakan gözler
Didâr göre mi yâ Rap

Yunus kabre vardıkta
Münker Nekir geldikte
Bize sual ettikte
Dilim döne mi yâ Rap

R

CVII

Nolur ise ko ki olsun nolisar
Tek gönül Mevlayı bulsun nolisar

Aşk denizi gene taşmış kan akar
Âşıkı biçare dalsın nolisar

Bu denize düşen ölür dediler
Ölür ise ko ki ölsün nolisar

Aşk gelicek cümle eksikler biter
Bitmez ise ko ki kalsın nolisar

Akıbet şol göze toprak dolisar
Bu gün gördüm ko ki dolsun nolisar

Bu dünyanın nasiplerin izzetin
Yunus kodu alan alsın nolisar

CVIII

Yar yüreğim yar
Gör ki neler var
Bu halk içinde
Bize güler var

Ko gülen gülsün
Hak bizim olsun
Gâfil ne bilsin
Hak'kı sever var

Bu yol uzaktır
Menzili çoktur
Geçidi yoktur
Derin sular var

Girdik bu yola
Aşk ile bile
Gurbetlik ile
Bizi salar var

Her kim merdâne
Gelsin meydâne
Kalmasın cânê
Kimde hüner var

Yunus sen bunda
Meydan isteme
Meydan içinde
Merdâneler var

CIX

Ey aşk eri aç gözünü
Yer yüzüne eyle nazar
Gör bu latif çiçekleri
Bezenüben geldi geçer

Bunlar böyle bezenüben
Dost'tan yana uzanuben
Bir sor Ahî sen bunlara
Kancerudur azm-i sefer

Her bir çiçek bin naz ile
Över Hakkı niyaz ile
Bu kuşlar hoş avaz ile
Ol Padîşahı zikr eder

Rengi döner günden güne
Toprağa dökülür gene
İbretdürür anlayana
Bu ibreti ârif duyar

Ne bilmegün bilmekdürür
Ne gelmegün gülmekdürür
Son menzilin ölmekdürür
Duymadınsa aşktan eser

Bildik gelen geçer imiş
Bildik konan göçer imiş
Aşk şarabın içer imiş
Bu mânâdan her kim duyar

Yunus bu sözleri kogıl
Kendözünden elin yugıl
Senden ne gele bir değil
Çün Hak'tan gelir hayrû şer

CX

Aşkın odu çiğeri
Yaka geldi yaka gider
Garip başım bu sevdayı
Çeke geldi çeke gider

Kâr etti firak canıma
Âşık oldum ol Sultana
Aşk zencirin dost boynuma
Taka geldi taka gider

Sadıklar durur sözüne
Gayrı görünmez gözüne
Bu gözlerim Dost yüzüne
Baka geldi baka gider

Arada olmasın naşı
Onuimaz bağrımın başı
Gözlerimin kanlı yaşı
Aka geldi aka gider

Bülbül eder ah ü figan
Hasretile yandı bu can
Benim gönülcüğüm ey can
Çıka geldi çıka gider

Yunus söyler bu sözleri
Feryad eder bülbülleri
Dost bahçesinde gülleri
Koka geldi koka gider

CXI

Hak'tan yıgar mal seni
Nen var ise ver gider
Ne beslersin bu teni
Seni de kurt yer gider

Olana bak gözün aç
Dökülür sakal ve saç
Yılan çıyan gelir aç
Yer içer şişer gider

Zaman erer kurur baş
Tez tükenir uzun yaş
Düpdüz olur dağ u taş
Gök dürülür yer gider

Yunus bu ten ölicecek
Can nur ile dolıcak
İman yoldaş olıcak
Ahır şen olur gider

CXII

Yalancı dünyaya konup göçenler
Ne söylerler ne bir haber verirler
Üzerinde türlü otlar bitenler
Ne söylerler ne bir haber verirler

Kiminin üstünde çimenler biter
Kiminin başında sıra serviler
Kimi masum kimi güzel yiğitler
Ne söylerler ne bir haber verirler

Toprağa karışmış nazik tenleri
Söylemeden kalmış tatlı dilleri
Gelin duadan unutman bunları
Ne söylerler ne bir haber verirler

Yunus der ki gör takdirin işleri
Dökülmüştür kirpikleri kaşları
Başları ucunda hece taşları
Ne söylerler ne bir haber verirler

CXIII

Allah diyelim daim
Mevlâm görelim neyler
Yolda duralım daim
Mevlâm görelim neyler

Sen sanmadığın yerde
Birden açıla perde
Derman erişe derde
Mevlâm görelim neyler

Netti bu Yunus netti
Bir doğru yola gitti
Bir şeyh eteğin tuttu
Mevlâm görelim neyler

CXIV

Yarabbi dilerim
Aşkın ver şevkin ver
Fazlından umarım
Aşkın ver şevkin ver

Mest eyle sen beni
Bilmeyim ben beni
Tâ bula can seni
Aşkın ver şevkin ver

Yolunda aşıklar
Derdine yanıklar
Canlardan geçtiler
Aşkın ver şevkin ver

Dön Yunus kuluna
Nazar kıl haline
İrgürsin vaslına
Aşkın ver şevkin ver

CXV

Yüce sultanım
Derde dermanım
Bedende canım
Hû demek ister

Alimsin Alim
Doğrudur yolum
Ağzımda dilim
Hû demek ister

Gidersin bundan
Gelmezsin andan
Karanlık sinden
Hû demek ister

Murad'erinçe
Gülü derince
Cemal görünce
Hû demek ister

Ali sırrında
Tevhîd nurunda
Mahşer yerinde
Hû demek ister

Su gibi aksam
Her yana baksam
Hazrete varsam
Hû demek ister

Bülbül çağında
Dostlar bağında
Arşın sağında
Hû demek ister

Dağ ile taşta
Kuruyla yaşta
Müşkil bir işte
Hû demek ister

Yunus postunda
Gönül dostunda
Sırat üstünde
Hû demek ister

CXVI

Bilir misin ey yarenler
Gerçek erenler kandadır
Kanda baksan anda hazır
Kanda istersen andadır

Aşksızlara benim sözüm
Benzer kaya yankısına
Bir zerre aşkı olmayan
Belli bilin yabandadır

Yalancık eylemegil
Aşka yalan söylemegil
Bunda yalan söyleyenin
Anda yeri zindandadır

Ey kendözünü bilmeyen
Söz ma'nisini bulmayan
Hak varlığın isterisen
Şu ilm ile Kur'andadır

Allah benim dediğine .
Vermiş verir aşk varlığın
Kimde varsa bir zerre aşk
Çalap varlığı andadır

Niceler aydır Yunus'a
Kocaldın sen aşkı kogıl
Bu aşk bize yenle geldi
Henüz dahî turfandadır

CXVII

Münkirler evliyaya
Hak yoluna âsidir
Ol yola âsi olan
Gönüllerin pasıdır

Tattık bu aşk cefasın
Tâ erince ma'sûka
Zira ki ol dost benim
Derdimin devâsıdır

Henüz bu yer olmadan
Gökler yaradılmadan
Evliyalar vatani
Padişah kalesidir

Mevlâna Hudâvendigâr
Bize nazar kılalı
Anın görklü nazarı
Gönlümüz aynasıdır

Giyikli'nin al Hasan
Söz ayıtmış kendiden
Çün kelecî Hak'kıdır
Kendinin söz nesidir

Miskin ol bire miskin
Gide senden kibr ü kin
Rüzgâr gelir geçer pes
Kime ne kalasıdır

Okuyuban yazmadan
Yanılıban azmadan
Yunus bu aşk sözünü
Kim bildi bilesidir

CXVIII

Yürü fani dünya sana
Gelende gülmüş var mıdır
Bencileyin gözü yaşlı
Ağlayu kalmış var mıdır

Söylerim bilmezem sözüm
Yürürüm görmezem özüm
Bir oldu gecem gündüzüm
Hiç böyle olmuş var mıdır

Döğdüm başım taşlar ile
Kan akıttım yaşlar ile
Yarenler kardeşler ile
Candan ayrılmış var mıdır

Ahır hakla helâllaşip
Her biriyle esenleşip
Bencileyin akli şaşip
Ağlayu kalmış var mıdır

Bunca zamanlar bileşip
Âhır dönüp ayrılışip
Böyle bir dertlere düşüp
Odlara yanmış var mıdır

Bu söylediğim sözleri
Dertliler için söylerim
Acep bu benim sözümden
Haberim almış var mıdır

A dostlar esenleşelim
Tuz ekmek helâllaşalım
Tâ ölünce ağlaşalım
Ağlayıp gülmüş var mıdır

Ağlayıp bulmadım çare
Çok yalvardım Peygambere
Yunus gibi yüzü kare
Cihana gelmiş var mıdır

CXIX

Söylememek harcı
Söylemenin hasıdır
Söylemenin harcı
Gönüllerin pasıdır

Sözü doğru desene
Kulil hak dedi Çalap
Bugün yalan söyleyen
Yarın utanasıdır

Bu gönüller pasını
Yuyuban gidermeye
Şol sözü söylegil kim
Sözün hulâsasıdır

Cümle yaradılmışa
Birlik ile bakmayan
Halka müderris ise
Hakikatte âsıdır

Şer'ile hakikatin
Vasfını aydam sana
Şeriat bir gemidir
Hakikat deryasıdır

Her nite mühkem ise
Tahtaları geminin
Deniz mevc urucağız
Anı uşadasıdır

Bundan içeri haber
İşit aydayın er yâr
Hakikatin kâfiri
Şer'in evliyasıdır

Biz talibleriz her dem
Aşk sabakın okuruz
Çalap müderris bize
Aşk hod medresesidir

Evliya safa-nazar
Edeli günden beri
Hasıl oldu Yunus'a
Her ne kim vayasıdır

CXX

İlim ilim bilmektir
İlim kendin bilmektir
Sen kendini bilmezsin
Ya nice okumaktır

Okumaktan murat ne
Kişi Hak'kı bilmektir
Çün okudun bilmezsin
Ha bir kuru ekmektir

Okudum bildim deme
Çok tâat kıldım deme
Eğer Hak bilmezisen
Abes yere yelmektir

Dört kitabın ma'nisi
Bellidir bir elifte
Sen elifi bilmezsin
Bu nice okumaktır

Yigirmi dokuz hece
Okursun uçtan uca
Sen elif dersin hoca
Ma'nisi ne demektir

Yunus Emre der hoca
Gerekse bin var hacca
Hepisinden iyice
Bir gönüle girmektir

CXXI

Bir gün senin defterini
Düerler bir eyyam gelir
Kamu aklını başına
Dererler bir eyyam gelir

Tevhide uydur sözünü
Mevlâya döndür yüzünü
Eynine kefen bezini
Srarlar bir eyyam gelir

Azrail ala canını
Unuttura her sanını
Kara toprağa tenini
Kararlar bir eyyam gelir

Tenha kabrinde kalıcak
Amellerin arz olucak
Mahşer yerine yalıcak
Sürerler bir eyyam gelir

Yunus eydür evvel baştan
Ayırır seni kardaştan
Ne ettin kurudan yaştan
Srarlar bir eyyam gelir

CXXII

İşbu varlık şehrine
Her dem giresim gelir
İçindeki sultanım
Yüzün göresim gelir

İşitirim sözünü
Göremezem yüzünü
Yüzünü görmekliğe
Canım veresim gelir

Ol sultan halvetinin
Yedi hücreci vardır
Yed'sinden içeri
Cevlân urasım gelir

Her kapıda bir kişi
Yüz bin çerisi vardır
Aşk kılıcın kuşanıp
Cümle kırasım gelir

Mecnun Leylâsı benim
Rahman Şeydası benim
Leylâ yüzün görmeye
Mecnun olasım gelir

Dost oldu bize mihman
Bunca yıl bunca zaman
Gerçek İsmail'leyin
Kurban olasım gelir

Erenlerin nazarı
Toprağı güher eyler
Erenler ayağında
Toprak olasım gelir

Miskin Yunus'un nefsi
Dört tabiat içinde
Aşk ile can sırrına
Pinhan varasım gelir

CXXIII

Ben dervişim diyene
Bir ün edesim gelir
Tanıyuban şimdiden
Varup yetesim gelir

Sırat kıldan incedir
Kılıçtan keskincedir
Varıp anın üstüne
Evler yapasım gelir

Altında gayya vardır
İçi nâr ile pürdür
Varıp ol gölgelikte
Biraz yatasım gelir

Ta'n eylemen hocalar
Hatırınız hoş olsun
Varuban ol Tamu'da
Biraz yanasım gelir

Ben günahımca yanam
Rahmet suyunda yunam
İki kanat takınam
Biraz uçasım gelir

Andan Cennet'e varam
Cennet'te Hak'kı görem
Hûri ile gılmanı
Bir bir koçasım gelir

Derviş Yunus bu sözü
Eğri büğrü söyleme
Seni sıygaya çeker
Bir Molla Kasım gelir

CXXIV

Yalan söyler görmeyen
Haberı gören bilir
Gerçek erin halini
Yolda can veren bilir

Tutma gönülde kini
Hoş tut gönül miskini
Dünya ahret ekini
Ekip götürən bilir

Âdemin toprağını
Dört ferîşte götürdü
Suyunu neden kattı
Yapıp yuğuran bilir

İsrâfil ve Azrâil
Mikâil ve Cebrâil
Kıyamet ne gün kopar
Yarın sur uran bilir

Dokuz kırkı yaşayan
Eylenmedi dünyada
Saati bir dem imiş
Sohbeti süren bilir

Ölmez dirlik bulduran
Evliya sohbetidir
Yunus dahi bilmezse
Okunan Kur'an bilir

CXXV

Şol benim Şeyhimi
Görmeğe kim gelir
Zevk ile safalar
Sürmeğe kim gelir

Şeyhimin illeri
Uzaktır yolları
Açmış gülleri
Dermeğe kim gelir

Şeyhimin özünü
Severim sözünü
Mübarek yüzünü
Görmeğe kim gelir

Şeyhimin ilini
Sorarım evini
Ol açık elini
Öpmeğe kim gelir

Şeyhimin ilinde
Asâsı elinde
Şeyhimin yolunda
Ölmeğe kim gelir

Aht ile vefalar
Zevk ile safalar
Bu yolda cefalar
Çekmeğe kim gelir

Şeyhimin şem'ine
Bu canım pervane
Ateştir sevene
Yanmağa kim gelir

Hak için malını
Hep vere varını
Aşk için ârını
Atmağa kim gelir

Şehidin donunu
Yumazlar kanını
Dost için canını
Vermeğe kim gelir

Ah ile gözyaşı
Yunus'un hâldaşı
Zehr'le pişen aşı
Yemeğe kim gelir

CXXVI

Hak bir gönül verdi bana
Ha demeden hayran olur
Bir dem gelir şadi kılur
Bir dem gelir giryan olur

Bir dem sanasın kış gibi
Şol zemheri olmuş gibi
Bir dem beşaretten doğar
Hoş bağ ile bostan olur

Bir dem gelir söyleyemez
Bir sözü şerheyleyemez
Bir dem dilinden dür döker
Dertlilere derman olur

Bir dem çıkar Arş üzere
Bir dem iner tahtesserâ
Bir dem sanasın katredir
Bir dem taşar umman olur

Bir dem cehalette kalır
Hiç nesneyi bilmez olur
Bir dem dalar hikmetlere
Calinus u Lokman olur

Bir dem dev olur ya peri
Viraneler olur yeri
Bir dem uçar Belkıs ile
Sultan-ı ins ü can olur

Bir dem varır mescidlere
Yüz sürer anda yerlere
Bir dem varır deyre girer
İncil okur ruhban olur

Bir dem gelir İsâ gibi
Ölmüşleri diri kılar
Bir dem girer kibr evine
Fir-avn ile Hâmân olur

Bir dem döner Cebrâil'e
Rahmet saçar her mahfile
Bir dem gelir gümrak olur
Miskin Yunus hayran olur

CXXVII

Derviş olan kişiler
Deli olagan olur
Aşk nedir bilmeyenler
Ana gülegen olur

Sakin gülme sen ona
İyi değildir sana
Adam neye gülerse
Başa gelegen olur

Âşık lâ-mekân olur
Dünya terkini urur
Dünya terkin uranlar
Dîdar göregen olur

Bir kişi âşık olsa
Aşk deryasına dalsa
Ol deryanın dibinde
Cevher bulagan olur

Derviş Yunus sen dahi
İncitme dervişleri
Dervişlerin duası
Kabul olagan olur

CXXVIII

Benim gönlüm gözüm aşktan doludur
Dilim söyler yarı yüzüm suludur

Ödağacı gibi yanar vücudum
Tütünüm göklere seher yelidir

Çukal cevşen aşk oduna dayanmaz
Oku cana batar kati yalıdır

Senin aşkın deniz ben bir balıcak
Balık sudan çıksa hemen ölüdür

Okurum şahımı kendi dilimce
Şahım aydır bana hemen gelidür

Seni sevenlerin ola mı akli
Bir dem usluysa her dem delidir

Yunus sen toprak ol eren yolunda
Erenler menzili Arş'tan uludur

CXXIX

Yeryüzünde gezer idim
Uğradım milketler yatur
Kimi ulu kimi kiçi
Key kuşağı berkler yatur

Kimi yiğit kimi koca
Kimi vezir kimi hoca
Gündüzleri olmuş gece
Ancılayın çoklar yatur

Doğru varırdı yolları
Kalem tutardı elleri
Bülbüle benzer dilleri
Danışman yiğitler yatur

Ulu kiçi ağlaşmışlar
Server yiğitler düşmüşler
Başucunda yay sımışlar
Kuruluban oklar yatur

Atları izi tozulu
Önleri tabıl-bazılı
İl-güne hükmü yazılı
Şol muhteşem beyler yatur

Gece gündüz oğlancıklar
Söyleşirken bülbül gibi
Ayrılmışlar anaları
Sinlerini bekler yatur

Elleridir kınalı hep
Karavaşları şeker leb
Kargı gibi uzun boylu
Gül yüzlü hatunlar yatur

El bağlamıştır kamusu
Hak Çalap'tandır umusu
Nökerli kızdır kimisi
Alınmadan çoklar yatur

Yunus bilmez kendi halin
Çalap'tır söyletir dilin
Bir nice yepyeni gelin
Ak değirmi yüzler yatur

CXXX

Sabahın sinleye vardım
Gördüm cümle ölmüş yatur
Her biri biçare olup
Ömrün yavu kılmış yatur

Vardım bunların katına
Baktım ecel heybetine
Nice yiğit muradına
Ermeyüben ölmüş yatur

Yemiş kurt kuş bunu keler
Nicelerin bağrın deler
Şol ufacık naresteler
Gül gibice solmuş yatur

Tuzağa düşmüş tenleri
Hak'ka ulaşmış canları
Görmez misin sen bunları
Nöbet bize gelmiş yatur

Esilmiş inci dişleri
Dökülmüş sarı saçları
Kamu bitmiş teşvişleri
Emr ü nemde ermiş yatur

Gitmiş gözünün karası
Hiç işi yoktur durası
Kefen bezinin pâresi
Sünüğe sarılmış yatur

Yunus gerçek âşık isen
Mülke sûret bezemegil
Mülke sûret bezeyenler
Kara toprak olmuş yatur

CXXXI

Bu dem yüzüm süre duram
Her dem Ayım yeni doğar
Her dem bayramdurur bana
Yazım kışım yeni bahar

Benim ayım ışığına
Bulutlar gölge kılmaya
Hiç gedilmez doluluğu
Nûru yerden göğe aġar

Anın nûru karanlığı
Sürer gönül hücreinden
Karanlık ile Aydınlık
Bir hücreye nite sığar

Ben ayımı yerde gördüm
Ne işim var gök yüzünde
Benim yüzüm yerde gerek
Bana rahmet yerden yağar

Sözüm el gün için değil
Sevenlere bir söz yeter
Sevdiğim söylemez isem
Sevmek derdi beni boġar

Nola Yunus sevdiyise
Çoktur Hak'kı seviciler
Sevenler göyer dedi
Anın için boynun eġer

CXXXII

Bu sırrı ne bilsin
Usanlar uyalar
Ne versin bu yola
Azıksız yayalar

Nolaydı ben onu
Görsem bu göz ile
Ne doysun bu gözler
Doymaz kayalar

Âşıklar elinde
Diken yok gülünde
Cevher çok gölünde
Dalenler bulalar

Gelin hep varalım
Yusuf'u görelim
Yüzünün nûrundan
Bin aġlar doyalır

Yunus sen bir olgıl
Bir ile bir olgıl
Bir olan âşıklar
Bu sırdan duyalar

Ş

CXXXIII

Erenlerin yolları
İnceden inceyimiş
Süleyman'a yol kesen
Şol bir karıncayımış

Ol karınca söyledi
Süleyman'a yol dedi
Karınca söylediği
Cevab alıncayımış

Gönül aydır varayım
Yine tez gelem sana
Gönlüm uyduğu bana
Dostu buluncayımış

Götürmedi kimesne
Kimesnenin yükünü
Ben götürürüm diyen
Eli erinceyimiş

Kim kime ne derise
Eğer hayr u eğer şer
Allah verir cezasın
Gele yol inceyimiş

Âşıkın gözü yaşı
Dün ü gün durmaz akar
Âşık kan ağladığı
Ma'suk soruncayımış

Dört kitabın ma'nisin
Okudum tahsil ettim
Aşka gelicek gördüm
Bir uzun heceyimiş

Ben dervişim diyenler
Haramı yemeyenler
Haramın yenmediği
Ele girinceyimiş

Aydırlar filan öldü
Mülkiyle malı kaldı
Ol malın irkildiği
İssı oluncayımış

İki kişi söyleşir
Yunus'u görsem diye
Biri aydır ben gördüm
Bir âşık kocayımış

CXXXIV

Evvel bahar olmayınca
Kızıl gül açılmaz imiş
Kızıl gül açılmayınca
Bülbül zârı kılmaz imiş

Bülbül hevestir ötmeğe
Güle sarmaşıp yatmağa
Bağban kasdeyler satmağa
Gül kadrini bilmez imiş

Bre bağban satma gülü
Haramdır akçesi pulu
İnletme âşık bülbülü
Gözü yaşı dinmez imiş

Yılda bir kez hayvanlara
Aşk yeli eser bunlara
Kimi âdem hayvan olur
Hayvan âşık olmaz imiş

Âşık olamıyan âdem
Benzerimiş bir ağaca
Ağaç yemiş vermeyince
Budağı eğilmez imiş

Yunus Emrem hey biçare
Yardan ayrıldın âvare
Yârdan ayrılmayınca dost
Yâr kadrini bilmez imiş

T

CXXXV

Ey canıma cananım
Ey derdime dermanım
Alemlere sultanım
Medet Allahım medet

Bu derdim onmaz gibi
Azrail gülmez gibi
Umduğum olmaz gibi
Medet Allahım medet

Dünyayı bakî sandım
Gaflet içinde kaldım
Ölüm var imiş bildim
Medet Allahım medet

Gene zârı kılayım
Çalaba yalvarayım
Allah'a sığınayım
Medet Allahım medet

Âşık Yunus kıl zârı
Günahın yusun Bârı
Göresin Peygamberi
Medet Allahım medet

CXXXVI

Ali almış sancağını eline
Çekilip giderler mahşer yerine
Hasan'ı Hüseyin'i almış yanına
Ah ümmetim deyu ağlar Muhammet

Kıyamet kopıcak canlar uyanır
Kâmil derviş mürşidine dayanır
Yüzün yere koymuş Hak'ka yalvarır
Ah ümmetim deyu ağlar Muhammet

Üryan olmuş yatar o zayıf tenler
Sararmış benizler söylemez diller
Mahşer yerine cem olmuş erenler
Ah ümmetim deyu ağlar Muhammet

Yunus eder gelin kadrin bilelim
Fırsat elde iken tevhid edelim
Ruhu için salâvat getirelim
Ah ümmetim deyu ağlar Muhammet

CXXXVII

Sen bu cihan mülkünü
Kaf'tan Kaf'a tuttun tut
Ya bu dünya malını
Oynayuban uttun tut

Süleyman'ın tahtına
Şad olup oturdun bil
Deve periye düpdüz
Hükümleri ettin tut

Sen Feridun haznesin
Nüşirevan genciyle
Kaarun malına katıp
Sen malına kattın tut

Dünya bir lokmandurur
Ağzında çiğnenmiş bil
Çiğnenmişe ne durmak
Ha sen anı yuttun tut

Ömrüm delim bir oktu
Yay içinde dopdolu
Dolmuş oka ne durmak
Ha sen anı attın tut

Çün denize gark oldun
Boğazına geldi su
Dalbınmagıl ey miskin
Ha sen ana battın tut

Her bir nefes kim gelir
Keseden ömr eksilir
Çün kese ortalandı
Sen anı tükettin tut

Yüzyıllar hoşluğula
Ömrün geçerse Yunus
Son ucu bir nefestir
Sen anı unuttun tut

U-Ü

CXXXVIII

İster idim Allah'ı
Buldumusa ne oldu
Ağlarıdım dünü gün
Güldümüse ne oldu

Erenler meydanında
Yuvarlanır top idim
Padişah çevgânında
Kaldımisa ne oldu

Erenler sohbetinde
Deste kızıl gül idim
Açıldım ele geldim
Soldumusa ne oldu

Alimler ulemalar
Medresede buldular
Ben harabat içinde
Buldumusa ne oldu

İşit Yunus'u işit
Uş deli oldu yine
Erenler mânasına
Daldımisa ne oldu

CXXXIX

Çıktım erik dalına
Anda yedim üzümü
Bostan ıssı kakıyıp
Der ne yersin kozumu

Uğruluk yaptı bana
Bühtan eyledim ona
Çerçi de geldi aydur
Hani aldın gözünü

Kerpiç koydum kazana
Poyraz ile kaynattım
Nedir diye sorana
Bandım verdim özünü

İplik verdim cullaha
Sarıp yumak etmemiş
Becid becid ısmarlar
Gelsin alsın bezini

Bir serçenin kanadın
Kırk katıra yüklettim
Çift dahi çekemedi
Şöyle kaldı kazını

Bir sinek bir kartalı
Salladı vurdu yere
Yalan değil gerçektir
Ben de gördüm tozunu

Bir küt ile güreştim
Elsiz ayağım aldı
Güreşip basamadım
Gövündürdü özümü

Kafdağından bir taşı
Şöyle attılar bana
Öylelik yola düştü
Bozayazdı yüzümü

Balık kavağa çıkmış
Zift turşusun yemeğe
Leylek koduk doğurmuş
Baka şunun sözünü

Gözsüze fısıldadım
Sağır sözüm işitmiş
Dilsiz çağırıp söyler
Dilimdeki sözümü

Bir öküz boğazladım
Kakladım sere kodum
Öküz ıssı geldi der
Boğazladın kazımı

Bundan da kurtulmadım
Nideyim bilemedim
Bir çerçi de geldi der
Kani oldum gözgümü

Tosbağaya sataştım
Gözsüz sepek yoldaşı
Sordum sefer nereye
Kayseri'ye azimi

Yunus bir söz söylemiş
Hiç bir sözə benzemez
Münafıklar elinden
Örter ma'na yüzünü

CXL

Bir gün ol Hazrete karşı
Varam ağlayu ağlayu
Azraile hem canımı
Verem ağlayu ağlayu

Çün Azrail ala canım
Geçe benim ömrüm günüm
Kefen ola cümle donum
Geyem ağlayu ağlayu

Ben yürüyem yana yana
Gözüm yaşı döne kana
Bir gün şol karanlık sine
Girem ağlayu ağlayu

Mühür uralar dilime
Zincir vuralar koluma
Amel defterim elime
Alam ağlayu ağlayu

Âşık Yunus budur işi
Yoluna fedadır başı
İman et bize yoldaşı
Deyem ağlayu ağlayu

CXLI

Şol Cennetin ırmakları
Akar Allah deyu deyu
Çıkmış İslâm bülbülleri
Öter Allah deyu deyu

Salınır Tûbâ dalları
Kur'an okur hem dilleri
Cennet bağının gülleri
Kokar Allah deyu deyu

Kimi yiyip kimi içer
Hep Melekler rahmet saçar
İdris nebi hulle biçer
Diker Allah deyu deyu

Altındandır direkleri
Gümüştendir yaprakları
Uzandıkça budakları
Biter Allah deyu deyu

Aydan arıdır yüzleri
Misk-ü amberdir sözleri
Cennet'te hurî kızları
Gezer Allah deyu deyu

Hakka âşık olan kişi
Akar gözlerinin yaşı
Pür nur olur içi dışı
Söyler Allah deyu deyu

Ne dilersen Hak'tan dile
Kılavuzla gİR bu yola
Bülbül âşık olmuş güle
Öter Allah deyu deyu

Açıldı gökler kapısı
Rahmetle dolu hepsi
Sekiz Cennetin kapısı
Açar Allah deyu deyu

Rıdvan-dürür kapı açan
İdris-dürür hulle biçen
Kevser şarabını içen
Kantar Allah deyu deyu

Miskin Yunus var dostuna
Koma bu günü yarına
Yarın Hakkın divanına
Varam Allah deyu deyu

Y

CXLII

Sen bunda garip mi geldir
Niçin ağlarsın bülbül hey
Yorulup uzun mu geldin
Niçin ağlarsın bülbül hey

Karlı dağları mı aştın
Çaylar ırmaklar mı geçtin
Yârinden ayrı mı düştün
Niçin ağlarsın bülbül hey

Hey ne yavuz inilersin
Benim derdim yenilersin
Dostu görmek mi dilersin
Niçin ağlarsın bülbül hey

Kanadın açabilirsin
Uçuban kaçabilirsin
Hicablar geçebilirsin
Niçin ağlarsın bülbül hey

Kalen şehrin mi yıkıldı
Gurbette yarin mi kaldı
Ya nâmu ârin mi kaldı
Niçin ağlarsın bülbül hey

Kıymetin bilinmez m'oldu
Hatırın sorulmaz m'oldu
Ol dost görülmez m'oldu
Niçin ağlarsın bülbül hey

Gülistanlar dolanırsın
Benim derdim yenilersin
Yunus gibi inilersin
Niçin ağlarsın bülbül hey

CXLIII

Ey dünya benimdir diyen
Dünya senin değildir hey
Benim deme dersin yalan
Dünya senin değildir hey

Doğdun ölürsün anadan
Olmaz dediğin de neden
Akli gitmiş hayvan âdem
Dünya senin değildir hey

Sana' olacağın derim
Yedir içir elde varın
Tut ki bugün tut ki yarın
Dünya senin değildir hey

Kani ağalar sultanlar
Adımı âdeml'atanlar
Yüz bine gücü yetenler
Dünya senin değildir hey

Yüce saraylar düzeyen
İçini ma'mûr bezeyen
Haktan artığın gözetten
Dünya senin değildir hey

Yunus Emrem eydür sözü
Muradına erdi özü
Kördür münkirlerin gözü
Dünya senin değildir hey

Z

CXLIV

Gel ey kardeş Hak'kı bulayım dersen
Bir kâmil mürşide varmasan olmaz
Resulün cemalin göreyim dersen
Bir kâmil mürşide varmasan olmaz

Niceler gittiler mürşid arayı
Arayanlar buldu derde devâyı
Bin kez okur isen aktan karayı
Bir kâmil mürşide varmasan olmaz

Gel imdi kardaşlar gidelim bile
Nice âşıkların bağrını dele
Cebrail delildir Ahmed'e bile
Bir kâmil mürşide varmasan olmaz

Kadılar müftüler cümle geldiler
Kitapların hep bir yere koydular
Sen bu ilmi kimden aldın dediler
Bir kâmil mürşide varmasan olmaz

Yunus Emre bunda mâna var dedi
Bir kâmil mürşide sen de var imdi
Hazret-i Musaya Hızır'a var dedi
Bir kâmil mürşide varmasan olmaz

CXLV

Sen sende iken menzil alınmaz
Bahri olmadan gevher bulunmaz

Er açtı yolu ayan eyledi
Tolunay doğdu hergiz tolunmaz

Er mânasından almayan cahil
Taştandır bağı her giz delinmez

Mağripten meşrik erin gözüne
Ayan görüne perde olunmaz

Ko ikiliği gel birliğe yet
Bir olan canlar ayrı dolanmaz

Yunus ver canını Hak yoluna
Can vermeyince canan bulunmaz

CXLVI

Zikrullah eyleyip tevhit etmeğe
Geçer bu eyyamlar ellere girmez
Hakkın doğru yollarına gitmeğe
Geçer bu eyyamlar ellere girmez

Sen âsan et doğru yola gitmeyi
Varıp anda kara yere yatmayı
Geceler supha dek tevhit etmeyi
Geçer bu eyyamlar ellere girmez

Aldatmasın seni dünya sefası
Giyetin kefen koyasın libası
Vücudun şehrinde ruhun huması
Geçer bu eyyamlar ellere girmez

Türlü donlar ile kendin bezersin
Kitaplar okuyup sözler yazarsın
Bildim dersin niçin gafil gezersin
Geçer bu eyyamlar ellere girmez

Yunus eydür gelin imdi kardaşlar
Dökelim gözümüzden kanlı yaşlar
Nasihatım budur size dervişler
Geçer bu eyyamlar ellere girmez

CXLVII

Bu ne derttir ana derman bulunmaz
Ya bu ne yaredir zahmı belirmez

Yitürdüm Yusuf'um Ken'an elinde
Yusuf'um bulundu Ken'an bulunmaz

Beyim ârif isen var sen yolunca
Bundan başlar yiter kanlar sorulmaz

Mânasız kişinden hiç nesne gelmez
Kovası yok kuyudan su çekilmez

Kuyu cismindürür mâna kovası
Çekerler kovayı suyu görülmez

Erenlerin kapısı mürvet kapısı
Sıtk ile gelenler mahrum günilmez

Yunus bu mânada gark oldu gitti
Geri gelmekliğe akli belirmez

CXLVIII

Sûfiyim halk içinde
Tesbih elimden gitmez
Dilim marifet söyler
Gönlüm hiç kabul etmez

Boynumda icazetim
Riyâyıla tâatim
Endişem ayruk yerde
Gözüm yolum gözetmez

Söylerim marifeti
Sâluslanırım katı
Miskinliğe dönmeye
Gönlümden kibir gitmez

Hoş dervişim sabrım yok
Dilimde inkârım çok
Kulağımdan gireni
Hergiz içim işitmez

Görenler elim oper
Tâc u hırkama bakar
Şöyle sanırlar beni
Zerrece günah etmez

Görenler sûfi sanır
Selâm verir utanır
Anca iş koparaydım
El eriben güç yetmez

Dışım derviş için boş
Dilim tatlı sözüm hoş
İllâ ben ettiğimi
Dinin denşiren etmez

Yunus eksikliğini
Allah'ına arz eyle
Anın keremi çoktur
Sen ettiğin ol etmez

CXLIX

Bize didar gerek dünya gerekmez
Bize mâ'na gerek dâva gerekmez

Bize Kadir gecesidir bu gece
Ko erte olmasın seher gerekmez

Bize aşk şerbetinden sun a sâki
Bize uçmaklarda Kevser gerekmez

Badyalar dolu dolu içelim biz
Biz esrik olmazız humar gerekmez

Yunus esriyiben düştü sokakta
Çağırır Taptuk'una âr gerekmez

CL

Biz kamumuz aşk kuluyuz
Aşktır bizim sultanımız
Ger aşk ile ölürsevüz
Aşka helâldir kanımız

Aşk beni benden alalı
Dost aşkı cana dolalı
Bu aşk yoluna gideli
Dost olmuştur imanımız

Aşk ile başım hoşdürür
Her kandeyse yoldaşdürür
On iki ay sarhoşdürür
Aşktan esridi sanımız

Ne kaşadır ne gözedir
Ne meylimiz ak yüzedir
Her dem hiç solmaz tazedir
Bu bizim gülistanımız

Akar yaşım Ceyhun gibi
Çıkar ahım tütün gibi
Hem Leyl'-i vü Mecnun gibi
Uş söylenir dükkânımız

Olmadı derman ecele
Geri varır her kim gele
Biz de varırız ol ile
Onda durur kervanımız

Yunus eyder nice nice
İşbu cihan geldi hiçe
Seni dahi ilediser
Bu yalancı devranımız

CLİ

Gayrıdır her milletten
Bu bizim milletimiz
Hiç dinde bulunmadı
Din ü diyanetimiz

Bu din ü diyanette
Yetmiş iki millette
Bu dünya o ahrette
Ayrıdır âyatımız

Zâhir suya banmadan
El ayak deprenmeden
Baş sücudâ inmeden
Kılınır tâatımız

Ne Kâbe ne de mescid
Ne rükû ne de sücud
Hak ile daim becid
Olur münacatımız

Ger Kâbe'ye varalım
Ger mescide girelim
Ger suyuyla yunulalım
Çün bile illetimiz

Su ne kadar arıda
Çün-yavuz fi'lin senin
Meğer bizi pâk ede
Hak'tan inayetimiz

Kimin sözün kim bile
Akıl ermez bu hale
Yarın anda bell'ola
Müslüman mürtedimiz

Yunus canın yenile
Kim dostluğun anıla
Aşk ile dinlerisen
Bilesin kudretimiz

CLII

Keleci bilen kişinin
Yüzünü ağ ede bir söz
Sözü pişirip diyenin
İşini sağ ede bir söz

Söz ola kese savaşı
Söz ola bitire başı
Söz ola ağılı aşı
Bal ile yağ ede bir söz

Kelecilerin pişirgil
Yaramazını şaşırgıl
Sözün us ile düşürgil
Demegil çağada bir söz

Gel ahi ey şehriyari
Sözümüzü dinle bari
Hezaran güher didârı
Kara toprağ ede bir söz

Yürü yürü yolunile
Gafil olma bilinile
Key sakın key dilinile
Canına dağ ede bir söz

Yunus imdi söz yatından
Söyle sözü gayetinden
Key sakın o şah katından
Seni ırağ ede bir söz

MÜNACAT

Ya ilahi ger sual etsen bana
Cevabım işbudurur anda sana

Ben bana zulmeyledim ettim günah
Neyledim nittim sana ey padişah

Gelmeden dedin hakıma kem deyü
Doğmadan dedin Asâ Âdem deyü

Sen ezelde beni âsî yazasın
Doldurasın âleme avazesin

Ben mi düzdüm beni sen düzdün beni
Pür ayıp niçin getirdin ey ganî

Gözüm açıp gördüğüm zindan içi
Nefs ü heva pür dolu Şeytan içi

Habs içinde ölmüyeyim deyü aç
Mısmıl u murdar yedim bir iki kaç

Nesne eksildi mi mülkünden senin
Geçti mi hükmün ya hükmünden senin

Rızkını yeyip seni aç mı kodum
Ya yeyip öynünü muhtaç mı kodum

Kıl gibi köprü gerersin geç deyü
Gel seni sen tuzağımdan seç deyu

Kıl gibi köprüden âdem mi geçer
Ya düşer ya dayanır yahut uçar

Kulların köprü yaparlar hayr için
Hayrı budur kim geçerler seyr için

Tâ gerek bünyâdı mühkem ola ol
Ol geçenler âyıda uş doğru yol

Terazi korsun hevâset tartmağa
Kasdedersin beni oda atmağa

Terazi ana gerek bakkal ola
Ya bezargân tâcir ü attâr ola

Çün günah murdarların murdarıdır
Hazretinde yaramazlar kâridir

Sen gerek lûtf ile ânı örtesin
Pes ne hâcet murdar açıp tartasın

Sen temaşa kılasın ben hoş yanam
Hâşe lillah senden ey Rabb-el Enâm

Sen bäsirsın hod bilirsın hâlimi
Pes ne hacet tartasın a'mâlimi

Geçmedi mi intikamın öldürüp
Çürütüp gözüme toprak doldurup

Hiç Yunus'tan değdi mi sana ziyan
Sen bilirsın aşkârâ vu nihân

Bir avuç toprağa bunca kıyl ü kaal
Neye gerek ey kerim ü zül-celâl

SÖZLÜK

A

Ağmak: Yükselmek
Ağyar: Yabancılar
Aldamak: Aldatmak
Â'mâl: İşler
Âm: Herkes
Arzuman: Arzu
Asân: Kolay
Assı: Fayda
Ayân: Açık, belli

B

Baş: Yara
Bâtın: İç
Becit: Çabuk
Benven: Benim
Beli: Evet
Berdar: Asılmış
Berk: Sağlam
Beşâret: Sevinç
Bigi: Gibi
Busaruk: Duman, sis
Bühtan: İftira

Büryan: Ateşte kızartılan
Büt: Put

C

Calinus: Ünlü bir hekim
Cercis: Bir peygamber
Cevşen: Zırh

Ç

Çağada: Çocuksu
Çerçi: Gezgin satıcı
Çeri: Asker
Çavgan: Top oynamak için ucu eğri değ-
nek
Çukal: Zırh
Çirk: Kir

D

Dalbınmak: Çırpınmak
Danışment: Bilgin
Dâr: Ev, daraağacı
Delim: Çok
Dem: Nefes, kan
Dembeste: Nefesi kesilmiş
Demren: Sivri uç
Derilmek: Toplanmak
Deyr: Manastır
Didâr: Yüz, görünüş
Don: Giysi
Düraç: Bir kuş
Duzah: Cehennem

Dün: gece
Dür: İnci
Düşvar: Güç

E

Eğitmek, Eyitmek: Söylemek
Esrimek: Sarhoş olmak
Eyyam: Günler
Eyn: Sırt

F

Fâriğ: Vazgeçmiş
Fâsit: Bozuk
Fenâ: Yokluk
Ferîşteler: Melekler
Ferraş: Döşeyici
Ferş: Yer yüzü
Fuzulluk: Lüzumsuzluk

G

Gavvaş: Dalgıç
Gayet: Son
Gedâ: Dilenci
Gen: Geniş
Giryan: Ağlayan
Görklü: Güzel, mübarek
Göymek: Yakmak
Göynü: Yanık
Göyündürmek: Yakmak
Gözsüz sepek: Köstebek
Gussa: Keder

Gülâp: Gül suyu
Güman: Şüphe
Günilmek: Yollanmak, yola düşmek

H

Halâyık: Yaratıklar
Harcı: Çaba
Hergiz: Asla
Harâbât: Meyhane
Harir: İpek
Havf: Korku
Hemdem: Yakın arkadaş
Hemişe: Daima
Hezeran: Binlerce
Hub: Sevgi
Hulle: Cennet elbisesi
Huma: Huma kuşu
Humar: Sarhoşluğun sonu
Hurrem: Sevinçli

İ, i

İs: Sahip
İrilmek: Ayrılmak
İns: İnsan
İrilmek: Birikmek
İrte: Sabah

K

Kad: Boy
Kadem: Ayak
Kaf: Kaf dağı

Kalkımak: Çatmak
Kallâs: Kalles
Kanda: Nerede
Karavaş: Cariye
Kati: Çok
Kayıkma: Sapma
Keleci: Söz
Kem: Kötü
Kemter: Pek aşağı
Kerim: Cömert
Kemine: Kusurlu
Kevn: Varlık, var olmak
Key: Pek
Kezek: Sıra
Kiçi: Küçük
Kiyl-ü-kal: Dedikodu
Koçamak: Kucaklamak
Kogıl: Bırak
Külüng: Taş kıracak çekiç
Kün: Ol

M

Mağrip: Batı
Mahbup: Sevilen
Mâhi: Balık
Ma'zul: İşinden çıkarılmış
Mestane: Sarhoşça
Meşrik: Doğu
Mevç: Dalga
Meykede: Meyhane
Mihman: Misafir
Milket: Mülk, memleket
Mir'ât: Ayna

Mısmıl: Temiz
Muhip: Seven
Müdam: Daima
Mülket: Mülk
Münkir: İnkâr eden

N

Nagâh: Ansızın
Nakş: Resim
Nâr: Diken
Nâreste: Çok genç
Nâşi: Rakip
Nihan: Gizli
Nikap: Peçe
Nöker: Hizmetçi

O,Ö

Obrulmak: Çökmek
Öndün: Daha önceden
Özge: Başka

P

Pelas: Âdi bez
Pend: Nasihat
Pinhan: Gizli
Pür: Dolu

R

Râh: Yol

S

Sabak: Ders
Sayru: Hasta
Sera: Saray
Serteser: Baştan başa
Server: Reis
Sermest: Sarhoş
Sergerdan: Baş dönmüş
Seyran: Gezip seyretme
Sımak: Kırnak
Sınık: Kırık
Sigaya çekmek: Sorguya çekmek
Sin: Mezar
Sur: Kıyamet borusu
Sünük: Kemik

Ş

Şar: Şehir
Şol: Şu
Şular: Şunlar

T

Taat: İbadet
Tabılbaz: Davulcu
Tahir: Temiz
Tahtesserâ: Yeraltı
Tamu: Cehennem
Ta'n: Ayıplamak
Tapu: Huzur
Teberrük: Kutsama, hediye
Tecelli: Görünüş

Teferrüç: Gezinmek
Tehi: Boş
Tersa: Hristiyan
Teşviş: Karıştırmak, karışık işler
Tevhid: Birlemek. Tanrının birliği
Tolunmak: Batmak
Tuş olmak: Yönelmek

U

Uçmak: Cennet
Urmak: Vurmak
Uryan: Çıplak
Us: Akıl
Usan: Gafil, ahmak
Uşatmak: Kirmak
Utmak: Kazanmak

Ü

Üş: İşte

V

Vaya: Fayda, sermaye
Veribimek: Göndermek

Y

Yâd: Yabancı
Yâdluk: Yabancılık
Yalap yalap: Parıl parıl
Yalıncak: Çıplak
Yarlıgamak: Affetmek

Yarak: Hazırlık
Yavuz: Kötü
Yavû: Kayıp
Yat: Kudret, güç
Yegrek: Daha iyi
Yelmek: Koşmak, uğraşmak
Yığmak: Uzaklaştırmak
Yuvan: Tembel, uyuşuk

Z

Zahm: Yara
Zeber: Üst
Zebun: Âciz
Zehi: Ne acayip, ne güzel
Zîr: Alt
Zühd: Sofuluk
Zünhar: Hristiyanlık alameti olan kuşak

YUNUS EMRE'NİN HAYATINI KUŞATAN ÇAĞIN OLAYLARI

- 1237-1238** Baba İlyas halifesi Baba İshak'ın düzenlediği ayaklanma.
- 1240-1241** Baba İshak'ın Amasya'da öldürülmesi (ilk köylü isyanı).
- 1240-1241** Yunus Emre'nin doğumu (Belgelere göre tahmin olarak; Eskişehir - Sarıköy).
- 1243** Selçuklu hükümdarı II. Gıyaseddin Keyhüsrev'in (1236-1246) Köseadağ savaşında (Zara ile Susehri arası) Moğollara yenilişi; bu bozgun sonunda Anadolu Selçuklularının İl-hanlara bağlı bir devlet durumuna düşüşü: Vergi, haraç, hediye, asker verilişi; Anadolu'da Moğol egemenliğinin başlangıcı.
- 1256** Baycu komutasındaki Moğolların Selçukluların son direnişini Konya yakınlarında kırdı, Anadolu'daki birçok mimarlık eserlerinin yıkılışı; Moğolların kesin egemenliği.
- 1257** II. Keykâvus'un Bizanslıların yardımı ve uç Türkmenlerinin desteğiyle Konya'da tekrar tahta çıkışı; Hulâgû'nun buyruğuyla Kılıçarslan'la aralarında Kızılrmak sınır olmak üzere Selçuklu devletinin ikiye bölünüşü.
- 1261** İznik İmparatoru Mihail Paleolog'un İstanbul'u ve Bizans tahtını ele geçirmesi; yeni bir hanedanın başlangıcı.

1261 II. Keykâvus'un son direnişinin Moğollar karşısında yenilgiyle sonuçlanması; İstanbul'a, sonra Kırım'a sığınışı.

1261-1266 IV. Rükneddin Kılıçarslan'ın saltanatı; Mui-neddin Süleyman Pervane'nin vezirlik etkisi; Sinop'ta Pervaneoğulları Beyliğinin kuruluşu; Kılıçarslan'ın Pervane tarafından ok kirışıyle boğduruluşu.

1277 Karaman oğlu Mehmet Bey'in Moğollarla çarpıştıktan sonra Konya'yı ele geçirışı; Selçuklu şehzadesi Siyavuş'u (Cimri) sultan ilân edişi; «Bu günden sonra divanda, dergâhta, barigâhta, mecliste, meydanda Türkçeden başka dil kullanılmayacaktır» fermanı (15 Mayıs); Karamanoğlu Mehmet Bey'in öldürülüşü... Cimri'nin kaçışı, öldürülüşü. (Bu tarih, Türkçenin devlet dili oluşunun başlangıcı sayılır).

1279 Moğol egemenliğine karşı koymak isteyen Süleyman Pervane'nin öldürülüşü.

1266-1281 III. Gıyaseddin Keyhüsrev'in saltanatı.

1281 Osman Gazi'nin, babası Ertuğrul yerine uç beyi oluşu.

1281-1297 II. Gıyaseddin Mes'ud'un hükümdarlığı (1. dönem).

1295 İlhanlı hükümdarı Gazan Mahmut Han'ın müslümanlığı kabul edişi.

1297-1302 III. Alâeddin Keykubâd'ın hükümdarlığı.

1299 Osmanlı uç beyliğinin Selçuklu hükümdarınca tanınışı.

1302-1308 II. Gıyaseddin Mes'ud'un hükümdarlığı (2. dönem, Başkent Kayseri).

1308 Gıyaseddin Mes'ud'un ölümü ile Anadolu Selçuklu devletinin yıkılışı; Türk hanedanının sonu (Sinop Beyi olan Gazi Çelebi, İlhanlılara bağlı olarak 1325'e kadar kendi bölgesinde hükümlan olacaktı).

1308 Orta Anadolu'nun İlhanlı genel valilerince yönetilişi; Türkmen beyliklerinin bağımsız görünüşte, İlhanlılara bağlı kuruluşları: Karamanoğulları, Sinop-

Samsun Selçukluları, Candaroğulları, Osmanogulları, Umur Bey, Gemiyanoğulları, Hadimoğulları, Menteşeoğulları, Aydınoğulları, Saruhanogulları, Karesioğulları...

1308 Maraş-Antep-Hatay dolaylarında Mısır - Suriye Memlûk imparatorluğu; Karadeniz kıyıları ile Ege adalarında Ceneviz devleti; İzmir, Biga, Kıbrıs'ta Lâtinler; Marmara bölgesinde Bizans; Ege ve Akdeniz adalarında şövalyeler yönetimi.

1308-1335 İlhan Olcayto ile oğlu İlhan Muhammed Hüdabende'nin Selçukoğullarının mirasçısı olarak Anadolu'yu yönetmeleri.

1314 Emir Çoban'ın Anadolu seferi, Türkmen beylerinin itaati.

1316 Emir Çoban'ın oğlu Timurtaş'ın Anadolu valiliği.

1320 Konya'ya yerleşen Timurtaş'ın merkezin buyruklarını dinlemeyişi.

1320-1321 82 yaşındaki Yunus Emre'nin ölümü (Mezarı Sarıköy'de; 24 Mayıs 1970'de yeni yaptırılan yere taşındı).

1326 Bursa'nın Osmanlılarca ele geçirilişi; Orhan'ın babasının yerine geçişi.

1335 Eretna Bey'in bağımsızlığını ilân edişi (Bu yıldan sonra Türkiye'de İlhanlılar adına hiç bir kitaba; sikke, hutbe, vergi, asker ve bağımlılık işaretlerine rastlanmayacaktır).

(Yunus'un çağdaşları:)

Mevlâna Celâleddin Rumi:	1207-1273
Hacı Bektaş-ı Veli	1209-1271
Gülşehri	?-?
Ahmet Fakih	?-?
Aşık Paşa	1272-1333
Şeyyad Hamza	?-?
Dehhâni	?-?
Sultan Veled	1226-1312

KÜÇÜK BİBLİYOGRAFYA

- M. Fuat Köprülü** - Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar, İstanbul 1918, Matbaa-i Âmire - 1966 (2. baskı)
- M. Fuat Köprülü** - Türk Edebiyatı Tarihi I, II, 1920 - 1921, 2. baskı 1926-28.
- Burhan Toprak** - Yunus Emre Divanı 2 Cilt, 1933 - 1934 Akşam Matbaası; 2. baskı 1953 İnkılâp Kitabevi; 3. baskı 1966 İş Bankası Yayınları.
- Abdülbaki Gölpınarlı** - Yunus Emre, Hayatı, 1936, İst. İktisat Kitabevi.
- Abdülbaki Gölpınarlı** - Yunus Emre Divanı 1943, Ahmet Halit Kitabevi; 2. ve 3. ciltler 1948, Ahmet Halit Kitabevi. (Bu kitabın hazırlanışında inceleiyici, Raif Yelkencioğlu'ndaki 14. yüzyıla ait yazma ile Prof. Ritter'deki 14. y.y. mecmuasının; Fatih Kitaplığındaki divanla Selim Nüzhet nezdinde bulunan kopyasının; Yahya Efendi kitaplığındaki divanla Selim Ağa kitaplığındakinin; Fuat Köprülü'de bulunan yeni yazma ile Şeyh Hüsnü Ceyhun'daki eserin; kendisinde bulunan yeni yazma ile Nuruosmaniye kitaplığındaki mecmuanın ve başka bazı nüshaların karşılaştırmalı baskısını hazırlamıştır.)
- Abdülbaki Gölpınarlı** - Melâmilik ve Melâmiler, 1931. Türiyat Enstitüsü Yayını.

- Abdlbaki Gölpınarlı** - Yunus Emre (Varlık Yayınevi Türk klâsikleri dizisi, 1952, 1954, 1957, 1960, 1963, 6. baskı 1968)
- Abdlbaki Gölpınarlı** - Vilâyetnâme - Menâkıb-ı Hacı Bektaş-ı Veli, İnkılâp Kitabevi, 1958, İstanbul.
- Abdlbaki Gölpınarlı** - Yunus Emre ve Tasavvuf, Remzi Kitabevi 1961
- Abdlbaki Gölpınarlı** - Alevi - Bektaşî Nefesleri Remzi Kitabevi 1963
- Abdlbaki Gölpınarlı** - Yunus Emre, Altın Kitaplar Yayınevi, İst. 1971.
- Fertev Naili Boratav - Halil Vedat Fırath:**
Halk Şiiri Antolojisi, M.E.B. Yayınevi, 1943.
- Tam ve Tekmil Yunus Emre Divanı:** İstanbul Maarif Kitaphanesi, 1954.
- A. Adnan Saygun** - Yunus Emre, Oratoryo, 1946
- Nezihe Araz** - Dertli Dolap (Yunus Emre'nin romanlaştırılmış hayatı, 1961)
- Sezai Karakoç** - Yunus Emre, 1965
- Sabahattin Eyuboğlu** - Yunus Emre'ye Selâm, Çan Yayınları, İst. 1966
- Türk Yurdu Dergisi** - Yunus Emre özel sayısı 319, Ocak 1966
- Yunus Emre'nin Şiirleri:** 563 beyitlik Risalet-ün Nushiyye Mesnevisi, 355 (aruz ve heceyle) gazel, 22 beyitlik bir Mnacat parçası (Toplam olarak bütün divan 2876 beyit; başka Yunusların eserleriyle Yunus'a bağlanan şüpheli metinler bu toplamın dışındadır.
- İhan Başgöz:** Halk Şiiri Antolojisi, İstanbul 1968, Ararat Yayınevi.
- Cahit zteili** - Yunus Emre, Milliyet Yayın Ltd. Şti. İst. 1971.
- Ahmet Kabaklı** - Yunus Emre, Toker Yayınları, İst. 1971.
- BİLDİRİLER** - Uluslararası Yunus Emre Semineri (6, 7, 8, Eylül, 1971) Bildirileri. Akbank Yayını, Baha Matbaası, İst. 1971.

BİLDİRİLER

Yunus Emre'nin ölümünün 650. yıldönümü olan 1971'de, İstanbul'da «Uluslararası Yunus Emre Semineri» düzenlendi. Akbank'ın bir kültür hizmeti olarak düzenlediği seminerde, altı yabancı (Prof. Dr. Louis Bazin, Prof. Dr. H. J. Kissling, Prof. Dr. Geoffrey Lewis, Prof. Dr. Annemarie Schimmel, Prof. Dr. Andreas Tietze, Prof. İrene Melikoff) ve yirmi kadar Türk bilim adamı, sanatçı, yazar Yunus Emre'yi çeşitli yönlerden ele alan bildiriler okudular. Bildiriler kitap olarak da yayınlandı. İlerki çalışmalarla, incelemelere ışık tutan bildirilerden kısaca da lsa szetmeyi, bazı parçalar almayı, okurlar, öğrenciler bakımından yararlı bulduk. Bize Akbank adına bu izni veren Sayın Vedat Nedim Tr'e teşitkr ederiz.

Seminere katılan bilim adamları, sanatçı ve yazarların soyadlarının alfabe sırasına göre yayınlanmıştı bildiriler. Biz de bu sıraya uyuyor, bildirilerin adlarını da başlık olarak aynen kullanıyoruz.

(Cem Yayınevi)

YUNUS EMRE'NİN HÜMANİZMASININ TEMELLERİ

Dr. Gönül Alpay, bildirisine «Yunus'ta bizi en çok etkileyen ve peşinden sürükleyen şey; hiç kuşkusuz Yunus'un insanın sevinçlerine, üzüntülerine, kaderine, yani tümüyle insana eğilen yönüdür» diye başlıyor. «Şiirlerinde kendimizi ve tüm insanlığı bulduğumuz Yunus'ta, bu çağın insanı uzun serüvenlerden sonra bilincine vardığı insan değerinin ne kadar önceden dile getirildiğini görür» diyor. Verdiği örneklerle «Yunus'un ölümsüzlüğü istiyecek kadar büyük bir yaşama isteği ile dolup taşıdığını, yaşamaya bu denli büyük bir istekle bağlı bir kişinin bu dünyayı sevmemesine imkân olmadığını» anlatıyor:

«Şimdiye kadar anlatılanlar toparlanacak olursa, görülür ki Yunus insanda bir potansiyel olarak var olan sevgiden yola çıkar; bir insan ve insanlık, din ve Tanrı anlayışı ortaya koyar. Şöyle ki Yunus sevgi ile insanın olgunlaştığını, insanı insana düşman eden kibir, kin, dedikodu, haksızlık yapma gibi duygulardan sıyrıldığını ve ten varlığından kurtulduğunu söyler.»

Dr. Alpay daha sonra şu soruları soruyor:

«Neden Yunus etik ve metafizik bir varlık olarak insanı düşünürken, bütün ağırlığın sevginin etrafında toplandığı bir insan görüşü ortaya atar? Neden Yunus, sevgi ile insanların kardeşçe ve eşit haklar içer-

sinde ve haksızlıklardan uzak yaşayabileceğini göstermeye çalışır?

«Bütün bu düşünceleri, duyguları halkına ve giderek bütün insanlığa duyurmak istediğini ona ne verdi? Acaba Yunus'un zamanında insanlar kardeşliği, sevgiyi bilmiyorlar mıydı?»

«Bu sorular sorulduğunda ve Yunus'un devri düşünülüğünde, Yunus'un günlerinde bilinen bütün bu kavramların gerçek anlamlarını yitirmiş olduğu düşünce aklı geliyor. Eğer aksi olsaydı, Yunus bu düşüncelerinde ısrarla durmazdı. Devamlı istenen bir şey, o şeyin o an için yokluğunu ya da şekil değiştirdiğini gösterir. Şu halde Yunus, kendi devrinde insanların unuttuğu bir şeyi onlara yeniden öğretmek istemiştir. Sonuç olarak, Yunus'un hümanizması kendi devrinin bir tepkisidir denebilir.»

«... Yunus'un hümanizması da kendi devrinin sosyal koşullarına, iktisadi düzenine, politikasına, din anlayışına bir tepki olarak doğar. Yunus, insanın değerinin ve bu dünyadaki yerinin ne olduğunu gösterirken, o zamanki Moğol akınları, yağmalar, Selçuk Devletinin son günlerinin yarattığı siyasi karışıklıklar içersinde çalkalanmakta olan Anadolu'da somut bir şekilde gördüğü insan ızdırabı, umutsuzluğu ve yoksulluğunun sebeplerini insanın insana haksızlık ve kötülük etmesine, kuvvetlinin kuvvetsizi köleleştirmesine bağlar.»

Gönül Alpay bildirisini şu sözlerle bitiriyor:

«O devirde Anadolu'yu alt üst eden savaşlar, yağmalar, eşkiyalık olaylarına karşı kardeşçe ve barış içinde yaşamının türküsünü çağırmıştır Yunus. Artık umudunu yitirmiş yoksul halkın öteki dünyaya gözlerini dikmesine engel olmuş; onu yeniden bu dünyaya

döndürecek ve kendi gücüne dayanmasını sağlayacak bir inanç yaratmıştır. Yozlaşmış din adamlarının korku saçan Tanrısının karşısına sevgi dağıtan ve bu dünyada mutluluk veren bir Tanrı koymuştur.

«Böylece, eğer Yunus, bilerek ya da bilmeyerek kendi devrindeki felsefeyi, kendi devrine karşı çıkmak ve dolayısıyla kendi hümanizmasını desteklemek için kullanıyorsa, Yunus'un hümanizmasının temelinde soyut bir düşünce, Tanrı değil, aksine kocaman bir Anadolu ve Anadolu insanının ızdırabı yatıyor demektir.»

YAŞAYAN YUNUS

Nezihe Araz, bildirisinde «Çağımızda halk arasında yaşayan Yunus'un efsaneleriyle, hikâyeleriyle, masallarıyla bütünlenen bir portresini çizmek istediğini» belirtiyor ve şöyle diyor: «Halkın içinde yaşayan bir Yunus Emre var. Canlı, tereddütsüz, sanki bütün ayrıntılarıyla bilinen ve gerçekten, hâlâ yaşayan.»

Araz, bu izlenimleri, Yunus'un halk içinde yaşadığı hayat hikâyesini toplamak için yaptığı çalışmalar sırasında çok canlı bir şekilde gördüğünü, halk törenlerinde, düğün, bayram, ölüm gibi toplantılarda, kerpiç bir dam altında, bir kara çadırdaki, bir Yörük obasında, bir Türkmen sofrasında Yunus'a rastladığını, onu dinlediğini belirtiyor ve şöyle devam ediyor:

«Yunus Emre, Anadolu'da en çok mezarı ve türbesi olan şairdir. Biliyor musunuz ki Ankara - İstanbul arasında işleyen trenler Eskişehir dolaylarında her gün Yunus Emre'nin küçük ve mütevazı anıtının bulunduğu noktaya gelince saygı selâmı olarak düdük çalarlar. Bu, vaktiyle bir tren yolunu yapan Alman

mühendislerden kalma bir töredir. Bugün birçok tren makinisti, belki de sebebini kesin olarak bilmeden aynı saygı selâmını koca şairin bozkır üzerinde huzur içinde uzanan kabrine gönderir ve geçer. Bu, Yunus Emre'nin Anadolu bozkırında, en bilinen mezarlarından biridir.

Bir ikincisini, Selçuklular'ın eski Lârende, bugünkü Karâman kazasından geçerken gördüm...»

Nezihe Araz, Bursa'da Emir Sultan yolunda bir dergâhta da Yunus'un bir mezarı olduğunu, Kula-Salihli ilçeleri arasındaki Emre köyünde de başka bir mezar bulunduğunu, bir söylentiye göre, Taptuk Emre, çocukları ve torunlarının buradaki kârgir türbede yattığını, Yunus'un mezarının türbe kapısının eşğinde yer aldığını anlatıyor. «Diyorlar ki, Âşık Yunus, şeyhi Taptuk Emre'ye gelenler, onun üzerine basıp geçsinler diye mezarının bu eşik üzerinde olmasını istemiş.»

«Taptuk Emre ile Yunus Emre'nin bir mezarı da Erzurum'da, Palandöken dağları eteğinde Dutçu köyünde. Tarihler âşık ve şair Yunus'un Erzurum'dan gelip geçtiğine dair bir şeyler yazmıyor. Ama Dutçu köyünde, her namazdan sonra Yunus Emre'nin ruhuna bir fatiha okumak, bir töre halinde süregitmektedir. Yaz aylarında Erzurum'dan gelen ziyaretçiler, akşam üzerleri türbenin etrafında toplanıp «Yemen ellerinde Veysel Karani» ilahisini koro halinde söylerler.

«Bunlardan başka Karahisar'ın Sandıklı kazasında, Sivas'ta, Konya Aksaray'ında, Isparta'nın Keçiborlu kazasında Yunus türbeleri ve mezarları var. Kiminde yediveren gülleri açar, kiminde mor salkımlar. Ve bu saydığımız yerlerde oturanlar, büyük şa-

ir Yunus Emre'nin kendi yurtlarında doğup büyüdüğüne inanır, böyle bilir, böyle benimserler...»

Araz, Yunus Emre'nin Sarıköy'deki mezarının tren yolu geçirilirken, geriye alınması sırasında, sandukasının nakli törenine binlerce kişinin nasıl katıldığını, Yunus'u nasıl candan selâmladıklarını, nasıl çostuklarını anlatırken «Türbe üstüne yazılan onun şu vecizesi kalplere işlenmiştir: Sevelim - Sevillelim» diyor.

Araz, daha sonra Yunus'un menkıbelerinin de halk arasında çok yaygın bir şekilde yaşadığını gösteren örnekler veriyor.

YUNUS EMRE'NİN ESTETİK SIRLARI

Prof. Dr. İsmail Hakkı Baltacıoğlu, Yunus'un sosyal kişiliğini var eden etkenleri inceliyor, onda çok zengin bir iç yaşayışın var olduğunu söylüyor, «Yunus'un Estetik Sırları» konusunda şöyle diyor:

«Estetik duygu nedir? Birçoklarının anladığı gibi, insanda olmayan, ancak sanat eseri ile insanda varlığını belli eden bir duygu mudur, yoksa insanda var olan, ancak bilinç altında yaşayan, sanat eserinin etkisiyle bilinç üstüne çıkarılan bir duygu mu? Başka türlü söyleyelim: Sanat eseri yaratıcı mıdır, yoksa uyandırıcı mıdır? Bence doğru olan sanat eserinin yaratıcı olarak değil, uyandırıcı olarak anlaşılması, tanınmasıdır. Bu anlayışa göre Yunus bir yaratıcı değil, bir uyandırıcıdır. Onun bütün şiirleri, Türk'te olmayamı Türk'e aşlamış değil, Türk'te Türk olanı, Türk'e bildirmiştir. Eğer Türk'te Türk sanat vicdanı diyebileceğimiz estetik benlik olmasaydı, Yunus onu yoktan var edemezdi.

Görülüyor işte, dil yalnız aklın, mantığın kavra-

yabileceği morfolojik bir varlık değildir. Dilde akıl gözüyle görülebilecek katı varlıklar olmakla birlikte, yalnız gönül gözüyle sezilebilecek canlı varlıklar da vardır. Güzel, estetik değer adını verdiğimiz varlıklar bunlardır. İşte sanat eseri, bu var olanı bildirince milletin malı oluyor...»

«Emrenin din anlayışı, Türk'ünki, kullandığı dil Türk'ünki, yaydığı sanat değerleri Türk'ünkidir. İşte Yunus'u Yunus yapanlar, bu değerleri tanıma olurluğunu kazandıranlardır. Eğer bu gelenekleri taşıyan bir milletin insanları olmasaydı, Yunus Emre de Yunus Emre olamazdı.»

ZAMANIMIZDA BATI ANADOLU'DA YAŞAYAN YUNUSÇA DEYİMLER

Musa Baran, bildirisine «Anadolu, özünü yitirmiyor. Nice yüzyıllar geçerse geçsin ya da nice akınlar olursa olsun her gelen bu özün içinde kayboluyor... Anadolulaşıyor herkes» diye başlıyor. Efes'li Heraklit ile Yunus arasındaki Tanrı anlayışlarının yakınlığına, Yunus'la Âşık Veysel arasında toprak anlayışındaki yakınlığa değinip şöyle diyor: «İşte tüm eskilerin, yenilerin, Yunus'un, Veysel'in kaynaşması hep Anadolu'nun özündendir. Bu konuda başka alanlardan da örnekler vererek sözünü ettiğimiz kaynaşmanın, daha doğrusu Anadolulaşmanın varlığını Yunus'ta da görebiliriz.»

Baran, Anadolu'da Yunus'un görüşlerini yaşatan, bu arada dilini söyleyen milyonlarca insan olduğunu belirterek Batı Anadolu'da bazı Türkmen boylarından derlediği Yunusça deyimleri sunuyor. Bu Türkmen köylerinde Yunus gibi «Nereye» yerine «Nireye», «Yel» yerine «Yıl», «Ederler» yerine «İderler», kısaca e yerine i kullanıldığını, gece gündüz anlamına

«Dünü günü» deyiminin de bulunduğunu, bırak anlamına «Ko», rahat ve geçim anlamına «Dirlik», kazanmak anlamına «Ütmek», hizmet anlamına «Yumış», çaba, gayret anlamına «Harcı», başını alıp gitmek anlamına «Ağmak», heybetli, güzel anlamına «Görklü», kefen anlamına «Yensiz gömlek», tanışmak anlamına «Bilişmek», yanmak anlamına «Göyünmek», ay ve güneş batması için «Tolunmak», reis, bey anlamına «Ece», arkadaş, yoldaş anlamına «Nöker», koşmak anlamına «Yelmek», iyileşmez anlamına «Onulmaz», şikâyet etmek anlamına «Kakımak» gibi kelime ve deyimlerin yaşadığını görüyoruz.

«Tüm Anadolu'da, özellikle Türkmenler arasında Yunus en azından bu kadar yaşıyor. Aslında yaşıyan Anadolu'nun görenekleridir... Bu ortamda Yunus ulu bir mimardır. Almış halkın arasından taşını, toprağını, harcını, tuğlasını, öyle ulu bir anıt dikmiş ki, bin yılların akışını, hem de mükemmel insanı görmek mümkün o anıtın andacında.»

YUNUS EMRE VE DİL SORUNU

Paris Üniversitesi «Institut D'Etudes Turques» Müdürü, Prof. Dr. Louis Bazin, özlü bildirisinde, Yunus Emre ve dil sorununu çok güzel ele alıyor, Yunus'un şiirlerinden bugün hem Türk edebiyat dilini zenginleştirmek, hem de modası geçmiş Osmanlıca sözcüklere yeni Türkçe karşılıklar bulmak için geniş ölçüde yararlanabileceğimizi belirtiyor.

Bazin, Yunus Emre'nin aydın kişiliğinin, 13. Yüzyıl ortalarında, Anadolu tam bir siyaset ve kültürel bunalım içindeyken oluştuğunu, Fars kültürünün etkisindeki Selçuk Devleti batarken, Moğolların Arap ve Fars kültürlerinin birer merkezi haline gelmiş kentleri de yıktığını anlatıyor.

«... Bu devirde, Türk milletinin tabiatında gömülü enerjinin dirildiğine tanık oluyoruz. Gerçekten, yabancı istilasıyla yüzyüze gelen ve devlet teşkilâtının da, kısmen Selçuk İran'ından aktarılmış kültür sisteminin de yıkılmakta olduğunu gören, kentlerde, köylerde, hisaralarda sakin Türk halk toplumları ile yarı göçebe çobanlar (ki ortak dilleri Oğuzcanın yanında birbiriyle paylaştıkları belirli ulusal gelenekleri ile dervişlere borçlu oldukları esaslı bir din anlayışları vardı) yavaş yavaş başlıbaşına hem de çoğunluğu teşkil eden bir etnik grup olduklarının farkına varmışlardı. Bunun sonucu olarak, kimliklerini ve kendilerine özgü düşünceleri kendi dillerinde ifade etmek ihtiyacı onlarda, o zamana kadar olduğundan da fazla, kendini duyurmağa başladı.»

«Bu ihtiyacı en belirgin biçimde duyanlardan biri de Yunus Emre'dir. Her halde köyden gelme bir halk çocuğu olan Yunus, zamanının itibarlı tarikatlarından birine mensuptu. Yazdıklarına bakılırsa, o, ciddi denelebilecek bir dinsel eğitim görmüş olmalı. Arapça ve Farsça bilgisinin de genişçe olduğu anlaşılıyor. Yunus, Mevlâna'nın hayranlarındandı. Oysa Mevlâna Celâleddin, tek tük Türkçe mısralar dışında, yalnız Fars ve Arap dillerinde eser vermiştir. İstemiş olsaydı. Yunus, zamanında büyük rağbet gören ve «medrese şiiri» denilen bilginler edebiyatında da büyük başarılar sağlardı.

Bazin, Yunus'un bile bile bu yoldan yüz çevirdiğini belirterek şöyle diyor: «Yunus'un kararı, gerek kişiliğine gerek oluşumuna uygun bulunduğu gibi o devirde Türk dil ve kültürünün gerçek rönesansını idrâk etmekte olan Anadolu Türk toplumunun yeni ihtiyaçlarını da eksiksiz olarak karşılayabilecek ni-

telikte idi. Kaderin kendisine verdiği görevi ciddiye alan Yunus Emre biliyordu ki sesini kitlelere duyurabilmenin tek çaresi, gerçekten Türk deyişlerinden kurulu bir şiir dili kullanmaktır.»

«Bu yolda başarıya erişmesinin, dil alanında çok çetin bir sorunu çözümlemesine bağlı bulunduğunu Yunus biliyordu. O tarihten bu yana yedi yüzyıl geçmiş olmasına rağmen edimselliğinden hâlâ bir şey kaybetmemiş bulunan sorunu şu yolda özetleyebiliriz: Mümkün olduğu kadar Türk yapılı, mümkün olduğu kadar halkçı bir Türkçe kullanmak amacı, entellektüeller lehçesi ile edebî sembolleri gelenek icabı Arapça ile Farsçadan alınmış bir İslâm toplumunun çerçevesi içinde, yüksek düzeyli bir düşünceyi, hümanist bir felsefeyi, orijinal ve ince bir «mistik»i anlatmak zorunluğu ile nasıl uzlaştırılabilirdi?»

Bazin, bu nazik sorunu Yunus'un en iyi biçimde çözümlediğini söylüyor. O sırada Orta ve Batı Anadolu'da konuşulan Oğuz Türkçesinin bu dile zamanla katılmış Arapça, Farsça asıllı sözlükleri fonetik yoluyla Türkçeleştirip ses armonisine nasıl uydurduğuna örnekler veriyor (Farsça danışmând, Türkçeleştirilmiş danışman; Farsça müjdâ Türkçeleştirilmiş muştı; Arapça dünyâ, Türkçeleştirilmiş dünya gibi.) «Bu özümseme devam etseydi, Arapça, Farsça asıllı sözcüklerin varlığından doğan sorun bugünkü kadar çetin olmazdı,» diyor Bazin. Yunus'un da Türk halk dilince özümsemiş, bu dilin bir parçası olmuş Arapça, Farsça asıllı sözcükleri alıp yeni isim ve mastarlar da meydana getirerek kullandığını, dinsel konularla, felsefeyle ilgili olunca müslüman Türk dünyasınca kabul edilmiş Arapça ve Farsça asıllı terim ve deyişlere de (teknik terimler gibi) yer ver-

diğini belirtiyor. Şiirlerinin gerek fonetik, gerek morfoloji, gerek sentaks açılarından o sırada konuşulan ve «dipdiri bir halk Türkçesi olan» Oğuz Türkçesine uygunluğu, Türkçeleşmiş Arapça Farsça asıllı sözcükleri yeni isim ve mastarlar da yaratarak kullanması, Arapça Farsça asıllı terkiplerden teknik terimler gibi yararlanması, gerekli yerlerde ufak açıklamalar yapması Yunus'un dil alanındaki başarısını sağlıyor.

«Yunus'ta birçok Farsça, Arapça, hattâ Yunanca asıllı sözcük vardır ki, adamakıllı Türkçeleştirilmiş oldukları için artık hiç göze çarpmaz ve yabancı kaynaklı oldukları hissini vermezler.

«Yunus Emre'nin dil bilim dehâsı, kullandığı sözcük ve terimlerin türsel şekilde Türk oluşunda kendini gösterir. Halkçı bir ortamın çocuğu olan Yunus, Anadolu'yu yer yer dolaşmış ve kırlardaki, kentlerdeki insanların konuşmalarına kulak misafiri olmuştu. Bu sayededir ki, o, zanaatçının, küçük esnafın, köylünün, çobanın ve özellikle gezici dervişlerin kullandığı, dolambaçsız, canlı ve renkli dile tamamen sahip olmuştur. Tükenmez Türk folklor hazinesinin kaynağı, işte, somut bir duyarlılığı olan, üstelik nükteci bir yönü de bulunan bu dildir.»

«Yunus divanına, bir «Türk asılları belgelerle doğrulanmış terimler ve deyişler hazinesi» denilebilir. O'nun, 13. yüzyıl Türk halk lisanının zenginliğini gösteren şiirlerinden bugün dahi geniş ölçüde yararlanmak mümkündür. Hem, sadece Türk edebiyat dilini zenginleştirmek için değil, aynı zamanda modası geçmiş Osmanlıca sözcüklere yeni Türkçe karşılıklar bulmak için...»

Bazin, bildirisini şöyle bitiriyor: «Büyük yazarların bir milletin dilini şekillendirmekteki payı, dil bil-

ginlerinininkinden büyüktür. Bu itibarla, günümüzün Türkiye'sinin nazik sorunlarından biri olan dil sorununu çözümlemek amacıyla yapılan çalışmalarda Yunus bugün dahi çok etken ve mutlu bir rol oynayabilir.»

YUNUS EMRE'NİN AHLAK DEĞERLENDİRMELERİNE BİR BAKIŞ

Dr. Müjgân Cunbur, Yunus'un ahlâk değerlendirmelerini, «bir bakıma doktrin ve 'fiction'u olan şiirlerine dayanarak» incelediğini, onun insan kişiliğini bu şiirlerin ortaya koyduğunu söylüyor. Yunus'un ahlâk değerlendirmelerini yaptığı çağın bozuk durumuna, Yunus'un bu durumdan, insanlardaki hoş a gitmeyen davranışlardan nasıl yakındığına örnekler veriyor:

«Gel bir kişi göster kim şeytan yoluna girmez.»

«Böyle bir devirde, Yunus'un ahlâk değerlendirmeleri tabii olarak, güzele, iyiye ve doğruya yöneliktir» diyor Dr. Cunbur. Yunus, maddi manevî güzellikleri dile getirirken, insanda iyi ahlâk ve iyi amel arıyor. «İnsanın tutacağı yol doğruluk yolu olmalı, bu yola girmek için eğrilik bir yana bırakılmalı, kibir ve kibir gönülden çıkarılmalıdır.»

Dr. Cunbur «Yunus, insanın ahlâki varlığının en büyük düşmanı olarak nefsi kabul eder...» diyor ve Yunus'un hangi konuyu ele alırsa alsın sonunu sevgiye bağladığını söylüyor. Daha sonra Yunus'un eserlerinde üzerinde durulması gereken son üç erdem, üç ahlâki değer «İlmiyle amel etme, edep, korkusuzluk» olduğuna değinerek örnekler veriyor ve bildirisinin sonunda şöyle diyor:

«Yunus'un asıl kişiliğini sağlayan diğer şiirlerinde hâkim değer akıl değil, aşktır. Bu durumda belirli ve ilmi ahlâk sistemleri sınıflandırmalarının biraz dı-

şına çıkıp, Yunus'un ahlâk sistemi «Aşk ahlâkı»dır, hükmüne varılabilir. «Sevelim sevillelim» prensibinden hareket eden Yunus'un sevgisi Allah'a ve onun yarattığı iyi, güzel ve doğru yaratıklara ve bu arada yaratılanların en şerefli sayılan insana yönelmiştir.»

MEVLÂNÂ - YUNUS

Abdûlbaki Gölpınarlı, bildirisinde Mevlânâ - Yunus ilişkilerini inceliyor, Yunus'un ümmî yani okuma - yazma bilmediği söylentisinin tamamıyla uydurma olduğunu, eğitim gördüğünü, medresede okuduğunu, Sa'dî'nin:

«Ez cân birun neyâmede cânânet ârzüst

Zunnar nâburide vu imânet ârzust

beytiyle başlayan gazelini,

«Sen canından geçmedin cânan arzu kılursun

Belden zunnâr kesmedin imân arzu kılursun»

beytiyle nazman Türkçeye çevirdiğini ileri sürüyor.

Gölpınarlı'ya göre Yunus'un tarikat zinciri Mevlânâ'ya ulaşır: «Taptuk'un Yunus'un şeyhi olduğunda hiçbir şüphe yoktur». Taptuk, Barak Babanın halifesidir. Barak Baba, şeyhinin Saltuk Baba olduğunu söylemiştir. Saltuk Baba, Seyyit Mahmud-i Hayranî'nin halifesidir. Hayranî de Mevlânâ'ya müntesiptir.

Gölpınarlı, Yunus'un Mevlânâ'nın semâ meclisinde bulunduğunu, bir beytinin Konya'da eğitim gördüğü anlamında yorumlanabileceğini, «Mesnevî»yi, «Divan-ı Kebir»i okuduğunu, Mevlânâ'nın etkisi altında kaldığını ileri sürüyor. «Mevlânâ'nın mazmunlarını bazan aynen, bazan tasarrufla kullanmıştır» diyerek örnekler veriyor.

YUNUS EMRE'NİN HÜMANİZMASI

Prof. Dr. Talat Halman'a göre, Yunus üç boyutlu bir doruğa ulaşmış ve bu üç boyutla dipdiri kalmıştır:

1 — Duru söyleyişlerden duygu coşkuluğuna kadar değişen bir lirizmle dile getirilmiş, sevgi, inanç, kaygı şiirleri...

2 — Yaşayan Türkçeyi, halkın özlü dilini olanca kıvraklığı, derinliği ve rengiyle kullanışı...

3 — İnsanlık değerlerine inanan, yobazlığı kınayan, Tanrı ve insan sevgisine dayanan hümanizması...

Halman, halk şiirinde, Yunus çapında bir ozan daha yetişmediğini, onun hümanizmasına ise ancak 20. yüzyılda varılabildiğini söylüyor. «Mevlânâ'dan tasavvufî hümanizmanın birçok unsurlarını, Taptuk Emre'den ise insancılığın heyecanını alan» Yunus, Doğunun Batının «hümanist kavramlarını birleştirerek bir Türk hümanizması yaratmış, onu Anadolu'nun yaşayan Türkçesiyle ve şiirsel boyutlarla işleyerek Türk toplumuna, Türk kültürüne» armağan etmiştir. Yunus'ta «dünya hümanizma tarihi boyunca gelişen temel düşüncelerin hemen hepsini özlü ifadelerle buluyoruz.» İnsanlar arasında sevgi, kardeşlik, barış, birleşme ve dayanışmanın değerini belirten Yunus «Türk şiirinde ilk olarak Tanrıyı insanlaştıran ve insanı Tanrılaştıran ozandır.» Hümanizmanın temel taşlarından biri olan yeryüzü sevgisi de onda açıktır. Bütün ulusların, bütün insanların kardeşliğine inanır ve üstün ahlâkının özünü üç satırda verir:

«Düşmanımız kindir bizim

Biz kimseye kin tutmayız

Kamu âlem birdir bize»

YUNUS'UN HÜMANİZMASI VE MEVLÂNÂ - YUNUS İLİŞKİLERİ

Ord. Prof. Dr. Sadi Irmak, başlıca hümanizma hareketlerine bir göz attıktan sonra, bu dünya hümaniz-

ması içinde «orijinal bir Yunus hümanizması» olduğunu söylüyor. «Yunus hümanizmi insanın yalnız saygı görmeğe layık bir yaratık olduğunu söylemekle yetinmez, irsanı Tanrı'nın en büyük eseri, hattâ Tanrıdan bir parça sayar. Bu insan - Tanrı görüşü, hiç şüphe yok ki, Yunus'ta beşeri zaafılarıyla tamamiyle çökertmiştir. İnsanlığın en büyük ve en çirkin zâ'fı olan kin'e karşı adeta savaş açmıştır.»

«Bu ilâhî hümanizma ile Yunus ölüm korkusunu, daha doğrusu ölümü yenmeyi kazanmıştır. Onun öte dünyası yâni ahireti, huri ve gılmanlara duyulan bir özlem değil, Allah'a kavuşmak ve Tanrı - İnsanın objektifleşmesidir.»

Prof. Irmak, daha sonra İnsan - Tanrı hümanizmasını yaratan iki Türk, iki çağdaş arasındaki ilişkilere değiniyor:

«Hangisi hangisinden esinlenmiştir? Aralarındaki ilişki bir usta - çırak ilişkisi midir? Bir bakıyoruz koca Yunus, Mevlânâ için «Onun görklü nazarı gönülümüzün aynasıdır» diyor, bir de bakıyoruz koca Mevlânâ: «Hangi makama çıkdıysam o Türkmen kocasını karşımda gördüm» diyor. Geleneğe göre Divan-ı Kebir'i baştan başa okuduktan sonra, Yunus bu binlerce beyti görülmemiş bir vecize içinde toplayıvermiş:

Etle kemiğe büründüm

Yunus diye göründüm

Yine gerçek olması çok mümkün bir geleneğe göre bu vecizeyi işiten Mevlânâ «Bunu söyleyebilseydim, Divan-ı Kebir'i yazmadım» demiştir. Bütün bunlardan anlıyoruz ki, bu iki dâhi arasındaki münasebet; aynı inancı taşıyan iki büyük insan arasındaki ruh akrabalığı ve karşılıklı hayranlıktır.»

Irmak, Mevlânâ'nın tam bir sofî, bir Allah adamı olarak görüldüğünü, Yunus'un ise bir toplum adamı

olduğunu; Mevlânâ'nın ana dilini ihmal edecek kadar Farsça'ya vurgun olmasına karşın, Yunus'un Türkçeye tutkunluğunu aralarındaki iki büyük fark diye gösteriyor.

YUNUS EMRE'NİN DİLİ

Prof. Dr. Fahir İz, Doğu Türkistan'da yapılan araştırmalarda VIII - X. yüzyıllar arasında burada ileri bir Türk yazı dilinin geliştiğini gösteren belgelere rastlandığını, gerek bunlardan, gerek Kaşgarlı Mahmud'un 1074'te yazdığı Divanü Lugat-it Türk adlı eserindeki şiir örneklerinden, Türklerin müslüman olmadan önce zengin bir edebiyatları olduğunu ortaya çıktığını söylüyor. Sonra Doğu ve Batı Türk dillerinin gelişme seyrini anlatıyor. Batı Türkçesinin (Oğuz Türkçesinin) Anadolu'da XIII. yüzyılda ilk eserlerini vermeğe başladığını belirtiyor. «Yunus bu Türkçenin ilk şairi değildir. Yunus'tan önce de Anadolu'da ortak İslâmî edebiyatın temsilcilerini görüyoruz. Kısas-ı Yusuf yazarı Ali, Çarhname yazarı Ahmet Fakih, Mevlânâ'nın oğlu Sultan Veled ve Şeyyad Hamza bunlardandır. Yunus'la çağdaş olarak da Mantık-ut-tayr yazarı Gülşehri ile Garibname yazarı Aşık Paşa'yı görüyoruz. Ancak bütün bu şairler, ortak İslâm edebiyatı içinde, daha çok İran şiir geleneğini izleyerek, Anadolu'da bir İslâmî divan edebiyatı kurmuşlardır.»

«İşte Yunus Emre bu edebî ortamda meydana çıkarak, daha sonraki yüzyıllarda üç ayrı kol olarak gelişen Divan, Tekke ve Halk şiiri çığırını aynı zamanda kapsayan şiir ve dil anlayışı ile gerçek Türk şiirini yaratmıştır. İtalyan yazı dilinin kurucusu olan Dante'nin çağdaşı Yunus Emre (ikisi aynı yılda ölmüşlerdir), bir anlamda Türk şiir dilinin kurucusudur.»

Fahir İz, daha sonra Yunus'un dil özellikleri üzerinde duruyor. «Onun dilinde asıl kendisinin sayılması gereken özellik, Türkçe söz hazinesini kullanış şeklidir» diyor. Dil devriminden sonra yeniden canlanarak yazı dilimize giren bu eski sözcüklerden örnekler veriyor: Ağu, arı, balkırmak, buyruk, dirlik, esen, iletmek, ödül, tanık, us, yargı gibi...

İz, Yunus'un kullandığı yabancı kelimelerin de çokluk halkın konuşma dilinde benimsediği kelimeler olduğunu belirtiyor: Ahval, mani (mana) gibi...

«Ey yarenler beri gelin anlatayım ahvalimi
Bir kişiye söyle sözü, kim maniden haberi var»

YUNUS'UN GÜL BAHÇESİNDE

Prof. Dr. Mehmet Kaplan, Yunus'un şiirlerinde göçebe medeniyetten yerleşik medeniyete geçişi hazırlayan bir dünya ve insan görüşünün delillerini görüyor ve Yunus'un şiirlerinde en çok kullandığı benzetme unsuru, gülü, bu görüşün bir sembolü olarak tanımlıyor.

«Akıncı Türk'ün ikinci olması, savaşçı hayat felsefesinden barışçı hayat felsefesine geçmesi için yapılan çalışmalar yüzyıllar boyu sürdü» diyen Prof. Kaplan, Prof. Dr. Ömer Lütfi Barkan'ın «Kolonizatör Türk Dervişleri» adlı makalesini (Vakıflar Dergisi, Sayı II. s. 279-386. Ankara 1942) ele alıyor: «Bu makaledeki belgeler, tarikatların, toprağa yerleşmede büyük rol oynadığını ortaya koymaktadır. Yunus'un da bu belgelerde söz konusu edilen yüzlerce Âhi, Şeyh ya da Derviş gibi «Kolonizatör bir Türk Dervîşi» ya da Âhi-si olması çok muhtemeldir.»

Bu belgelerde Yunus Emre adında bir Şeyhten de söz edilmektedir: «Horasan'dan dervişleriyle beraber

Anadolu'ya Hacı İsmail adında bir şeyh gelmiş ve Lârende kazasında kendi adı ile anılan bir köy kurmuştur. Bu şeyhin evlâdı ve akrabalarıyla teşekkül eden bu köy halkı, Yavuz Sultan Selim zamanında yazılan bir defterde, 95 yetişkin erkeği ihtiva etmektedir. Bu köyde oturan Şeyh Hacı İsmail oğullarının yaylak ve mera işlerinde civarda oturan Türkmen aşiretleriyle olan iştirakleri vesair münasebetler, bu ailenin bu cemaatlerden ayrılmış ve toprağa yerleşmiş bir cemaat olduğunu ve belki de bu memleketlere komşu cemaatlerle aynı zamanda gelmiş olduklarını göstermektedir. Diğer taraftan, bu aile gün geçtikçe bu köyde yerleşmekte ve çoğalmaktadır: Şeyh İsmail'in oğlu Musa Paşa burada bir zâviye bina etmiş ve onun oğlu da ikinci bir zâviye yaptırmıştır. Aynı cemaatten Yunus Emre nâmında bir zat, bir mezraayı Karaman oğlu İbrahim Bey'den satın almıştır ve elinde mülknâmesi vardır. Bundan başka bu ailenin efrâdı ve dervişleri avârızdan, resm-i ganemden ve resm-i çiftten muaflardır. Ve öşürleri de bu zâviyede sarfedilmektedir.»

Ama, Prof. Kaplan, bu belgelerin belki bizim Yunus Emre ile bir ilgisi olmadığını da söylüyor: «Edebiyat ve medeniyet tarihi bakımından Yunus adını taşıyan birçok Yunus'un bulunmasının büyük bir mahzuru yoktur. Zira bu edebiyat bir «gelenek edebiyatı»dır. Gelenek edebiyatında ise şahsiyetlerden çok ortak zihniyet ve hayat görüşü bahis konusudur. Yunus veya Yunus'ların hepsi, Türk tarihinin muayyen bir merhalesinde belli bir sosyal durumu ifade ederler.»

Kaplan, şeyhlerin, dervişlerin yeni bir medeniyet, hayat görüşü ve insanlık anlayışının öncülüğünü yaptıklarını, diktikleri gül fidanının hayat felsefelerinin maddî sembolü olduğunu, Yunus'un şiirlerinde de yer-

leşik medeniyete geçişi hazırlayan bir dünya görüşünün delillerinin görüldüğünü anlatıyor. «Şehirde okumuş olmakla beraber, menşe itibarıyla köylü olan ve köy çevresinde yaşayan» Yunus'un hayat görüşünü bu açıdan inceliyor.

Yunus Emre'nin şiirlerinde en çok kullandığı benzetme unsuru güldür. Gül, güzelliğin, aşkın, yumuşaklığın sembolüdür. Yunus bu sembol ile dünya görüşünün esasını teşkil eden sevgi ve barışı anlatır:

«Gül ü reyhan kokusu âşık ile ma'sukdur

Âşkın ma'sukası hiç önünden gitmeye»

«Savaşçı Oğuz Kağan, oğullarına, ok gibi olmalarını öğütlemişti. Barışçı Yunus Emre gülü örnek verir:

«Diken olma gül ol eren yolunda

Diken olur isen oda yanasın.»

YUNUS EMRE'NİN HÜMANİZMİNDE İSLÂMİYETİN ETKİSİ

Prof. Dr. Abdülkadir Karahan bildirisini şöyle özetliyor:

«Yunus Emre, temiz yaratılışlı, Anadolu köylüsünün iyiliksever ve saf niteliğine sahip, gönlü sevgi ve şefkatle dolu bir insan olarak insanlık aşkını şakıymış büyük bir şiir dehasıdır. Onun bu şiirlerindeki engin insanlık muhabbeti, mürüvvet —düşünce planında— gücünü İslâm dinî inançlarından almıştır. Kur'ân ve Hadis gibi temel İslâm ilimlerine vukufunu, eserinin ispata yeterli olduğu bu Hak ve halk şairi, özellikle tasavvuf çerçevesinde, bugün adına hümanizm dediğimiz «insanlık sevgisini en yüce amaç sayan» öğretiyi rahatça uygun düşen eşsiz güzellikte şiirler söylemiştir. «Büyük dehâlar, birbiriyle karşılaşır» sözünün gerçekliğine, bu da bir örnek sayılabilir. Yu-

nus'un bir hümanizm müjdecisi gibi kabûlü, kaynağını İslâm inanç ve bilimlerinden alan, fakat kendi yaratılış ve çevresinden de esasen bu manevî meyvelerle beslenmeğe elverişli bir hüviyetle gelişen şairimiz için, mevcut bir hakkın yeniden belirtilmesi anlamına gelir.»

YUNUS EMRE DİVANI'NIN MUKADDİME BEYİTLERİ ÜZERİNDE DÜŞÜNCELER

Prof. Dr. H. J. Kissling, Yunus'u «Anadoludaki süfiliğin en kayda değer şairi» diye vasıflandıran görüşe katılıyor, ancak onu Mevlânâ'dan gerek kullandığı dil, gerek seslendiği çevre bakımından ayrı görüyor. «Eğer tarihi bakımdan kıyaslama mümkün olsaydı, Mevlânâ'nın Mesnevi'si karşısında Yunus'un divanı, mevlevîlik karşısında bektaşîlik biçiminde kıyaslanabilirdi.»

Prof. Kissling, «Yunus Emre'nin basit halk tabakalarına hitabettiği muhakkak olduğu gibi, dinî meseleleri iyi bildiği, yâni bir bilgin ve bir entelektüel olduğu da su götürmez bir gerçektir» diyerek onun üstün zekâsı ile dinleyicilerinin basit dünya görüşleri arasındaki «gerginlikle» nasıl başa çıktığına tipik bir örnek vermek istiyor.

«Yunus Emre Divânı'nın başlangıç beyitlerinde, Tanrı'nın, insanı dört elementi birleştirip, Besmele çekerek yarattığı görülmektedir:

Buradaki Besmele'nin mantık bakımından bir anahronizm, edebiyat bakımından bir safdillik, ilâhiyat bakımından ise âdeta şirke (tanrıya ortak koşmaya) yaklaşan bir fikir teşkil ettiği ayan beyan görülmektedir. Yunus Emre aydın bir entelektüel, hattâ yaradılış hikâyesinin gösterdiği gibi, müslüman bilginlerin faaliyetleri sâyesinde muhafaza edilmiş olan ilkçağ ilimlerini

iyi bilen bir şahsiyettir. Bu sebeptendir ki adı geçen pasaj, yukarıda üzerinde durduğumuz noktalar dolayısıyla okuyucuyu hayrete düşürebilir. Şairin, muhtelif bakımlardan burada normal görülmeyen böyle bir sözü ağzından kaçırmaması nasıl mümkün olmuştur? Bizce şair bu sözü ağzından kaçırmış olmayıp bile bile isteye isteye söylemiş ve yazmıştır.»

Kissling, köylü mantığının, sembol ve sembolize edilen şeyi birbirinden ayırdedemediğini, onlarca «sembolik hareketlerden tanrının bile muaf olamayacağını», sembolün yok edilmesinin, sembolize edilen şeyin varlığından da şüphelenilmesine yol açacağını anlatarak, başka bir örnek veriyor:

«Dünyanın yaradılışını anlatan bir Bavyera hikâyesinde, yaradılış şöyle nitelendirilmektedir. «Başlangıçta her şey karanlık içindeydi. Sonra Tanrı «Fiat Lux!» (ışık olsun!) dedi. Lâtince konuşması şarttı. Çünkü insanın başarı gösterdiği ve şeytanın korktuğu tek dil lâtinceydi. (Yâni anlaşılmiyan kelimelerin büyüü).»

«Dediklerimiz, konumuz olan Yunus Emre'nin Divânı'ndaki beyitlerine uygulanırsa, aynı olay karşısında bulunduğumuzu görürüz. Müslümanların hemen her işe Besmele ile başladığını biliyoruz. Fakat bu formül aydın fikirli olanların beyninde eski majik muhteviyatını çoktandır kaybedip sâde bir hörmet formülü hâlini almış bulunurken, köylünün beyninde eski büyüü tesirini elân muhafaza etmektedir. Ona göre, eğer bir işe başlarken Besmele çekilmezse, o işin bereketi yoktur. Köylünün zihninde Besmele'nin çekilmesi Tanrı'nın bile bundan muaf tutulamayacağı vazgeçilmez bir şarttır. Çünkü yapılan işin bereketi, can noktası, köylünün kanaatınca tam bu formülün edâsına, yâni Besmele'nin çekilmesine bağlıdır. Buna göre Tanrı'nın

yaratma işini bitirdikten sonra Elhamdülillah demesi de, pek tabii şaşılacak bir şey değildir.

«Bütün bunlardan ne anlaşılıyor? Yunus Emre entellektüel bir şair olduğu halde görülüyor ki, fikirlerini basit okuyucu ve dinleyicilerine izah ve kabul ettirebilmek için, yukarıda açıklamaya çalıştığımız zihniyete uymakta, bu zihniyetten ileri gelen mantıksızlıkları da bilerek ve isteyerek bir üslup hâlinde kullanmaktadır.»

EDEBİYAT TARİHÇİSİ GÖZÜYLE ÇAĞINI AŞAN YUNUS EMRE

Agâh Sırrı Levend, Yunus'un yaşadığı çağda Anadolu'yu, savaşları istilâları, halkın perişanlığını, mutluluğu dünyada bulamayan Anadolu halkının öbür dünyada aramağa başladığını, bu sıralarda dervişlerle şeyhlerin yayılma alanlarını genişlettiklerini anlatıyor. Sonra «Eserlerine göre Yunus Emre'yi ele alıyor. Yunus'un teselliye tasavvufta aradığını, derviş olduğunu, öbür dünyadaki sonsuz mutlulukta teselli gördüğünü ileri sürüyor. «Yunus'un Kişiliği» konusunda ise «Türk şiirinin ilk ustası, tekke şiirinin ilk temsilcisi» olmakla beraber, halk yığınlarına yönelen, bunalanlara teselli ışığı saçan bir ozandır, diyor. Sesi «Mesihin soluğu gibi büyüü ve dirilticidir.»

Agâh Sırrı Levend de, âyetleri, hadisleri, gerçek ve bâtıl bilimlerin terimlerini bilen Yunus'un ümmî olamayacağı, ümmî sıfatını alçakgönüllüğünden kullandığı görüşündedir. Son söz olarak, Yunus'un «Sanki geleceği sezmiş gibi, yüzyılların ötesinden, daha sonra geleceklere seslendiğini», çağını aştığını söylüyor.

YUNUS EMRE'NİN İNANIŞI NE İDİ?

Prof. Dr. Lewis, bildirisinde çok ilginç ve çok önemli bir konuyu ele alıyor: «Yunus'un inanışı ne idi? Bunu

saptamakta güçlük çekiyorsak nedeni, «söyledikleri şunlardı» şeklinde kesin bir yargıya varamayışımızdır. Burhan Toprak, 1933'de yayınladığı eseri (Yunus Emre Divanı) için Yunus'un kaleminden çıktığı söylenen tam 1200 şiiri incelemiş, fakat bunların içinden ancak 350'sini seçebilmişti. 1950 baskısında ise, gerçekten Yunus'a ait olduğu kabul edilen şiirlerin sayısı 115'e inmiş bulunuyordu. Burada «Mahlas» bir kıtas olarak kullanılamaz. Çünkü «Yunus» takma adlı başka Emre'ler bulunduğu gibi, gerçek adı Yunus olan nice Yunus'lar da vardır. Bu arada her devirde mevcut olan taklitçileri de unutmayalım.»

Prof. Lewis, yazarlarca uygulanan kıtasların sübjektif olduğunu, şiirlerin esasları üzerinde anlaşmaya varmanın güçlüğüne belirterek örnekler veriyor:

«Örneğin, Yunus metninin genellikle en güvenilir kaynağı olduğu kabul edilen Fatih Yazmasında ozanımızın son derece karakteristik mısralarını içeren şu şiir yoktur;

«Ben yürürüm yana yana
Aşk boyadı beni kana»

Sonra Yunus'un:

«Biz dünyadan gider olduk
Kalanlara selâm olsun»

diye başlayan ve benim en fazla beğendiklerim arasında bulunan bir şiiri vardır ki Sabahattin Eyuboğlu'na bakarsanız, Yunus bütün felsefesini bu mısralara sığdırmıştır. İşte bu nedenle Eyuboğlu, Yunus Emre adını işitip de hakkında bilgi edinmek isteyen yabancılara hep bu mısraları okurmuş. Ne var ki Burhan Toprak gibi duygulu, titiz bir edebiyatçı, söz konusu şiirin Yunus'a ait olmadığı kanısındadır. Nitekim, eserinin ikinci baskısında bu mısraları metin dışı bırakmıştır.»

Prof. Lewis, metafiziği tanımlaması istenen metafizik Profesörü Gilbert Ryle'nin cevabını veriyor: «Bir metafizik profesörü neden söz ediyorsa metafizik odur». Sonra şöyle diyor: «Bizler için de en uygunu Profesör Ryle'ı örnek alarak, Yunus Emre, Yunus'un eseri olarak kabul ettiğimiz şiirleri yazan insandır, demek olacaktır.»

Lewis, karar verirken Yunus'un kendine özgü sözcük ve deyimlerini incelemekle yetinmeyip Yunus'ca duygu ve seziler üzerinde durmak gerektiğini belirtiyor. Bu bakımdan «Biz dünyadan gider olduk» mısraının, Yunus'un eseri olduğunda ısrar ediyor.

«Her kim Müslüman olmadı, beş vakt namazı kılmadı

Bilin Müslüman olmayan ol tamuya girse gerek» mısraları ile başlayan şiiri ele alan Lewis, bunu «Arz eyleme uçmağımı hiç arzum yok uçmak için» mısraı bulunan şiirle karşılaştırıyor. Bu iki şiiri aynı insanın yazdığına inanmadığını söyleyerek «Benim Yunus'um önceki mısraların değil, daha sonraki mısraın ozanıdır» diyor.

Lewis, Yunus'un müslüman olmakla beraber, dinin gereklerini titizlikle uygulayan bir müslüman olduğundan şüphe ettiğini, bütün hayatın bir bütünlük içinde olduğuna, meleklerin de aynı hayatın bir parçasını meydana getirdiğine inandığını, din adamlarından fazla hoşlanmadığını ileri sürüyor. Bildirisi şöyle sona ermektedir:

«Yunus'un insanî yanını en iyi belirliyen özelliği, düşüncelerinde zaman zaman çelişmelere düşmesidir. Böyle olmasa idi divanının bir yerinde dünyanın tüm güzelliklerini överken, bir başka yerinde onu reddeder miydi? Bizi sevdiklerimizden ayırdığı için bir yandan ölüme çatarken, öte yandan «ölüm ötesi» buluş-

manın özlemini dile getirmesi de buna benzeyen bir gelişmedir.»

YUNUS EMRE'NİN ŞİİRLERİNİN ŞEKİL ÖZELLİKLERİ

Hasibe Mazioğlu, Yunus'un şiirlerinin biçim özellikleri üzerinde durarak onun ve çağdaşı bazı şairlerin aruz vezniyle İran örneklerine benzeyen şiirler yazarken bile Halk Edebiyatımızın geleneğine kuvvetle bağlı olduklarını belirtiyor. Ahmet Fakih, Şeyyad Hamza, Yunus ve 14. Yüzyılda Aşık Paşa'nın hem hece hem aruzla yazdıklarını, şiirlerinin hem Divan Edebiyatının özelliklerini, hem Halk Edebiyatımızın veznini, ahengini, zevkini birlikte taşıdıklarını, bu şairlerin aruzla yazdıkları bazı şiirlerin âdeta heceden aruza bir geçiş olduğunu, hece ile mi, aruzla mı yazdıklarını kestirmenin güçlüğünü anlatıyor. Mazioğlu'na göre «böyle olan şiirler aruzla yazılmak istenmiş olursa bile, şair her mısrada aruzun katı kalıbına sıkışmak istemeyerek, kendisini zorlamadan hecenin tabii gelişine uymuştur.

«Yunus Emre de aruzla yazdığı şiirlerinde en çok 4 müstef'ilün kalıbını kullanır. Bu vezinle yazılmış şiirler mısra ortasından iki eşit parçaya bölünebilirler. Böyle şiirler sanki dörtlüklerle yazılmışcasına halk şiirimizin ahengini duyurmaktadır.»

«Yunus Emre'nin şiirlerinde gerek vezin, gerekse biçim bakımından görülen bu ikilik onların hem millî hem islâmî özellikleri birlikte taşımış olmasındandır. Bütün bunlar bize, Yunus Emre'nin Divan Edebiyatı örneklerine uyarak söylediği şiirlerinin de Halk Edebiyatımızın derin etkisini taşıdıklarını göstermektedir.»

YUNUS EMRE'DE GERÇEK HAYAT SORUNLARI

«Yunus Emre, yıllar sonra dilimin en usta ve en içten sanatçısı olarak sevdiğim en büyük şair olarak yaşıyor düşüncelerimde.» diyor Rauf Mutluay, Yunus'u nasıl bulduğunu, ona nasıl yöneldiğini anlatıyor. Aradıkça, birçok Yunus'ların karşısına çıktığını, bunların, ayrı gibi görünürken birbirini tamamladığını söylüyor ve şöyle diyor:

«Bunlar bir kişi miydi, bir koro muydu? Bilim adamları başka söylüyordu, sanat adamları başka. En eski yazılı kaynaklara inanmak gerekirdi; edebiyat tarihi belge ve kaynak arar, doğru. Ama o nüsha ayrılıkları bile seçimlerindeki yeğmelerle birer özellik örneği değil miydi? Yeni yorumcular değişik bakışlarla bu metinlere eğilirken bazılarını kabul bazılarını reddetmek hakkına sahip olabilirler miydi? Bütün güven, 14. yy. kâğıdıyla, imlâsının sağlığına inanmakla sağlanabilir miydi? Yunus izinde bütün halkın ihtiyacını dile getiren başka seslerin hiç önemi yok muydu? İyi bir Yunus Emre seçmesi nasıl yapılmalıydı? Bugüne kadar çözülmedi bu sorunlar.»

Ama hemen sonra Mutluay, şu cevap soruları da sıralıyor:

«Çok mu önemi vardı bunların? Kişiliği, doğumu, ölümü, ömrü, acıları, sevinçleri, mutluluğu, dirliği, ailesi, soyu-sopu memleketi-toprağı bir yerde mezarı-tekkesi bile bilinmeyen bir insanın bütün halka mal olan eserini böyle birkaç biçim ögesiyle mi değerlendirecektik? Dilden dile gelen ürünlerinde bile en derin düşünceyle en yüce yüreğin birlikte yaşadığı şiir verimini tasnifte bu kadar inatçı ve beceriksiz mi olacaktık? Çağımıza uygun yorumlar en gereklisi değil miydi?

Her büyük sanatçıda çağını yansıtanla birlikte bize de erişen büyük bir dünya görüyorduk: Yunus'u tasavvuf-tan yola çıkan ama bütün çağların insanlık ülküsüne erişen olgun bir çağdaşımız gibi bu dünyadan göremez miydik?»

«Dileğime uygun yorumu Abdülbaki Gölpınarlı ile Sabahattin Eyuboğlu uzun taramaların sonunda söylediler daha önce.»

Mutluay, bu yorumlara değindikten sonra «Herkes Yunus'u kendine göre yorumlamış ve değerlendirmiştir: divanını kopya eden müstensihler bile. Yoksa bu kadar ayrılık olmazdı nüshalar arasında... O halde bize de düşen görev budur.» diyor. «Yunus Emre'de Gerçek Hayat Sorunları» konusunu bunun için seçtiğini belirten Mutluay şunları söylüyor: «Gerçek hayat sorunları... Ekmektir, yokluğunda açlıktır, üretim ve tüketimdir, varlık - yokluktur, acı ve sevinçtir, çalışma ve çabadır, toplum içinde yaşama kurallarına uyuş ve inançtır, sevgi - dostluk - âşk - evlilik ve ailedir; soy - sop, döl - döşek, üreme ve çatışmadır. Yunus Emre'nin bütün şiirinde - dervişliğine, melâmetine, tasavvuf inancına, kendisini günöbirlik uğraşlardan uzak tutan tekke yaşantısına karşın - bütün şiirlerinde, çarşı pazardan, tarla tarımına, mezarlık seyrinden kolay zenginliklere, söz değerinden susuş sorumluluğuna kadar her alanda toprağının, zamanının, toplumunun özelliklerine uygun gerçek bir yaşantı var. Onu kuru zâhîliğe çeken çeşitli yorum ve değıştirmelere karşın kaybolmayan bu öz, belki de en değerli yanıdır. Çünkü halkla, hakla birlikte, doğruluk ve insanlıktan yana canlı bir ahlâkın sesi ve uygulamasıdır Yunus'un yaşantısı.»

YUNUS EMRE'NİN BAZI İNGİLİZ VE AMERİKAN OZANLARIYLA KARŞILAŞTIRILMASI

Y. Prof. Dr. Belma Ötüş, bildirisinde, bol bol örnekler vererek bazı İngiliz yazarları (Harley El Yazmasındaki ozanlar: 1314 - 1325; Geoffrey Chaucer: 1340 1400) ve 19. yüzyılın iki Amerikan ozanı (Ralph Emerson: 1803 - 1882; Walt Whitman; 1819 - 1892) ile Yunus'u karşılaştırıyor. Yerimizin darlığı nedeniyle bu örnekleri ve karşılaştırmaları veremiyoruz. Ancak, sayın Ötüş'ün vardığı sonuçlara, yargılara değiniyoruz.

Belma Ötüş, Harley el yazmasındaki şiirlerle Yunus'un şiirleri arasında (özellikle aşk şiirlerinde) bazı benzerlikler buluyor. Ama Yunus'un daha derinliğine insancıl olduğunu, yüceliğinin belirdiğini anlatıyor. İngiliz edebiyatının babası sayılan Chaucer'in ise Fransız ve İtalyan edebiyatının etkisinde kaldığını, Yunus'un bütün gücünü, ilhamını kendi özünden aldığını, Chaucer'in hiçbir zaman Yunus'un derinliğine inemediğini belirtiyor. Ayrıca Yunus'un dilinin bugün de yaşadığını, Chaucer'in dilinin ise bugün anlaşılmasız olduğunu ekliyor.

Belma Ötüş, Yunus'taki evrensel birlik temasının ancak 19. yüzyıl Amerikan şairlerinden Emerson ile Amerikan şiirinin atası sayılan Whitman'da görüldüğünü söyleyerek, onu bazı bakımlardan Emerson'dan ileri buluyor. «Böyle bir ozana bu kadar çok mezar mal edilmesi boşuna değildir. Yunus'a bir mezar az gelir.»

YUNUS EMRE'NİN GERÇEK YAŞANTISI

Cahit Öztelli, Yunus'un Sivrihisar'a bağlı Sarıköy'le ilişkisi olmadığını, yeni belgelere göre Karaman'lı olduğunu ortaya çıktığını ileri sürüyor. Öztelli, Baş-

bakanlık Belgeliğinin 871 sayılı Konya defterinde, H. 924-1518 tarihli bir belgeye göre, Horasan'dan gelip Karaman'a yerleşen Hacı İsmail topluluğundan Yunus Emre'nin, Karamanoğlu İbrahim Bey'den otlaklar satın aldığını, oğlu İsmail'in sonradan bunları tapuladığını söylüyor. (Prof. Dr. Mehmet Kaplan'ın bildirisinde, bu belgenin Prof. Dr. Ömer Lütfi Barkan tarafından 1942 yılında Vakıflar Dergisine yazılan makalede yer aldığı açıklanmıştı.) Başka belgelere göre de Öztelli, Şeyh Yunus'un, Karaman'da bir zaviye ve tekke, bir de cami yaptırdığını, siyasal olaylara karıştığını, başarısız bir hükümet devirme teşebbüsünden sonra da idam olunduğunu iddia ediyor.

Yunus'un gerçek yaşamı konusunda, kısaca değindiğimiz bu bildiri, bizce yeterli bilgilere dayanmamaktadır.

İNSAN VE YUNUS EMRE

«Yunus Emre Oratoryosu»nu yapan Ahmed Adnan Saygun, Yunus'un, herhangi bir yolun katı savunucusu, yayıcısı olmadığını, onda bir doktrin adamı edasının bulunmadığını, bu bakımdan çeşitli tarikatların onu ancak bir dereceye kadar benimsediğini söylüyor. Saygun'a göre Yunus Emre, «Dost vashına» erişmeden önceki devrede kaygılarını, yanılmalarını bize vermekten çekinmemesiyle, başkalarından ayrılır.

«Yunus Emre'nin hayat - ölüm muammaları üzerindeki düşüncelerini, şaşkınlıklarını, ölümden sonra ya âid olarak yapılan telkinler karşısında irkilmelerini, korkularını ve nihayet, Huzur'a götüren yolu aramaya koyulmasını ve bu yolda sendeliye sendeliye ilerlemesini şiirlerinde rahatlıkla takip edebiliyoruz. San-ki, kendi deyimiyle, bu «Şairler hocası, hayat hikâye-

sini şiirlerinde dile getirerek bizlere aktarmıştır. Bu hikâye her insanındır, her insanın malıdır...»

«O belki, sadece Ölüm muamması üzerinde düşünmeğe koyulduğu ilk yıllarından itibaren çilesi de başlamış ve:

«Dost'a varmak dilersen ol dikene bas da var» dediği gibi, dikenlere basa basa yürümüş, yol almış, adsız-sansız bir insan, herhangi bir insan gibi bir insandır.»

Yunus «gönlündeki karanlığı nur ile yok etme ve gönlüne nuru doldurma yolunda savaş vere vere öyle bir doruğa ulaşmış ki... Artık, ne sen, ne ben... Sadece sevgi, Allah sevgisi... Ve madem ki Allah gönüller'dedir, öyle ise engin bir «İnsan Sevgisi»

Saygun, bildirisinin sonunda şöyle diyor: «Yunus Emre'nin büyüklüğü, her insanın O'nda kendisini bulmasındandır: şüphelerini de, acılarını da, çilesini de, özlemlerini de...»

YUNUS EMRE VE O'NUN İSLÂM MİSTİK ŞİİRİNDEKİ YERİ

Prof. Dr. Annemarie Sshimmel, orta çağda ulusal dillerin gelişmesinde mistik ozanların rolünü anlatmakla başlıyor bildirisine. Mistiklerin dil alanındaki bu yaratıcı rollerinin nedenini (bilginlerin, din adamlarının Lâtince, Arapça konuşup yazmalarına karşılık) halkın dilini kullanmalarında, dinsel konuları herkesin anlayabileceği sözcüklerle açıklamalarında buluyor. Mistik ozanların (Örneğin Yunus Emre ile 17. ve 18. yüzyıl Pencap ve Sind ozanlarının) «anlatım biçimlerindeki ve yaşantı zeminlerindeki» ortak yanları belirtiyor. Yunus Emre'nin, diğer mistik ozanlarla paylaştığı bir ortak özelliği de Yaradana isyan havası

taşıyan mısralarında görüyor. Yine Yunus'un İslâm mistikleriyle paylaştığı bir başka özellik olarak, «anafor»a olan düşkünlüğüne (bazı sözcükleri, tabirleri, deyişleri tekrarlamasına) işaret ediyor.

Prof. Schimmel'in, «Tekerlemeler» konusundaki sözlerini aynen alıyoruz:

«Türk mistikleri tarafından defalarca yorumlanmış olan «Çıktım erik dalına» gibi «tekerlemeler» ise, Yunus Emre şiirinin ayrı bir yönünü teşkil ederler. Yorumlamalar arasında en iyi bilineni, Niyazi Mısri'nin ayrıntılara yer veren tefsiridir. Niyazi, her mısradaki derin bir mistik anlam sezinler ama «tekerleme»nin, tümüyle gerçekten mistik bir şiir mi, yoksa keyif verici zehirler etkisiyle meydana getirilmiş bir doğaç mı olduğu kesinlikle bilinmemektedir. Abdülbaki Gölpınarlı, Kaygusuz Abdal hakkında, Varlık Yayınları için yazdığı önsözde, Yunus'un tekerlemelerini andıran Kaygusuz'a ait şiirlerin, ilâçla kamçılanmış bir dimağın meyveleri olabileceğini kaydetmekte ise de, bunların, benzerlerine Batılı ozanlarda da rastlanan, «saçmalama ihtiyacından doğma», absürd: (us dışı) mısralar olması da ihtimal dahilindedir. Bir başka ihtimal ise, diğer bazı mistikler gibi, Yunus ve Kaygusuz'un da şifreli bir dil kullanmış olmalarıdır. Henüz gerektiği gibi incelenmemiş olan birtakım belgelerden öğrendiğimiz kadarıyla, eski çağlarda «mistik gerçeği» halktan gizlemek için imalı anlatım şekillerinden faydalanılmaktaydı. En eski İslâm tasavvufçularının da yabancılar tarafından deşifre edilmesi zor, örtülü bir dil kullanmış oldukları bilinmektedir. Buna benzer olaylarla başka ülkelerde ve başka dinlerin mistisizminde de karşılaşmıştır.

«Balık kavağa çıktı» gibi deyimlere, onbeşinci yüzyılda yaşayan ve Hindularca olduğu kadar Müslüman-

larca da el üstünde tutulan Hint'li mistik ozan Kabir'in şiirlerinde aynen raslayışımız bunu gösterir. Kimbilir, bu tür şiirleri yazdıran güdü, belki sadece dinleyicinin dikkat ve ilgisini şok yardımıyla ayakta tutmak arzusudur.»

Prof. Schimmel, İslâm mistiklerinin türkülerine güçlü çekiciliklerini veren nedenin, beşerî özellikleri olduğunu, tanrı sevgisi kadar, insan sevgisi kavramını da en ücra köylere bu halk türkülerinin taşıdığını, bu türkülerin halka kuvvet verdiğini, sabırlı olmayı, insanları sevmeyi öğrettiğini belirtiyor. «Onların bir diğer hizmeti de, yeryüzündeki her fani görünüm ardında, büyük bir gerçeğin, ölümsüz bir realitenin saklı bulunduğunu anlatmak olmuştur. Bunu, kendi ana dilinde başaran ilk büyük mistik ozan Yunus Emre'dir. Selçuk Devletinin kalıntılarından yavaş yavaş meydana gelen Türk Devleti, dil alanında kaydettiği ilk önemli aşamayı Yunus'a borçludur.»

YUNUS EMRE ÇAĞINDA TÜRKİYE'NİN SİYASAL SOSYAL VE KÜLTÜREL TARİHİNE GENEL BİR BAKIŞ

Prof. Dr. Faruk Sümer'in bildirisinde, ilk olarak, Yunus'un yaşadığı çağda Türkiye'nin siyasal tarihine bir göz atıyoruz. Özetlemeye çalışalım: Yunus'un çocukluk yıllarında Anadolu Moğolların işgaline girmiş, Selçuklu orduları iki kez Moğollara yenilince Selçuk devleti dağılmıştır. Selçuk Hükümdarı İzzettin Keykâvus Bizans İmparatoruna sığınmış, taraftarları Dobruca'ya yerleştirilmiştir. (Prof. Sümer, şimdi Gagavuz denilen bu Türklerin adının Keykâvus'tan geldiğini söylüyor). İranlı bir vezir olan Muinüddin Pervane, önce Moğollarla, sonra Memlûk Sultanı ile anlaşıp, entrika-

lar çevirerek, Selçuk devletinin kalıntıları üzerinde yeni bir iktidar peşindedir. Pervane'nin davetiyle Memlûk orduları Anadolu'ya girer. Onlar dönünce, Moğollar tekrar gelir, onbinlerce insanı öldürürler. Bu arada Pervane de öldürülür. Anadolu bu işgaller, savaşlar sırasında yanmış, yıkılmıştır. Bu sırada göçebe Türkmenler durmadan Moğollarla savaşır. Moğol hanlarından Gazan «Şu Türkmenler olmasa Moğol atlıları güneşin battığı yere kadar gidebilirdi» diye Türkmenlerin bu savaşlardaki rolünü belirtir. İşte «Ayağı çarıklı, kızıl börklü» bu Türkmenler, başlarında Karamanoğlu Mehmet Bey, 1277 yılında Konya'yı kuşatıp ele geçirirler. Mehmet Bey, bir Selçuk şehzadesini tahata oturtur ve çok önemli bir karar alır: Saray'da, hükûmet dairesinde ve meydanda bundan böyle Türkçeden başka dil konuşulmayacaktır.

Prof. Sümer'e göre bu önemli karar, Moğol istilâsından sonra Konya'da bir koloni meydana getiren İranlılara ve onların etkisiyle Sarayda, hükûmet dairesinde Farsça konuşulmasına duyulan hoşnutsuzluğun tepkisidir. Türkçe konuşulması isteği «Türk Kültürüne her zaman ve her yerde olduğu gibi, en fazla Türk göçebe topluluğunun, yâni Türkmenlerin bağlı olmalarından ileri gelmektedir. Bununla beraber, o zaman sayısı epeyce çoğalmış bulunan Türk aydın zümresinin, bu hususta Mehmet Bey'e telkinde bulunmuş olması da imkânsız değildir.»

Daha sonra Moğollar tekrar Konya'yı ele geçirirlerse de Türkmenler egemenlik alanlarını genişletip beylikler dediğimiz devletleri kurarlar. Karamanoğulları, Hâmidoğulları, Mentешеoğulları, Germiyanogulları, Osmanogulları hep Türkmen hânedanlarıdır.

Moğol istilâsının son yıllarında, Gazan Han dev-

rinde (1295-1304) Moğollar İslâmiyeti kabul edince, Anadoludaki yağma ve tahribat durur, büyük acılar çeken Anadolu halkı biraz olsun dirlik - düzen görür.

İşte Yunus Emre Anadolu tarihinin bu kaos devresinde yaşamış ve 1321 yılında ölmüştür.

Prof. Sümer daha sonra o çağda Anadolunun sosyal ve kültürel tarihini inceliyor. Moğol işgali üzerine, Türkistan'dan önce İran'a, sonra Anadolu'ya yapılan Türk göçlerini anlatıyor. «Oğuz ve diğer adlariyle Türkmenler'in önemli bir kısmı, Selçukoğulları idaresinde büyük siyasî hareketlerine geçmeden önce, Seyhun kıyısında, adları açıkça bilinen şehirlerde yerleşik bir hayat sürüyorlar, çiftçilik, zenaat ve ticaretle meşgul oluyorlardı. Hattâ göçebe eldaşları, yani kavimdaşları bu şehirli Oğuzlara küçümseme ile yatuk yani tembel adını vermişlerdi.» Moğol istilâları, bu yerleşik Türklerin de Anadolu'ya gelmesinin nedeni oluyor. «İşte Anadolu birbuçuk asırdan fazla süren bu devamlı göçler sonucunda kavmi yapısı çok kuvvetli olan Türkiye'yi meydana getirmiştir. Bununla beraber Batılı tarihçiler daha XII. yüzyılın ortalarında Anadolu'da Türkler'in hâkimiyeti altında bulunan kısma Türkiye (Turquia) adını vermişlerdi.»

Prof. Sümer, Yunus'un çağında Türk topluluğunun, şehirli, köylü, göçebeler diye üç unsura ayrıldığını, 13. yüzyıl başında şehir hayatının gelişmeğe başladığını, ticaretin geliştiğini, hanlar ve kervansaraylar yapıldığını, şehirlerdeki esnaf ve zenaatçıların, reislerine Ahi denilen örgütler kurduklarını, Moğol istilâlarının ticarete darbe vurmakla beraber, büsbütün ortadan kaldıramadığını anlatıyor ve bildirisini şöyle bitiriyor.

«Zamanla Türk aydın zümresinin çoğalması ve sosyal hayatın gelişmesi, yazılı Türk edebiyatının doğma-

sına yol açtı. Bu, işaret edildiği gibi, sosyal ve kültürel hayatın gelişmesinin tabii bir neticesi idi... Yunus Emre de böyle bir ortamın meydana geldiği (Karaman Oğlu Mehmet Bey'in yayınladığı ferman aynı zamanda böyle bir ortamın kuvvetle mevcut olduğunu gösterebilir) ve Türk Edebiyatı'nın ilk mahsullerini verdiği bir çağda yaşamıştı. Bu sebeple o, şiirlerini bu ortamın isteklerine uyarak en duru Türkçe ile yazdı...»

YUNUS EMRE VE ÇAĞDAŞLARI

Prof. Dr. Andreas Tietze, Yunus'u kişi olarak değil de fenomen halinde inceleyen bildirisinde şu soruyu soruyor: «Bu seminer, Yunus'un yaşadığı tarihte Selçuk başkenti Konya'da düzenlenmiş olsaydı, acaba, aynı çaptaki ozanlardan, aynı ruhsal havaya sahip kimler şairimizle buluşmaya çağırılırdı? Ve Yunus Emre'ye bu toplantıda nasıl bir rol düşerdi? En önemlisi: Davetliler arasında Yunus gibi düşünen, o'nunla gönül birliği kurmaya muktedir biri bulunur mu idi?»

Tietze «Çağın tarihine göz atacak olursak, o devirde Yunus'un vataniyle Avrupa ülkeleri arasında benzerlikten daha öteye giden bir özdeşlik mevcut bulunduğunu ilk bakışta anlarız. Gerçekten, her yerde de bir «başlangıç»ın belirtileri göze çarpmaktadır. Bu, haberleşme eyleminin, —eskiden olduğu gibi, ağızdan ağıza değil— fertten ferde yazı aracılığıyla aktarıldığı, halk dilinde kaleme alınmış edebiyatı ve gerçekçi ulusal kültürleri içine alan bir başlangıçtır» diyor. Anadolu'da İbn-i Ala'nın «Danışmendnâme»sinin, Sultan Veled'in bazı Türkçe şiirlerinin, Ahmed Fakih ile Seyyid Hamza'nın ve nihayet Yunus Emre'nin şiirlerinin, ulusal nitelikte bir Türk edebiyatının gelişmesine yol açtığını

belirtiyor. Aynı çağda Batıda da Doğudaki gibi bir «Çifte dil» problemi olduğuna, ama bunun kültür devrimlerini önleyemediğine değiniyor.

Prof. Tietze, 13. Yüzyılda Anadolu'da «güçlü bir dinsel reform hareketine önyak olan «Mevlâna ile, Fransisken tarikatının kurucusu Aziz Francesko arasında bir paralel kurup şiirlerinden benzer örnekler verdikten sonra, «Yunus'ta mevcut mistik dindarlık ateşini, dil sadeliğini ve şiiriyeti bulabileceği» batılı şairleri arıyor. Önce, Almanya'nın Magdeburg şehrinde doğan, bir râhibeyi, Metchild'i buluyor. Yunus, «ruhunun telleri aynı havayı çalabilmek için akord edilmiş bir şairdir.» Ama bu kadın şair 1283'te ölmüştür. 1321 yılındaki bir tertip komitesi ona davetiye gönderemez.

Tietze bir başka râhibe şairi, Hollandalı Hadewijch'i ele alıp, onu Yunus'tan oldukça geride bulduktan sonra, İsveçli azize Birgitta'yı da listesinden çıkarıyor. Tietze'nin, uygun bulunacağına inandığı tek adayı vardır: Jacopone.

Aziz Francesko'nun kurduğu bir tarikata giren Jacopone (1240 - 1306), çoğu uzunca 92 şiir yazmış, Tietze'ye göre sarsıcı denecek kadar güçlü benzetmeleri, çelişkilere düşmesi, yerli dili kullanışı, yarım mısralarının kısalığı, kafiyelerinin zenginliği, tekrarlamalardan hoşlanması ile Yunus'u andırır. Bu benzerlik şiirlerinin «öz»ünde daha da dikkati çeker. Günah anlayışında ve günahların en büyüğünün gurur olduğunda birleşirler. İki şairin de son sözü yargılanmayı dilektir.

İki şairi yanyana getirip onları aynı fenomeni paylaşan iki ortak (dehâ) gibi ele alan Tietze «Yanlış anlaşılmıyayım: Niyetim iki şair arasında direkt bağlantılar bulunduğunu keşfetmek, iki şairin birbirini et-

kilediğini iddia etmek değildir,» diyor ve bu karşılaş-
tırma sonunda şu yargıya varıyor: «Şurası muhakkak-
tır ki Jacopone'nin hiç bir şiirinde, Yunus'un aşağıdaki
«çağrı»sı ile boy ölçüşebilecek bir mesaja raslayama-
yız. — Seminerimize bir «motto» ararken şu «çağrı»-
dan daha uygununu bulamadım:

«Düşmanımız kindir bizim
Kamu âlem birdir bize»

YUNUS'TA İNSANLIK VE ÜNİVERSALİZM

Prof. Dr. Hilmi Ziya Ülken, «Yunus sesini insanlığa
yükseltmiş ilk Türk ozanıdır. Bu yükselişe insanlık ide-
ali, onu duyurana milli ozan denir» diyor ve devam
ediyor: «Yunus, koşma yakanlar gibi halk tabakası-
nda kalmadı. Hurufî nefes'leri gibi basma kalıpları tek-
rar eden bir tekke ozanı değildi. Okumuş, tekke çilesi
çekmiş, «taç ve hırka» giymiş, tarikat'ta üstün merte-
beye çıkmış; ama hepsinden önemlisi gönül şehrine
girmenin yolunu göstermiş, bu uğurda kendi kusurla-
rını halkın önüne sermeden, kendini vermeden geçe-
rek gönül fethetmiştir. Yunus'un üniversalliği burada-
dır.»

Ülken, Yunus'un dinlerde ortak olanı, insanîyi bul-
duğunu, görünüşü ve gösterişi aşmasını öğrendiğini,
«Yunus'un üniversalliğinin bütün cemaatleri aşan in-
sanlıkla konuşmasında olduğunu» belirterek şunları
söylüyor: «Yunus'un 'melâmet'i en geniş anlamı ile
insanidir. Tasavvuf, Hristiyanlık, Budizm, Confucius
dini bu Humiliation'u istemiştir. Bu kata erişmeyenlere
gerçekten iyi gözüyle bakılmamıştır. Yunus, insanî
dinlerin bu üstün katını Türk dilinde en güzel söyleyen
ozandır. Bunun için de gösterişi, şekilciliği, ikiyüzlü-

lüğü, 'ikiliği' aşan gerçek insanîyetçidir.»

«Yunus'un olduğuna şüphe olmayan şu mısralar
onun üniversalizmini çok güzel gösterir:

«Düşmanımız kindir bizim,

Biz kimseye kin tutmayız.

Kamu âlem birdir bize.»

Fakat onun Divan'ından bulduğum şu mısra ötekenden
daha az kuvvetli değildir:

«Hakkı gerçek sevenlere cümle âlem kardeş gelir.»

YUNUS EMRE İLE HACI BEKTAŞ

Prof. Dr. İrene Melikoff, Yunus Emre ile Hacı
Bektaş Velî arasındaki ilişkileri inceliyor ve gerek
Yunus'un, gerek manevî üstadı Tapduk Emre'nin, ge-
rek onunla ilişkisi olan Hacı Bektaş'ın aynı toplumsal
ve manevî ortamdan olduklarını söylüyor. Ancak, Bek-
taşî - Alevî denen halk tasavvuf edebiyatı (Kaygusuz
Abdal, Şah Hayatî, Pir Sultan Abdal, Aşık Viranî, Kul
Himmet, v.b.) üzerinde Yunus'un su götürmez etkisi-
ne karşın, bu edebiyatın belirgin öğelerini, «sapkın
manevî biçimlerini» Yunus'ta bulamadığımızı anlatı-
yor.

«Gene de bir olay apaçık ortada: Vilâyetnâme ya
da Hacı Bektaş Velî'ye ilişkin ermişlerin hayat kitabı,
Yunus Emre'nin ve kendi eserlerinin manevî üstadı
olan Baba Tapduk Emre'nin hayatının incelenmesi için
hemen hemen tek bilgi kaynağıdır.»

Prof. Melikoff, Yunus Emre'nin eserinin, Hacı Bek-
taş'ı anlamak için de bir kaynak olacağı düşüncesinden
hareket ediyor. Hacı Bektaş'ın, kardeşinin, Yunus'ta
anılan Geyik Baba'nın ve Yunus Emre'nin Babai'lerin
ortamından olduğunu ileri sürerek, Hacı Bektaş için
«o da Türkmen babalarındandı; Türkmen Babaları da-

ha epeyce ilksel bir İslâmlık örtüsü altında, köylerdeki Türk halkının erişebileceği bir öğretiyi salık veriyorlardı; Bu öğreti de belki, Eski Türkler'in toplumsal ve dinsel uygulamaları, adı Hacı Bektaş'a bağlı gelenekte beliren, Orta Asya'nın Büyük Türk mutasavvıfı Ahmed Yesevî tarafından etkilenmiş bir tasavvuf sistemiyle birleşmiştir.» diyor. Melikoff'a göre Hacı Bektaş üzerine bütün bildiklerimiz, Yunus'un düşünceleriyle uyuyor.

«Yunus Emre, bütün kinlerin, ayrılıkların ötesine, bütün insanlara kardeşçe sesleniyor. Acıyı tatlıya, umutsuzluğu umuda, ölümü yaşamaya çeviren bir büyü var Yunus'ta:

**Biz dünyadan gider olduk
Kalanlara selâm olsun
Bizim için hayır dua
Kılanlara selâm olsun**

«İnsanın içindeki şeytan, asıl şeytan kindir Yunus'a göre :

**Adımız miskindir bizim
Düşmanımız kindir bizim
Biz kimseye kin tutmayız
Kamu âlem birdir bize**

6. basım

Kapak resmi: Ferruh Doğan

Fiatı : 200.TL.

SABAHATTİN EYUBOĞLU

YUNUS EMRE

merakediyorum@ googlegroups.com

Bu çalışma;
merakediyorum@googlegroups.com

üyeleri için hazırlanmıştır.
Benzer çalışmalardan haberdar olmak,
öneri, istek ve karşılaştığınız sorunları bize bildirin.

Çalışmalarımızı takip etmek için
merakediyorum@googlegroups.com
e-posta adresine
"Üyelik" başlıklı veya boş bir mesaj gönderin.

Grupsayfasını
<http://groups.google.com/group/merakediyorum>
inceleyerek daha önce üyelerimizle paylaştığımız
çalışma ve mesajları inceleyebilir,
üyeliğiniz düzenleyebilirsiniz.

